

Zin-vol

Hoarding en de zingeving van het verzamelen
in relatie tot ervaringen van contingentie
in het narratief van de hoarder

Scriptie ter verkrijgen van de graad “Master of arts”
in de theologie en religiewetenschappen
Radboud Universiteit Nijmegen

Suzan Brukx
S1077649
Mei 2024

Begeleidend docent: Michael Scherer-Rath

Aantal woorden: 20852

(Excl. verklaring van eigen werk, samenvatting, voorwoord, voetnoten, inhoudsopgave, titelblad, literatuurlijst en bijlagen).

Verklaring van eigen werk

Hierbij verklaar en verzeker ik, Suzan Brukx, dat deze scriptie zelfstandig door mij is opgesteld, dat geen andere bronnen en hulpmiddelen zijn gebruikt dan die door mij zijn vermeld en dat de passages in het werk waarvan de woordelijke inhoud of betekenis uit andere werken – ook elektronische media en artificiële intelligentie – is genomen door bronvermelding als ontlening kenbaar gemaakt worden.

**“Van alles waarover je waakt, waak vooral over je hart,
het is de bron van je leven”
Spreuken 4:23¹**

---

¹ NBV Studiebijbel, *De Nieuwe Bijbelvertaling met uitleg, achtergronden en illustraties*, (Haarlem: Nederlands Bijbelgenootschap, 2020), 956.

Samenvatting

Hoarding is het dwangmatig verzamelen en bewaren van spullen waardoor de leefruimte van de hoarder overvol staat en er gezondheidsrisico's dreigen. Dit onderzoek richt zich op de betekenis van de materie en de zingeving die hoarders door het verzamelen ervaren en op welke wijze dit mogelijk samenhangt met ervaringen van contingentie in het narratief van de hoarder. Via literatuurstudie en empirisch onderzoek door middel van semigestructureerde interviews wordt achterhaald welke zingeving de hoarder ontleent aan het verzamelen en zijn verzameling. Zingevingbronnen blijken vooral te liggen in het domein van de activiteiten, de sociale verbondenheid en de individualiteit waarbij het (her)gebruik van spullen bij zinvolle activiteiten, de herinnering aan personen of gebeurtenissen en een sterk gevoel van autonomie belangrijke kernwaarden zijn.

Inhoudsopgave	Pagina
Verklaring eigen werk	1
Samenvatting	3
Voorwoord	6
1. Inleiding	7
1.1. Aanleiding en achtergrond	7
1.2. Opbouw onderzoeksrapport	8
1.3. Inleiding met probleemstelling	8
1.4. Wetenschappelijke en praktische relevantie	9
1.5. Doelstelling	11
1.6. Vraagstelling	11
1.7. Begripsafbakening	12
2. Theoretisch kader	14
2.1. Verzamelen en hoarding	14
2.2. Zingeving en hoarding	16
2.3. Ervaringen van contingentie en hoarding	20
2.4. Hoarding en de betekenis van het materiele	26
2.5. Conceptueel model	30
3. Methodologie	32
3.1. Methodische benaderingen	32
3.2. Onderzoeksgroep en steekproef incl. ethische kwesties en datamanagement in het kwalitatief empirisch onderzoek	33
3.3. Dataverzameling en meetinstrument	34
3.4. Verloop dataverzameling en respons	38
3.5. Data-analyse	40
4. Resultaten	43
4.1. Resultaten	43
4.1.1 Algemene gegevens	43
4.1.2 De verzamelde spullen	43

4.1.3	Herkomst van de spullen	45
4.1.4	Gebruik van de spullen	46
4.1.5	Wijze van bewaren van de spullen	48
4.1.6	Waarde van de spullen	49
4.1.7	Wegdoen van de spullen	52
4.1.8	Problemen door de spullen	55
4.1.9	Periodes van meer/minder verzamelen	56
4.1.10	Levensgebeurtenissen	58
4.1.11	Interpretatie ervaring levensgebeurtenis	61
4.1.12	Levensgebeurtenissen en het verzamelen	63
4.1.13	Zingeving	66
4.2	Toetsende analyses en uitkomsten	73
4.3	Beperkingen, validiteit en methodische reflectie	77
5.	Conclusie en discussie	80
5.1.	De verzameling	80
5.2.	Ervaringen van contingentie en de verzameling	82
5.3.	Zingeving en hoarding	83
5.4.	Discussie: Hoarding en Geestelijke Verzorging	86
	Literatuurlijst	89
	Bijlagen	100
Bijlage 1	Schematische weergave van het onderzoek	100
Bijlage 2	Begrippenkader uit de onderzoeksopzet	101
Bijlage 3	Kernbegrippen voor de interviews	102
Bijlage 4	Overzicht onderzoeksmethodiek	106
Bijlage 5	Overzicht expertinterviews	107
Bijlage 6	Vragen- en scorelijst semigestructureerd interview	108
Bijlage 7	Informatiebrief voor respondenten	114
Bijlage 8	Toestemmingsformulier	118
Bijlage 9	Codeboek ATLAS.ti 23	119
Bijlage 10	Overzichten uit ATLAS.ti 23	124

Voorwoord

Voor u ligt de afstudeerscriptie 'Hoarding en de zingeving van het verzamelen in relatie tot ervaringen van contingentie in het narratief van de hoarder'.

Deze scriptie is geschreven in het kader van de master Religiewetenschappen/ Specialisatie Geestelijke Verzorging. Een eerste aanzet voor het onderzoek werd in het najaar van 2023 gedaan bij het vak Research Design waarna in de periode januari-mei 2024 het feitelijke onderzoek werd uitgevoerd.

Vanuit mijn directe omgeving is het fenomeen hoarding mij niet onbekend, maar nog niet eerder had ik dit op wetenschappelijke wijze bekeken. Het was fascinerend om vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines naar de problematiek te kijken en de aanpak vervolgens toe te spitsen op zingeving en ervaringen van contingentie als insteek vanuit de Geestelijke Verzorging. Het theoretische deel bracht mij nieuwe kennis en inzichten en de gebruikte onderzoeksmethodiek daagde mij uit om mij verder te bekwamen in nieuwe methoden en technieken. De interviews waren bijzonder én hartverwarmend, mede door de openheid van de respondenten. Hen wil ik in de eerste plaats bedanken voor hun bereidheid mee te werken aan dit onderzoek, de oprechtheid waarmee zij mij een kijkje in hun leven lieten nemen vond ik indrukwekkend en ontroerend.

Mijn begeleidend docent Michael Scherer-Rath wil ik enorm bedanken voor de geweldige ondersteuning en begeleiding, zijn snelle reacties op mijn vragen en mailtjes en zijn heldere en uitvoerige feedback bij iedere nieuwe versie die ik hem stuurde. Ik kan niet genoeg benadrukken hoe fijn ik het vond om op deze manier te werken, feedback te krijgen en aangemoedigd te worden.

Familie, vrienden en (oud-)collega's wil ik bedanken voor hulp en suggesties maar bovenal dat zij accepteerden dat mijn focus in deze afstudeerfase vooral bij mijn studie lag. Ik beloof jullie dat ik binnenkort weer tijd heb om te genieten van mooie gesprekken tijdens lange wandelingen of rake grappen aan goed gevulde tafels.

En lieve Peet, je had al die tijd al gelijk. Ik heb te veel schoenen.

Suzan Brukx

Sassenheim, 8 mei 2024

1. Inleiding

1.1. Aanleiding en achtergrond

Als familielid van een aantal dwangmatig verzamelaars verbaas ik mij al jaren over de hoeveelheid spullen die zij verzamelen, de gehechtheid hieraan en het beperkte onderscheid dat gemaakt wordt tussen waardevolle en waardeloze materialen. Ook in mijn werk als therapeut en geestelijk verzorger i.o. ontmoet ik regelmatig mensen die sterk hechten aan hun spullen en die vanwege ziekte, een onleefbare woonruimte of verhuizing naar een zorginstelling noodgedwongen moeten opruimen. Zowel privé als beroepsmatig heb ik diverse opruimacties meegemaakt waarbij veiligheid en leefbaarheid voorop stond maar waarbij voorbij werd gegaan aan de betekenis van het materiele voor de dwangmatige verzamelaar en de zingeving die deze door het verzamelen ervaart.

Gedwongen opruimen wordt door verzamelaars vaak als niet-noodzakelijk en als existentieel bedreigend beleefd, waarmee het de omschrijving van Wuchterl benadert van een ervaring van contingentie.² Tijdens de oriëntatie op een geschikt afstudeeronderwerp voor de masterscriptie Religiewetenschappen/ Specialisatie Geestelijke Verzorging³ stuitte ik op een recent uitgekomen boek over de aanpak van hoarding in Nederland waarin een korte aanbeveling wordt gedaan om meer zingevende activiteiten in de begeleidingstrajecten op te nemen.⁴

Hoe hoarders zingeving ervaren in het verzamelen zelf, welke betekenis zij aan de spullen geven en ontlenen en hoe zich dit verhoudt met onderliggende of nieuwe ervaringen van contingentie is echter nog relatief onbekend.⁵ Dit soort vragen sluit aan bij zingeving en levensbeschouwing als aandachtsgebied van de geestelijk verzorger⁶, waarmee het onderwerp van mijn masterscriptie zich aandiende: Hoarding en de zingeving van het verzamelen in relatie tot ervaringen van contingentie in het narratief van de hoarder.

---

² Kurt Wuchterl, "Religious-Philosophical Contingency and Empirical Theology." *Journal of Empirical theology* 32 (2019):169-187. Hij beschrijft contingentie als een niet-noodzakelijke toevalligheid met grote impact die een existentiële bedreiging vormt en het levensverhaal een andere wending geeft.

³ De specialisatie Geestelijke Verzorging wordt in deze scriptie met hoofdletters geschreven, de functie (geestelijk verzorger) met kleine letters.

⁴ Hilde Verdijk et al., *Hoarding. Opruimen en ordenen met problematische verzamelaars*. (Amsterdam: Boom uitgevers, 2023), 29.

⁵ Klazien Lambregtse, "Zingeving", in *Hoarding. Opruimen en ordenen met problematische verzamelaars*. (Amsterdam: Boom uitgevers, 2023), 140-154.

⁶ Geestelijke verzorging is professionele begeleiding, hulpverlening en advisering bij zingeving en levensbeschouwing. "VGvZ", geraadpleegd op 26-11-23, <http://www.vgvz.nl>.

1.2. Opbouw onderzoeksrapport

Dit onderzoeksrapport begint met een algemene inleiding en korte achtergrondschets, gevolgd door de probleemstelling, een onderbouwing van de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie en de doel- en vraagstelling.

Na de vraagstelling wordt in hoofdstuk 2 het theoretisch kader weergegeven met daarin de meest actuele discussies over hoarding en zingeving. Dit wordt gevolgd door een beschrijving in hoofdstuk 3 van de gebruikte methodiek en de wijze en verloop van data-verzameling en data-analyse.

De resultaten worden beschreven in hoofdstuk 4, gevolgd door de conclusie en discussie in hoofdstuk 5. Het rapport wordt afgesloten met een overzicht van de gebruikte literatuur en bijlagen zoals de gebruikte vragen- en coderingslijst.

1.3. Inleiding met probleemstelling

Dwangmatig verzamelen wordt in de DSM-5⁷ beschreven als hoarding, een obsessieve-compulsieve verwante stoornis die zich kenmerkt door een persisterende moeite om bezittingen weg te doen ongeacht de werkelijke waarde.⁸

Geschat wordt dat hoarding bij ongeveer 2 tot 6 procent van de bevolking voorkomt.⁹ Het is een ingewikkelde aandoening die veel leed met zich meebrengt en moeilijk te behandelen is.¹⁰ In de beleving van de hoarders zelf is er vaak geen sprake van een probleem, zij hebben een beperkt ziekte-inzicht en zijn zeer gehecht aan hun spullen, ondanks dat er vaak een ongezonde leefomgeving ontstaat, met bijkomende risico's voor de bewoner en de directe omgeving.¹¹

Hoarders vertonen frequent zorgmijdend gedrag en komen meestal pas in beeld doordat de woningstichting, buurtbewoners of sociaal werkers met hen in aanraking komen en hulp inschakelen via de GGD of GGZ. Slechts een beperkt deel van hen laat zich vrijwillig behandelen.¹² Het huidige behandelprotocol is met name gericht op cognitieve gedragstherapie, soms in combinatie met medicatie en aanvullende dwangmaatregelen als een gedwongen ontruiming vanwege de risicovolle

---

⁷ De afkorting DSM-5 staat voor *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, vijfde editie.

⁸ American Psychiatric Association, *DSM-5. Handboek voor de classificatie van psychische stoornissen. Nederlandse vertaling van Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (Amsterdam: Boom uitgevers, 2014), 361-366.

⁹ Verdijk et al., *Hoarding*, 9.

¹⁰ "Hoarding", geraadpleegd op 1 oktober 2023, <https://hulpguids.nl>.

¹¹ American Psychiatric Association, *DSM-5*, 361-366.

¹² Verdijk et al., *Hoarding*, 23-29.

woonsituatie.¹³ Het behandelprotocol kent een multidisciplinaire en intensieve aanpak waarbij een cognitieve gedragstherapeut, een thuisbegeleider en eventueel een psychiater de behandeling op elkaar afstemmen.¹⁴ De geestelijk verzorger komt in dit rijtje vooralsnog niet voor. Zij komen echter wel met hoarders in aanraking, zowel in de intramurale als in de ambulante setting.

Veel onderzoek naar hoardingsproblematiek betreft de effectiviteit van de behandeling. Hoewel er de laatste jaren meer aandacht is gekomen voor onderliggend trauma als oorzaak voor het ontstaan en in standhouden van hoardingsproblematiek, is het aspect van zingeving nog onderbelicht.¹⁵

Ondersteuning bij levensvraagstukken die voortkomen uit zingeving, (complexe) rouw en verlieservaringen rondom ervaringen van contingentie is bij uitstek het terrein van de geestelijk verzorger.¹⁶ Bij ervaringen van contingentie gaan mensen op zoek naar zingeving door betekenis toe te kennen aan de gebeurtenissen en door richting te zoeken in hun leven, zowel in de existentiële, spirituele als in de alledaagse betekenis.¹⁷ Betekenis kan ook worden gevonden in het materiele: mensen geven én ontlenen immers aan voorwerpen veelal een symbolische betekenis en persoonlijke waarde.¹⁸

In dit onderzoek staat het narratief van de hoarder en diens zingeving centraal. Door hoarders zelf aan het woord te laten wordt inzicht verkregen in de zingeving die zij aan hun spullen en het verzamelen ontlenen, hoe dit voor hen samenhangt met ervaringen van contingentie in hun levensverhaal en hoe dit het afscheid nemen van spullen bemoeilijkt.

1.4. Wetenschappelijke en praktische relevantie

Dit onderzoek vindt plaats in het kader van de masterscriptie Religiewetenschappen/Specialisatie Geestelijke Verzorging. Binnen Religiewetenschappen nemen zingeving, rituelen en symbolen een belangrijke plaats

---

¹³ Marijda Fournier en Marjolijn Korteweg, *Verzamelstoornis. Behandelprotocol. Handleiding voor therapeuten en thuisbegeleiders*. (Amsterdam: Boom uitgevers, 2016), 7.

¹⁴ Fournier en Korteweg, *Verzamelstoornis*, 2016, 7.

¹⁵ Leonardo Fontenelle et al., "Traumatic and stressful life events in hoarding: the role of loss and deprivation," *European Journal of Psychotraumatology*, 12:1 (2021), geraadpleegd op 1 oktober 2023.

¹⁶ "Geestelijke verzorging", geraadpleegd op 26-11-23, <http://www.vgvz.nl>.

¹⁷ Gerben Westerhof en Ernst Bohlmeijer, *Psychologie van de levenskunst*, (Amsterdam, Uitgeverij Boom, 2010), 133-155.

¹⁸ Igor Kopytoff, "The cultural biography of things: commoditization as process". In *The social life of things. Commodities in cultural perspective* 68 (1986): 70-73.

in, waarbij zowel religieuze, transcendentale als meer profane, immanente waarden een rol kunnen spelen. Voor hoarders kunnen hun spullen symbool staan voor gebeurtenissen, personen of herinneringen, het verzamelen kan kenmerken hebben van ritueel handelen¹⁹ en bijdragen aan zelftranscendentie. Zelftranscendentie wordt door Joas omschreven als een ervaring waarbij je gegrepen wordt door iets wat buiten jezelf ligt en die je bevrijdt van de fixatie op jezelf. De ervaring overstijgt als het ware het wereldse.²⁰

Dit onderzoek richt zich op zingeving in relatie tot hoarding, en onderzoekt welke zingevingbronnen voor hoarders belangrijk zijn. Transcendentie of religieuze opvattingen kunnen hier onderdeel van zijn maar zijn niet de enige zingevingbronnen. Westerhof en Bohlmeijer beschrijven dat zingevingbronnen gevonden kunnen worden in zes domeinen: individualiteit, fysieke integriteit, materiele bestaansvoorwaarden, sociale verbondenheid, het domein van de activiteiten en het leven als geheel.²¹ Het verzamelen en de verzameling lijkt voor de hoarders binnen al deze domeinen voor zingeving te zorgen maar hierover is nog weinig bekend. Ook over de relatie tussen zingeving, materiele betekenis en ervaringen van contingentie in het narratief van de hoarder lijkt nog een zekere kennisleemte te bestaan.

Hoewel geestelijk verzorgers nog nauwelijks betrokken zijn bij de huidige behandeltrajecten komen zij gezien de prevalentie wel in aanraking met hoarders, bijvoorbeeld in de GGZ of ambulante zorg of bij bewoners in zorginstellingen die hun eigen woning met al hun spullen achter hebben moeten laten en die in de instelling beperkt worden in hun verzameldrang. Naast eerdere ervaringen van contingentie kan een (gedwongen) verhuizing opnieuw een levensgebeurtenis zijn waar zingevingsvraagstukken uit voortkomen.

Kennis van hoardingsproblematiek en onderliggende zin- en betekenisgeving dient daarmee naast een wetenschappelijk ook een praktisch en maatschappelijk belang dat bijdraagt aan de verdere beroepsvorming en professionalisering van de geestelijk verzorger.

---

¹⁹ Ritueel handelen is te herleiden tot de karakteristieken die Bell geeft; symbolische handelingen die structuur en betekenis hebben en geven. Catherine Bell, *Ritual. Perspectives and dimensions* (New York: Oxford University Press, 2009), 61-68. Hoewel dwangstoornissen rituele handelingen in zich kunnen hebben en dit zeker interessant is, ligt de nadruk in deze scriptie op zingeving en niet zozeer op het ritueel van het verzamelen.

²⁰ Hans Joas, *Do we need religion? On the experience of self-transcendence*. (New York, Taylor and Francis, 2008), 7.

²¹ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 2010, 133-155.

1.5. Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in zingevende aspecten van hoarding. Nieuwe kennis en inzichten kunnen bijdragen aan meer begrip voor onderliggende beweegredenen van de hoarder. Hierdoor kan er meer aandacht voor zingevende aspecten in de behandeltrajecten van hoorders komen en kan er rekening mee worden gehouden dat gedwongen afstand doen van de voor de hoarder waardevolle spullen, mogelijk bijdraagt aan een nieuwe ervaring van contingentie.

Het onderzoeksobject betreft hoorders en de zingeving die zij ervaren in het verzamelen en hun verzameling en de relatie die er is met ervaringen van contingentie in het narratief van de hoarder.

1.6. Vraagstelling

De algemene vraagstelling van dit onderzoek luidt:

‘Op welke wijze ervaren hoorders zingeving in het verzamelen en hun verzameling?’

Om de algemene vraag te beantwoorden is deze opgedeeld in een aantal deelvragen:

1. Wat is hoarding?
2. Wat is zingeving?
3. Welke samenhang is er tussen ervaringen van contingentie en zingeving?
4. Wat is er tot nu toe bekend over zingeving in relatie tot hoardingsproblematiek?
5. Hoe spelen ervaringen van contingentie een rol in de zingeving die hoorders geven en ontlenen aan het verzamelen en de verzameling?
6. Op welke wijze kan de geestelijk verzorger in de begeleidingstrajecten bij hoarding betrokken worden?

De eerste vier vragen zijn theoretisch van aard. Alvorens hoorders te kunnen bevragen is literatuuronderzoek gedaan naar actuele theorieën over hoarding en de aanpak ervan en over zingeving en dwangmatig verzamelen in relatie tot ervaringen van contingentie. Tevens is met een aantal experts en ervaringsdeskundigen

gesproken. Het literatuuronderzoek en de expertinterviews vormen het human resource gebaseerde²² deel van het onderzoek dat is beschreven in het theoretisch kader in hoofdstuk 2.

Deelvraag 5 en 6 worden beantwoord in het empirisch, data gebaseerde deel van het onderzoek.

In hoofdstuk 3 wordt een uitvoerige beschrijving van de onderzoeksmethodiek gegeven. De schematische weergave van het onderzoek is opgenomen als bijlage 1.

1.7. Begripsafbakening

De centrale begrippen in dit onderzoek zijn:

Hoarding: Dwangmatig verzamelen zoals omschreven in de DSM-5²³; een obsessieve-compulsieve verwante stoornis die zich kenmerkt door een persisterende moeite om bezittingen weg te doen ongeacht de werkelijke waarde.²⁴

Zingeving: Mensen vinden zingeving door betekenis toe te kennen aan gebeurtenissen en door richting te zoeken in hun leven, zowel in spirituele, existentiële als in de alledaagse betekenis.²⁵ Deze betekenisverlening en motivationeel streven naar levensdoelen gebeurt volgens Westerhof en Bohlmeijer binnen zes domeinen van zingevingbronnen: individualiteit, fysieke integriteit, materiele bestaansvoorwaarden, activiteiten, sociale verbondenheid en het leven als geheel.²⁶

Ervaringen van contingentie: Hierbij wordt de definitie verstaan zoals gebruikt door Wuchterl: een niet-noodzakelijke toevalligheid met grote impact die een existentiële bedreiging vormt en het levensverhaal een andere wending geeft.²⁷ Dit begrip hangt nauw samen met zingeving omdat in de ervaringen van contingentie door mensen gezocht wordt naar de zin en betekenis ervan in het eigen levensverhaal.²⁸

---

²² Verschuren, Piet. *Praktijkgericht onderzoek. Ontwerp van organisatie- en beleidsonderzoek*, (Den Haag: Boom Lemma Uitgevers, 2009), 281.

²³ American Psychiatric Association, *DSM-5*, 361-366.

²⁴ Respondenten hoeven niet noodzakelijkerwijs gediagnosticeerd te zijn als hoarder maar zullen wel als dwangmatig verzamelaar in beeld zijn bij de hulpverlening vanwege overvolle woningen en bijkomende problematiek zoals een sociaal isolement of woningvervuiling.

²⁵ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 133-142.

²⁶ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 143-155.

²⁷ Wuchterl, "Contingency", 169-187.

²⁸ Jos van den Brand, Michael Scherer-Rath, Piet Verschuren, Piet en Chris Hermans. "An instrument for reconstructing the interpretation of life stories," in *Religious Stories We Live By. Narrative Approaches in Theology and Religious Studies*, edited by Ruard Ganzevoort et al. (Leiden: Brill, 2014): 169-180.

Materie: Materie verwijst naar tastbare voorwerpen die door de hoarder worden bewaard en die voor de hoarder van waarde zijn en betekenis hebben en geven; de verzameling als materiele uiting van zingeving.

De centrale begrippen omvatten een groot aantal begrippen die in het theoretisch kader verder worden toegelicht. Een overzicht van de belangrijkste begrippen is opgenomen als bijlage 2.

Het onderzoek richt zich op hoardingsproblematiek binnen de Nederlandse context. Voor het literatuuronderzoek is gebruik gemaakt van internationale literatuur rondom hoarding, zingeving en contingentie omdat die ruimschoots, en Nederlands onderzoek slechts in beperkte mate, voorhanden is.²⁹

Het onderzoek richt zich alleen op hoarders die spullen verzamelen. Dierenhoarding en digitale hoarding zijn aparte categorieën die in dit onderzoek niet aan de orde komen.

---

²⁹ De systematische-thematische analyse van de literatuur wordt toegelicht in hoofdstuk 2. De meeste literatuur was niet ouder dan 20 jaar, op een enkel belangrijk werk na, bv. van Viktor Frankl (1998).

2. Theoretisch kader

Het theoretisch kader geeft antwoord op de eerste vier deelvragen en omvat het theoretische deel van het onderzoek zoals beschreven in hoofdstuk 3. Voor dit deel is een systematische-thematische analyse gemaakt van literatuur en eerdere onderzoeken over hoarding, zingeving en ervaringen van contingentie. Hiervoor is gezocht in de zoeksystemen van de Radboud universiteit, o.a. via RUQuest, in de Radboud Repository en in Google Scholar, PubMed en ATLA Religion Database.

Het onderzoek heeft betrekking op zowel de gedrags- als de geesteswetenschappen waardoor veel artikelen werden gevonden in tijdschriften voor psychiatrie, psychologie en antropologie. Artikelen rondom zingeving werden vooral gevonden in literatuur met betrekking tot Geestelijke Verzorging. Er is gezocht met een combinatie van de volgende zoektermen:

'contingency, material culture, hoarding, trauma, meaning, meaningmaking, collecting, collectors, collection, life events, materiality, clutter, zingeving.'

Literatuur waar in de scriptie direct of indirect naar is verwezen of die gebruikt is ter brede oriëntatie, is opgenomen in de literatuurlijst.

Naast het literatuuronderzoek is in de voorbereidende fase en human resource gebaseerde deel van het onderzoek een aantal gesprekken gevoerd met experts op het gebied van hoarding: hulpverleners, onderzoekers en ervaringsdeskundigen. Hen is gevraagd naar ervaringen met en kennis van hoarding en zingeving en eventuele aandachtspunten daarbij. Deze gesprekken waren oriënterend en helpend bij het vinden van kennislacunes en het bepalen van de onderzoeksrichting. Een overzicht van deze experts, deels op verzoek geanonimiseerd, is opgenomen als bijlage 5.

2.1. Verzamelen en Hoarding

Volgens Kopytoff maken en verzamelen mensen voorwerpen en geven én ontlenen zij er symbolische betekenis, waarde, eigenschappen en functies aan die zowel cultureel als persoonlijk bepaald kunnen zijn.³⁰ Hoewel mensen van oorsprong jagers en verzamelaars zijn, is verzamelen inmiddels geen zaak meer van overleven of bevoorrading maar gebeurt dit veelal vanuit een passie voor een bepaald voorwerp, van postzegels tot bijzondere theemutsen. Belk beschrijft hoe verzamelaars een gevoel van competitie en overwinning krijgen als zij een speciaal

---

³⁰ Kopytoff, "Biography of things", 70-73.

exemplaar aan hun verzameling toe kunnen voegen, waarmee zij aanzien verwerven bij andere verzamelaars.³¹

Er zijn ook verzamelaars waarbij het niet om een passievolle zoektocht naar een zeldzaam object gaat maar voor wie het verzamelen dwangmatige vormen aanneemt. Kostbare spullen en waardeloze materialen én de zoektocht hiernaar beheersen het leven van deze verzamelaars en nemen de normale woonruimte over. Spullen worden overmatig ingekocht of kosteloos verzameld, het realiteitsbesef over de hoeveelheid spullen lijkt gering en afstand ervan doen lijkt vrijwel onmogelijk en veroorzaakt grote lijdensdruk. Een opvallend kenmerk van dwangmatig verzamelen is dat, in tegenstelling tot de hobby-verzamelaar, de volledige leefruimte van de dwangmatig verzamelaar overgenomen wordt door diens spullen, waarbij waardeloze en waardevolle materialen door elkaar liggen en een normale woonfunctie niet of nauwelijks meer mogelijk is.³² Het is niet ongebruikelijk dat een hoarder nog slechts één zitplaats in huis heeft die bereikbaar is via een smal paadje tussen bergen spullen, en een slaapplaats buiten het bed omdat dit is volgebouwd met spullen.³³

De DSM-5 beschrijft dat hoarding een complexe aandoening is die moeilijk te behandelen is en die vaak gepaard gaat met bijkomende kenmerken als besluiteloosheid, vermijdingsgedrag en moeite met het plannen van taken.^{34 35} Hoarding begint vaak in de leeftijd tussen elf en vijftien jaar en kan gaandeweg de jaren verergeren, mede afhankelijk van de invloed van derden die het verzamelen al dan niet beperken. Zowel mannen als vrouwen kunnen de stoornis hebben, waarbij vrouwen meer overmatig kopen en mannen hun spullen vaker op een andere manier verwerven. Cultureel lijken hier geen verschillen in te zien; hoewel het meeste onderzoek zich richt op de Westerse landen is het een stoornis die ook in niet-westerse landen voorkomt, waarbij hoarders dezelfde kenmerken tonen.³⁶

Veel hoarders melden retrospectief dat er aan het begin van de stoornis vaak een traumatische levensgebeurtenis heeft plaatsgevonden. Ook genetisch lijken er

---

³¹ Belk, Russel. "Collectors and collecting," in *Handbook of material culture*. edited Chris Tilley et al., London: Sage publications Ltd, 2006), 548-553.

³² American Psychiatric Association, *DSM-5*, 361-366.

³³ Persoonlijke communicatie: expertinterview E1. d.d. 17 januari 2024

³⁴ American Psychiatric Association, *DSM-5*, 361-366.

³⁵ Hoewel in de DSM-5 staat dat in de classificatie de stoornis niet met volledige zekerheid toegekend kan worden als er somatische aandoeningen of psychische stoornissen zoals een hersenbeschadiging of een psychose meespelen, lijken bepaalde vormen van autisme of een verstandelijke beperking soms wel een rol te spelen. Persoonlijke communicatie: expertinterview E3. en E4., d.d. 1 en 8 november 2023.

³⁶ American Psychiatric Association, *DSM-5*, 361-366.

verbanden te zijn; ongeveer 50% van de hoorders meldt dat zij één of meerdere familieleden heeft die eveneens verzamelen. Juist met naasten ontstaan er echter regelmatig conflicten doordat familie- en gezinsrelaties vaak onder grote druk staan. Een sociaal isolement, verlies van baan, woningvervuiling en verwaarloosde gezondheidsklachten is bijkomende problematiek die voor veel hoorders op de loer ligt. Naast een beperkt ziektebesef speelt ook schaamte en angst voor gedwongen opruimen mee, wat de zorgmijdende hoorder een moeilijk bereikbare én kwetsbare cliënt maakt.³⁷

2.2. Zingeving en hoarding

Het begrip 'zingeving' werd in de jaren zeventig geïntroduceerd door Victor Frankl, holocaust-overlevende en grondlegger van de logotherapie. In zijn boek 'De zin van het bestaan' beschrijft hij aan de hand van zijn ervaringen in verschillende concentratiekampen dat mensen zelfs onder de meest afschuwelijke omstandigheden zoeken naar een doel in het leven en daarmee zin geven aan hun bestaan. Hij noemt dit de 'wil-tot-betekenis': het streven naar betekenis is volgens hem een primaire drijfveer voor mensen.³⁸

Deci en Ryan benadrukken in hun zelfdeterminatietheorie dat mensen actieve en op groei gerichte wezens zijn die hun eigen leven vorm willen geven. Daarbij leggen zij de nadruk op het vervullen van drie psychologische basisbehoeften: autonomie, verbondenheid en competentie.³⁹ Deze basisbehoeften komen onder druk te staan bij impactvolle levensgebeurtenissen, zeker als deze gepaard gaan met verlieservaringen, zoals het verlies van banen of betekenisvolle relaties.

Vanuit de positieve psychologie wordt zingeving beschreven als de manier waarop mensen zin geven aan het bestaan, waarbij doelen, betekenis en coherentie van belang zijn om zingeving te ervaren. Doelen geven richting aan het leven, betekenis geeft waarde en belangrijkheid aan het leven en coherentie zorgt voor samenhang tussen levensdoelen en levensverhaal. De mogelijkheid tot reflectie verbindt de doelen, coherentie en betekenis en wordt bepaald door cognitie, affectie

---

³⁷ American Psychiatric Association, *DSM-5*, 361-366.

³⁸ Viktor E. Frankl, *De zin van het bestaan. Een inleiding in de logotherapie* (Rotterdam: Ad. Donker, 1998), 123-126.

³⁹ Richard M. Ryan en Edward L. Deci, "Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being, *American Psychologist* 55 (2000): 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>

en motivatie. Daarbij kan er onderscheid gemaakt worden tussen de betekenis *van* het leven en de betekenis *in* het leven. De eerste vraag is filosofisch en existentieel van aard, de tweede heeft een meer psychologische invalshoek en legt de klemtoon op de maakbaarheid van het leven en de persoonlijke zingeving die iemand kan ervaren.⁴⁰

Zingeving als overkoepelend begrip verwijst naar het leven als geheel maar is ook onder te verdelen in verschillende persoonlijke domeinen waarin bronnen van zingeving te vinden zijn. Eerder werden individualiteit, fysieke integriteit, materiele bestaansvoorwaarden, activiteiten, sociale verbondenheid en het leven als geheel al genoemd.⁴¹ Zingeving gaat over het proces van betekenisverlening en de ordening die mensen aanbrengen in gebeurtenissen. Enerzijds vraagt dit om differentiatie binnen een brede betekenisstructuur, anderzijds om samenhang en integratie binnen het persoonlijke betekenisstelsel.⁴²

Het reflexieve vermogen om het eigen leven te beoordelen valt volgens Westerhof en Bohlmeijer samen met individualiteit en is te vinden in zingevingsbronnen als zelfacceptatie, autonomie en tevredenheid. Gezondheid en vitaliteit hebben betrekking op de lichamelijke integriteit, terwijl de vervulling van basisbehoeften, geld en bezit vallen onder het domein van de bestaansvoorwaarden. Het leveren van prestaties is een belangrijke zingevingsbron in het domein van de activiteiten, maar ook zaken als creativiteit, werk, productiviteit én ontspanning worden hierbij genoemd. In het domein van de sociale verbondenheid spelen relaties, vriendschappen, liefde, altruïsme en intimiteit een belangrijke rol, evenals maatschappelijk betrokkenheid en sociale steun.⁴³ Religie wordt apart onder een zesde domein genoemd: het domein van het leven als geheel, dat het alledaagse overstijgt en meer als existentiële zingeving is op te vatten waarin spiritualiteit, levensovertuiging, religie, (zelf)transcendentie en culturele waarden een rol spelen.⁴⁴

Frankl gaat er in de logotherapie vanuit dat de mens er niet zozeer op uit is om lijden te voorkomen maar dat zij vooral gericht is op het vinden van de zin van dat

---

⁴⁰ Martela, F., & Steger, M. F. "The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, purpose, and significance," *The Journal of Positive Psychology*, 11 (2016): 531–545.

⁴¹ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 144-145.

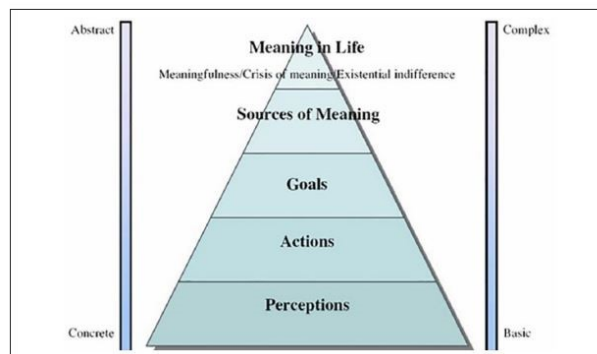
⁴² Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 133-140.

⁴³ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 144-147.

⁴⁴ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 144-147.

lijden. Een mens zou zelfs bereid zijn om te lijden, mits dat lijden zin heeft.⁴⁵ De psychotherapeut Yalom meent dat mensen niet zozeer zoeken naar de zin van gebeurtenissen in het leven en het lijden dat daarmee gepaard gaat, maar dat het leven per definitie zinloos is. Juist deze zinloosheid daagt mensen uit om zin te zoeken in het leven en betekenis te geven aan hun dagelijks handelen.⁴⁶

Schnell en La Cour geven aan dat dit zoeken naar zingeving een subjectief proces is: dat wat voor de ene persoon van betekenis is, is dat voor de ander totaal niet. Mensen geven betekenis aan de context waarin zij leven en vandaaruit ontstaan acties en doelen. Schnell en La Cour zien hierin een hiërarchisch model (figuur 1) waarvan de basis wordt gevormd door de zintuiglijke waarneming die, gekoppeld aan verwachtingen en overtuigingen, betekenis geeft aan een bepaalde situatie. Dit zet aan tot actie die moet leiden tot een hoger liggend doel dat op zijn beurt weer leidt en te herleiden is tot bronnen van achterliggende kennis, gedrag en emoties. Aan deze zingevingbronnen ontleen mensen hun levensdoelen die zorgen voor de ultieme betekenisgeving.⁴⁷

Figuur 1. Hiërarchisch model van zingeving ⁴⁸

Het zoeken naar zingeving wordt met name zichtbaar op het moment dat er verlieservaringen optreden. Verlies wordt hanteerbaar doordat mensen een nieuwe visie op de ontstane werkelijkheid scheppen. Door de gebeurtenis in te voegen in het narratief van het eigen leven zoeken mensen naar de zin van het gebeurde en herstellen zij daarmee hun eigen kern. Die kern kun je samenvatten als het hervinden

⁴⁵ Frankl, De zin van het bestaan, 139-143.

⁴⁶ Irvin D. Yalom, *Existential Psychotherapy* (New York: Basic Books Inc. Publishers, 1980), 422-423 en 461-466

⁴⁷ Peter la Cour en Tatjana Schnell. "Presentation of the sources of meaning card method: the SoMeCaM," *Journal of Humanistic Psychology* (2016): 6-8.

⁴⁸ La Cour en Schnell, "Presentation of SoMeCam," 7.

van de eigen controle, eigenwaarde, rechtvaardigheidsbesef en het nu-in-relatie-tot-later.⁴⁹

Waarden en eigenwaarde zien we ook terug in de twee bovenste lagen van het hiërarchisch model van zingeving (figuur 1) die Schnell en La Cour hebben uitgewerkt in vijf dimensies van zingeving met 26 bronnen van betekenisgeving. Zij onderscheiden verticale en horizontale zelftranscendentie, zelfactualisatie, orde en welzijn en verwantschap als de vijf belangrijkste dimensies van zingeving. Zelftranscendentie wordt daarbij opgevat als toewijding aan hoger gelegen doelen, zelfactualisatie als het ontwikkelen van de eigen capaciteiten, orde als het vasthouden aan tradities en waarden en welzijn en verwantschap als het onderhouden van relaties en het genieten van het leven. Zelftranscendentie kent bovendien een verticale en een horizontale dimensie. Binnen de horizontale dimensie staat sociale betrokkenheid, eenheid met de natuur, zelfkennis en gezondheid centraal, in de verticale dimensie gaat het voornamelijk om spiritualiteit en religiositeit.⁵⁰

Zingeving hangt samen met iemands heilige grond waarbij waarden, levensoriëntatie en spiritualiteit een rol spelen. Religie kan hier een rol bij spelen maar is niet noodzakelijk, ook een minder expliciete levensvisie kan door iemand als heilige grond worden ervaren.⁵¹ De waarde van zijn spullen kan voor de hoarder net zo heilig zijn als de religieuze traditie voor een gelovige en daardoor een belangrijke rol spelen in de zingeving.

Aandacht voor zingeving in de Nederlandse aanpak van hoardingsproblematiek is een relatief nieuwe invalshoek. Lambregtse beschrijft dat zij en andere opruimprofessionals in de praktijk vaak zien dat achter bergen spullen veel leed, rouw, onvrede en verdriet schuilgaat en adviseert niet slechts te kijken naar de fysieke resultaten van een opgeruimde omgeving maar ook aandacht te hebben voor de door de client ervaren zingeving. Zij meent dat cliënten via zingeving een andere relatie tot hun spullen kunnen krijgen en hierdoor weer inhoud en richting aan hun leven kunnen geven. Lambregtse vermoedt dat zingeving hierbij aan eerdere

---

⁴⁹ Mönnink, *Verlieskunde*, 86-91.

⁵⁰ La Cour en Schnell, "SoMeCaM", 8.

⁵¹ Taco Bos, "Advisering in levensbeschouwing, zingeving en spiritualiteit," in Nieuw handboek Geestelijke Verzorging, Jaap Doolaard (red), (Kampen: uitgeverij Kok, 2015), 308-311.

impactvolle gebeurtenissen in het levensverhaal van de hoarder te koppelen is waardoor de zingeving waarschijnlijk bemoeilijkt is en adviseert dit verder te onderzoeken.⁵²

Impactvolle levensgebeurtenissen leiden tot het zoeken naar nieuwe zin- en betekenis zodat de gebeurtenis ingepast kan worden in het levensverhaal en de verlieservaring en psychische problematiek draaglijk wordt gemaakt. De hoarder lijkt deze zin te vinden in het verzamelen van spullen. Een andere mogelijkheid is dat de hoarder niet zozeer naar zin en betekenis zoekt maar dat het verzamelen de pijn van de ervaren contingentie verdooft en zo voorkomt dat er naar werkelijke zingeving gezocht wordt.⁵³

Fournier en Korteweg menen dat dwangmatig verzamelen als een vorm van vermijding gezien kan worden en dat het in het behandeltraject van belang is om de overtuigingen van de hoarder te onderzoeken zodat deze een nieuw besef van betekenis en functie van de spullen krijgt, wat helpt bij het feitelijke opruimen.⁵⁴

Op de website van het Institute for Challenging Disorganization worden perfectionisme, hechting aan bezittingen, angsten, valse verwachtingen en andere niet-helpende gedachten als de belangrijkste overtuigingen genoemd die van invloed zijn op de mate van desorganisatie.⁵⁵ Zij beslaan daarmee de cognitieve, affectieve en motivationele componenten van het reflectieve vermogen dat nodig is om doelen, coherentie en betekenis als zingevende factoren van het eigen leven, te beoordelen.

Aandacht voor zingevende aspecten kan dan naast cognitieve gedragstherapie een belangrijke aanvulling zijn die in de huidige behandeling nog onderbelicht lijkt.

2.3. Ervaringen van contingentie en hoarding

Impactvolle levensgebeurtenissen met een niet-noodzakelijke toevalligheid die een existentiële bedreiging vormen en het levensverhaal een andere wending geven kunnen worden beschreven als ervaringen van contingentie.⁵⁶ Een ervaring van contingentie is een interpretatiecrisis: de persoon krijgt de ervaring niet geplaatst in

---

⁵² Lambregste, "Zingeving", 143-154.

⁵³ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 147-161.

⁵⁴ Fournier en Korteweg, *Verzamelstoornis*, 8.

⁵⁵ "Factoren desorganisatie," Institute for Challenging Disorganization, geraadpleegd op 21 januari 2024.

[http://Causes of Chronic Disorganization \(challengingdisorganization.org\)](http://Causes of Chronic Disorganization (challengingdisorganization.org))

⁵⁶ Wuchterl, "Contingency", 169-187.

het eigen levensverhaal en de levensdoelen en zoekt naar manieren om hier toch betekenis aan te geven.⁵⁷

Levensdoelen kunnen voortkomen uit iemands gefundeerde werkelijkheid; onderliggende waarden en ultieme doelen die de grondslag vormen van hoe iemand het leven ziet.⁵⁸ Ultieme levensdoelen kunnen net als iemands gefundeerde werkelijkheid samenhangen met een hogere macht (transcendent) of met de natuur, de kosmos of andere mensen (immanent). Samen vormen zij het levensplan. Bewust en onbewust, al dan niet toevallig, maken mensen dagelijks keuzes die samenhangen met deze levensdoelen.⁵⁹ Impactvolle toevalligheden die als contingente levenservaringen worden gevoeld, kunnen een dusdanige grote invloed hebben dat zij de ultieme levensdoelen in een ander daglicht plaatsen.⁶⁰

Binnen de narratieve identiteitstheorie wordt beschreven hoe mensen zichzelf begrijpen met behulp van verhalen, wat veelal een cognitief proces is. Ervaringen van contingentie worden ingepast in het eigen levensverhaal om zo gebeurtenissen en handelingen aan te laten sluiten bij de eigen identiteit en de betekenis ervan voor het eigen leven en de levensdoelen te kunnen begrijpen.⁶¹

Hartog et al. ontwikkelden het conceptuele model in figuur 2 dat laat zien hoe levensdoelen en levensgebeurtenissen samenhangen. Zij beschrijven hoe bij een ervaring van contingentie levensdoelen opnieuw geïnterpreteerd worden en er in het levensverhaal betekenis aan gegeven wordt zodat de gebeurtenis een andere lading krijgt en in het levensverhaal kan worden geïntegreerd.⁶²

---

⁵⁷ Michael von Engelhardt, "Biographie un Trauma" in *Dramen der Moderne. Kontingenz und Tragik im Zeitalter der Freiheit*, herausgegeben durch Eckart Liebenau und Jörg Zirfas. (Bielefeld: Transcript publishing, 2010), 201-229

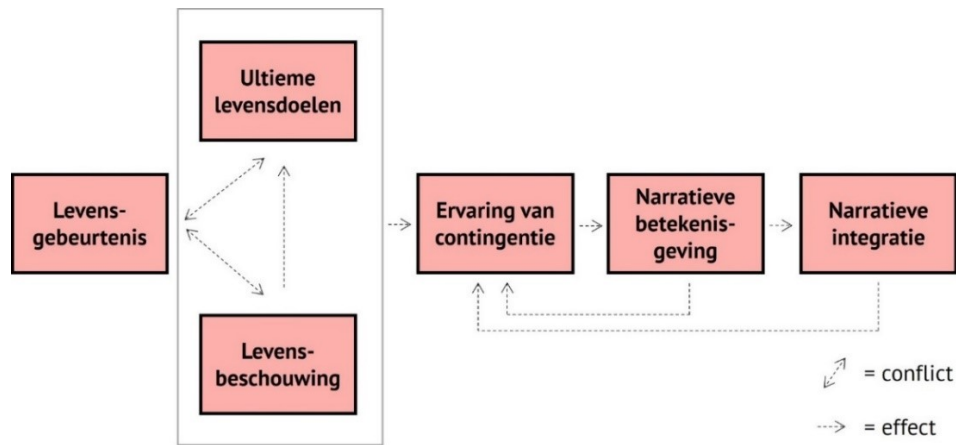
⁵⁸ Van den Brand et al., "An instrument for reconstructing the interpretation of life stories," 173

⁵⁹ Van den Brand et al., "An instrument for reconstructing the interpretation of life stories," 169-180.

⁶⁰ Kurt Wuchterl, "Religious-Philosophical Contingency and Empirical Theology." *Journal of Empirical theology* 32 (2019):169-187.

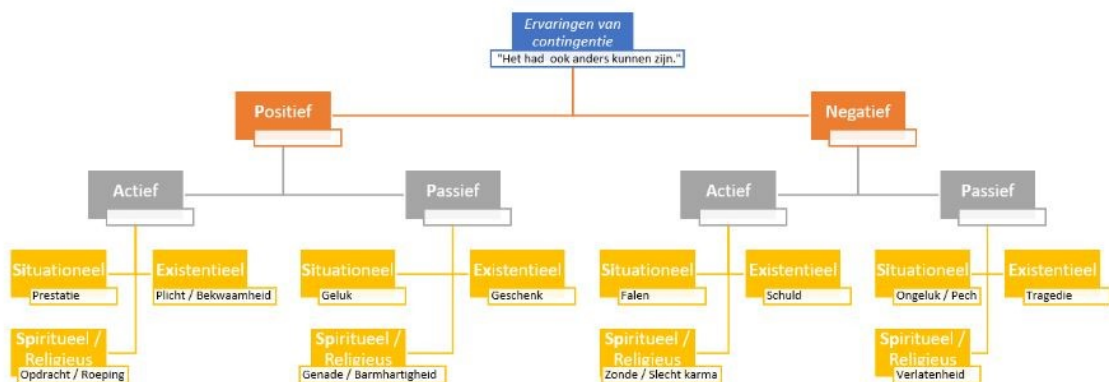
⁶¹ Kruizinga, Renske. "LISA-model", 215-226.

⁶² Hartog et al., "Narrative meaning making and integration: Toward a better understanding of the way falling ill influences quality of life." *Journal of Health Psychology*, vol. 25 (2020): 738-754

Figuur 2. Het proces van narratieve betekenisgeving en integratie volgens Hartog et al.⁶³

Scherer-Rath beschrijft dat in het levensverhaal ervaringen worden verteld en taal wordt gevonden om hier betekenis aan te geven. Volgens hem kunnen ervaringen van contingentie zowel positief als negatief zijn en als actief of passief ervaren worden. Een positieve actieve ervaring wordt dan bijvoorbeeld als prestatie gezien, een negatieve en passieve ervaring als ongeluk, iets wat je overkomt. De ervaringen kunnen situationele impact hebben, maar ook existentieel ingrijpen in het bestaan van iemand of zelfs van spirituele betekenis zijn.⁶⁴ Scherer-Rath ontwikkelde daartoe het schema over Aspecten en Dimensies van Contingente levenservaringen (ADCL-schema, figuur 3), wat conceptueel binnen de geestelijke verzorging gebruikt wordt om ervaringen van contingentie te interpreteren.⁶⁵

Figuur 3. Aspecten en Dimensies van Contingente levenservaringen (ADCL) volgens Scherer-Rath⁶⁶

⁶³ Hartog et al., "Narrative meaning making and integration: Toward a better understanding of the way falling ill influences quality of life." *Journal of Health Psychology*, vol. 25 (2020): 738-754

⁶⁴ Michael Scherer-Rath, "Ervaringen van contingentie en spirituele zorg," *Psyche en geloof* 24 (2013): 187-188

⁶⁵ Michael Scherer-Rath, "Ervaringen van contingentie en spirituele zorg," 186

⁶⁶ Michael Scherer-Rath, "Ervaringen van contingentie en spirituele zorg," 186.

Mensen geven via hun narratief betekenis aan ervaringen van contingentie. Dat is niet alleen een proces van confrontatie met pijn en ongeluk, maar ook een creatief proces dat mensen in staat stelt een brug te slaan tussen verleden, heden en toekomst, tussen teleurstelling en hoop.⁶⁷

Betekenisgeving vindt plaats in het seculiere, spirituele en religieuze domein en hangt samen met het praktisch handelen, de cognitie en de mate van belangrijkheid in het zijn.⁶⁸ Westerhof en Bohlmeijer menen dat zin- en betekenisgeving niet alleen over cognitie gaat maar ook een fysieke, materiele, sociale en handelingscomponent kent.⁶⁹ Voor de hoarder zijn diens spullen van grote waarde. Als er samenhang is met hoarding en ervaringen van contingentie werkt mogelijk het proces van narratieve identiteitsvorming bij hoarders niet zozeer via taal maar communiceert deze de betekenis van ervaringen van contingentie in het narratief via zijn spullen en de activiteit van het verzamelen, ten einde daarmee grip op de gebeurtenis en zijn levensverhaal te krijgen en zingeving te vinden in het gebeurde.

Ganzevoort en Visser onderscheiden drie soorten levensgebeurtenissen die gepaard gaan met verlies:

- Verdrietig maar minder ingrijpend verlies
- Ingrijpende crises die een keerpunt kunnen zijn
- Traumatische, ingrijpende ervaringen met een lange nasleep

Een crisis duurt meestal een paar weken waarin de normale copingstrategieën tijdelijk niet werken waardoor op zoek wordt gegaan naar nieuwe manieren om betekenis te geven aan de gebeurtenis en deze in te passen in het levensverhaal en de toekomst. Bij trauma's is er echter sprake van levensgebeurtenissen die langdurige negatieve psychische klachten met zich meebrengen, die ontwrichtend werken en waar geen nieuwe copingmechanismen voor gevonden worden. Trauma's kunnen worden begrepen als een bijzonder negatieve ervaring van contingentie. Daarbij wordt het onderscheid gemaakt tussen type 1 en 2; trauma als gevolg van

---

⁶⁷ Kruizinga, "LISA-model", 215-226.

⁶⁸ Peter La Cour, Peter en Niels C. Hvidt. "Research on meaning-making and health in secular society: Secular, spiritual and religious existential orientations." *Social Science & Medicine*, 71 (2010):1292-1299.

⁶⁹ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 133-155.

een incidentele gebeurtenis versus complexe trauma's als gevolg van herhaald en intensief, veelal door mensen veroorzaakt geweld.⁷⁰

Trauma is daarmee een breed begrip dat nog weinig zegt over het soort ervaringen en de subjectieve wijze waarop iemand kan reageren. Niet ieder trauma leidt tot hoarding maar volgens de DSM-5 geven veel hoorders retrospectief wel aan dat een traumatische ervaring het verzamelen in gang heeft gezet of de verzameldrang die al aanwezig was, versterkte.⁷¹

De laatste decennia⁷² is er internationaal meer aandacht gekomen voor onderliggend trauma bij hoarding en hoe dit bijdraagt aan het ontstaan en in standhouden van hoardingsproblematiek.⁷³ In 2010 werd in Amerikaans kwantitatief onderzoek aangetoond dat veel respondenten traumatische ervaringen zoals relatiecrisissen of verlies van naasten associeerden met het begin of de verergering van de symptomen.⁷⁴

Landau et al. toonden in 2011 in een onderzoek aan, waarbij retrospectief werd gekeken naar levensgebeurtenissen in de levens van hoorders en niet-hoorders, dat er samenhang is tussen traumatische ervaringen en hoarding. Niet alleen scoorden hoorders aanzienlijk hoger op het hebben ervaren van traumatische levensgebeurtenissen dan niet-hoorders, ook de hoeveelheid traumatische levensgebeurtenissen leek significant samen te hangen met de mate van hoarding. Materiele ontberingen eerder in het leven leken geen significante rol te spelen, hoewel door hoorders opvallend vaak wél werd gesproken in termen van 'verlies' en 'ontbreken van'.⁷⁵ Landau et al. menen dat verder onderzoek over welk verlies er ervaren werd een bijdrage kan leveren aan meer inzicht in, en de behandeling van hoarding.⁷⁶

---

⁷⁰ Ganzevoort en Visser, *Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding*, (Zoetermeer: Meinema, 2007), 296-299.

⁷¹ American Psychiatric Association, *DSM-5*, 361-366.

⁷² Tot ongeveer 2010 was veel onderzoek naar hoarding gericht op de effectiviteit van de behandeling. Begeleiding en behandeling was en is een intensief proces, mede door de zorgmijding, het beperkte ziekte-inzicht en de hoge mate van recidivering. Gedwongen opruimen of ontruimen heeft in het verleden laten zien niet effectief te zijn omdat hoorders hierna vaak juist meer gaan verzamelen en zich verder terug gaan trekken, uit angst voor meer bemoeizorg of dwang. Verdijk et al., *Hoarding*, 29.

⁷³ Danielle Landau et al., "Stressful life events and material deprivation in hoarding disorder." *Journal of Anxiety Disorders*, vol. 25 (2011): 192-202.

⁷⁴ David Tolin et al., "Course of compulsive hoarding and its relationship to life events." *Depression and Anxiety*, vol. 27, issue 9 (2010): 829-838.

⁷⁵ Landau et al., "Stressful life events and material deprivation in hoarding disorder.", 192.

⁷⁶ Landau et al., "Stressful life events and material deprivation in hoarding disorder.", 199-201.

Fontenelle et al. concludeerden in 2021 dat trauma en levensgebeurtenissen die plaats vinden voordat hoarding begint niet bepalend zijn voor de ernst van de hoarding maar dat zij wel bijdragen aan de mate van emotionele gehechtheid aan spullen. Traumatische ervaringen en levensgebeurtenissen die plaatsvinden als er al sprake van hoarding is lijken voornamelijk bij te dragen aan het gevoel controle te houden over het geheugen en het bezit.⁷⁷

Ervaringen van contingentie gaan gepaard met een gevoel van verlies. Verlies kent vele vormen, van het verlies van een geliefde tot het verlies van werk of een fysieke functie. Verlies, en het daarmee gepaard gaand lijden, kan fysiek, psychisch, sociaal of spiritueel van aard zijn.⁷⁸ Hoewel niet alle verlies even pijnlijk is, is verlies zonder pijn niet mogelijk. Verlies en hechting zijn kanten van dezelfde medaille en vormen de kringloop van het leven: hechting én scheiding begint al bij de geboorte en verlieservaringen die gedurende het leven plaatsvinden bereiden je voor op je laatste verlies, je eigen fysieke dood.⁷⁹

Net als verlies kan hechting plaatsvinden binnen het fysieke, psychische, sociale en spirituele domein en ook de DSM-5 beschrijft dat een zeer sterke sentimentele hechting aan de spullen het belangrijkste kenmerk van de verzamelaar is en het afscheid nemen ervan ernstig bemoeilijkt.⁸⁰ Hierbij worden door de hoarder zowel sentimentele redenen (herinnering aan een dierbare) als instrumentele (het voorwerp kan nog van nut zijn) als intrinsieke redenen genoemd (esthetische waarde).⁸¹

Hoe iemand omgaat met verlies is afhankelijk van vijf subjectieve factoren: de duur, voorspelbaarheid, beheersbaarheid, wenselijk van de gebeurtenis en de mate van aanpassing die nodig is. Met name beheersbaarheid en de mate waarin iemand nog invloed uit kan oefenen op de gebeurtenis en de gevolgen ervan, lijkt bepalend voor het gewicht dat het verlies krijgt.⁸² Volgens Rosa proberen mensen de wereld 'beschikbaar' te maken ten einde deze te beheersen en pijn, angst en wanhoop te

---

⁷⁷ Fontenelle et al., "Traumatic and stressful life-events", 6-7.

⁷⁸ Ferrel en Del Ferraro. "Suffering," in Oxford Textbook of Spirituality in Healthcare, edited door M. Cobbet al. (Oxford: Oxford University Press, 2012), 157-162.

⁷⁹ Herman de Mönink, *Verlieskunde. Handreiking voor de beroepspraktijk* (Amsterdam: Reed Business Education, 2012), 38-39.

⁸⁰ American Psychiatric Association, *DSM-5*, 361-366.

⁸¹ "Factoren desorganisatie," Institute for Challenging Disorganization, geraadpleegd op 21 januari 2024. [http://Causes of Chronic Disorganization \(challengingdisorganization.org\)](http://Causes of Chronic Disorganization (challengingdisorganization.org))

⁸² Ganzevoort en Visser, *Zorg voor het verhaal*, 290-294.

voorkomen. Maar juist door dit proces versterken deze gevoelens, simpelweg omdat het leven niet controleerbaar is en de levendigheid zich eigenlijk afspeelt in het grijze gebied tussen beschikbaarheid en onbeschikbaarheid. Rosa onderscheidt daarbij vier dimensies van beschikbaar maken:

- Het zichtbaar maken en kennis uitbreiden van wat er is
- Zaken fysiek toegankelijk maken
- Het beheersbaar maken of onder controle brengen van de wereld
- Het bruikbaar maken van de wereld en dit omvormen in materiaal⁸³

In de visie van Rosa is de grondmodus van mensen om te ervaren dat we geen onafhankelijke en op zichzelf staande entiteiten zijn maar dat we ons verbonden voelen met de ander, de wereld en het leven. In de driehoek tussen de affectie van de ervaring, de emotie van erdoor geraakt worden en de respons die er op gegeven wordt vindt resonantie plaats. Zij wordt gevoeld in het contact met de ander, een voorwerp, een omgeving waardoor iemand geraakt wordt. Dit wordt beantwoord met een respons op deze aanraking waarna er een transformatie optreedt. Onder normale omstandigheden betekent dit dat je je openstelt én dat je bij jezelf kunt blijven. Deze resonantie is niet af te dwingen, zij is onbeschikbaar in de zin dat we haar niet kunnen controleren en beheersen.⁸⁴ De hoarder lijkt deze resonantie te zoeken in zijn verzameling, om op die manier zijn wereld te beheersen en pijn en angst van eerder verlies te controleren en herhaling te voorkomen, wat mogelijk de sterke hechting aan zijn spullen verklaart.

2.4. Hoarding en de betekenis van het materiele

Hoarders zijn zeer gehecht aan hun spullen en geven en ontlenen betekenis en zin aan het verzamelen en hun verzameling. Zij gaan hierin vele malen verder dan de gemiddelde mens die zich hecht aan zijn spullen, deze koestert vanuit een herinnering of vanuit sentimentele of financiële waarde. Afscheid moeten nemen van iets dat waardevol is, is voor iedereen moeilijk, maar de hoarder lijkt dit door zijn sterke bewaardrang juist uit de weg te gaan en meer angst en depressieve gevoelens te ervaren als er afstand gedaan moet worden van een voorwerp.⁸⁵

---

⁸³ Hartmut Rosa, *Onbeschikbaarheid* (Amsterdam: Boom uitgevers, 2022), 31-33.

⁸⁴ Rosa, *Onbeschikbaarheid*, 47-56.

⁸⁵ Susanne Pardini, Silvia Olivetto, Francesca Fusina en Caterina Novara.

Moghimi heeft in 2013 beschreven hoe hoarding niet alleen bekeken moet worden vanuit de psychiatrie maar dat het belangrijk is om ook te kijken naar de betekenis die personen geven aan objecten en hoe zij hun `zelf' hiermee construeren. Moghimi maakt onderscheid tussen de waarde die bezit heeft vanuit de maatschappij en de persoonlijke waarde die iemand aan een voorwerp toekent. Aan de hand van een casestudy beschrijft hij hoe de maatschappelijke waarde kan bijdragen aan iemands sociale status en hoe de persoonlijke waarde van het object voornamelijk bijdraagt aan de moeite die de hoarder heeft om afscheid te nemen van het object.⁸⁶ Hoewel dit nog niet de hoeveelheid spullen in de leefomgeving van de hoarder verklaart, kan het wel de symbolische waarde verklaren die een hoarder in zijn spullen ziet: stapels kranten kunnen dan de betekenis hebben van maatschappelijke betrokkenheid, boeken kunnen symbool staan voor kennisvergaring, voedsel dat ruim over de datum is als verzet tegen de wegwerpmaatschappij. Meer persoonlijk gezien kunnen object symbool staan voor herinneringen en hoop. Juist die symbolische waarde bemoeilijkt het weggooien; afscheid nemen van een voorwerp is voor de hoarder niet alleen afscheid nemen van het object maar ook van een deel van zichzelf.⁸⁷

Objecten en verzamelingen kunnen een verlenging zijn van het zelf. Het kan daarbij gaan om het vasthouden aan herinneringen maar ook om het symboliseren van een verlangen of levensdoel. Een verzameling kan daarbij bestaan uit aardse, profane voorwerpen maar ook uit voorwerpen die het sacrale symboliseren, variërend van door artiesten gesigioneerde elpee's tot religieuze objecten. Belk maakt onderscheid in bewust en onbewust, verticaal en horizontaal en gestructureerd en ongestructureerd verzamelen.⁸⁸ Hoewel de verzameling van hoarders op het eerste gezicht kenmerken heeft van een onbewuste, horizontale (door de gehele leefruimte heen) en ongestructureerde verzameling gaat die aanname niet altijd op. Veel hoarders zijn zich zeer bewust van wat zij verzamelen en hebben een voor hen

---

"The experience of leaving a valuable object: An investigation of emotional processes related to hoarding disorder features," *Plos one collection psychology* (2023), geraadpleegd op 21 januari 2024, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0280933>.

⁸⁶ Yavar Moghimi, "The Objects of Desire: A Cultural Case Study in Hoarding." Review Article In *Anthropology*, vol. 1, issue 3 (2013). [The Objects of Desire: A Cultural Case Study in Hoarding \(longdom.org\)](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0280933) (geen paginanummering)

⁸⁷ Yavar Moghimi, "The Objects of Desire: A Cultural Case Study in Hoarding."

⁸⁸ Belk, "Collectors and collecting," 548-553.

gestructureerde manier van opbergen in een ingewikkeld systeem van dozen, rekken en zakken.⁸⁹

De aanbeveling die Moghimi doet om meer onderzoek te doen naar betekenissen die mensen ontlenen aan objecten, in relatie tot de complexe hoardingsproblematiek wordt onderschreven door Orr, die aangeeft dat hoarders waarde hechten aan hun spullen omdat dit hen een gevoel van veiligheid biedt.⁹⁰ Hij geeft aan dat de beschrijving van hoarding in de DSM-5 de aandoening medicaliseert en dat de behandeling te veel focust op risico's en cognitie. Daardoor is er in zijn beleving te weinig aandacht voor de betekenis die hoarders aan hun spullen geven en ontlenen en de biografische, culturele en psychologische factoren die hieraan ten grondslag liggen. Hij geeft aan dat de diagnose 'hoarding' voorbijgaat aan de culturele betekenis die hoarders ook vinden in hun verzameling: het verzet tegen de wegwerpmaatschappij, de herinnering aan dierbaren en het belang van recycling.⁹¹

Anderen geven echter aan dat deze culturele betekenis vaak juist ten grondslag ligt aan de argumenten die hoarders gebruiken om vooral niets weg te hoeven gooien.⁹² Recent onderzoek geeft echter ook aan dat de interpersoonlijke relaties die hoarders met hun spullen hebben mogelijk een nieuwe insteek vormen bij de behandeling en om die reden verder onderzocht moeten worden.⁹³

Zoals eerder aangegeven ligt in de huidige Nederlandse aanpak van hoarding de nadruk op het opruimen en het herstellen van een veilige woonsituatie.⁹⁴ Binnen deze aanpak wordt gebruik gemaakt van een aantal internationaal ontwikkelde meetinstrumenten, zoals de Saving Inventory Revised (SIR)⁹⁵ en de Compulsive

---

⁸⁹ Persoonlijke communicatie expertinterview H.P., d.d. 20 oktober 2023.

⁹⁰ Cherrier, Helene en Tresa Ponnor Johnson, "A study of hoarding behavior and attachment to material possessions," *Qualitative Market Research, An International Journal* (2010): 8.

⁹¹ David Orr, Michael Preston-Shoot and Suzy Braze, "Meaning in hoarding: perspectives of people who hoard on clutter, culture and agency," *Anthropology & Medicine*, 2019, vol. 26. No. 3 (2019): 264 en 274-275. <https://doi.org/10.1080/13648470.2017.1391171>. Geraadpleegd op 1 oktober 2023.

⁹² José Beers en Kees Hoogduin (red.), *Problematische verzamelaars* (Amsterdam: Boom uitgevers, 2012), 100-102.

⁹³ Peter van Roessel et al., "Hoarding disorder: Questions and controverses." *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, vol. 37 (2023): 3. Van Roessel et al. verwijzen hierbij naar de noodzaak dit te koppelen aan trauma en levensgebeurtenissen, zoals dit afstudeeronderzoek beoogt. Van Roessel et al., "Hoarding disorder: Questions and controverses", 7-8.

⁹⁴ Fournier en Korteweg, *Verzamelstoornis. Behandelprotocol*, 7-11.

⁹⁵ Rijkeboer, M.M. en A. Polling, *Saving Inventory Revised. Nederlandse versie*, (Utrecht: Universiteit Utrecht, 2014).

Acquisition Scale (CAS)⁹⁶. De eerstgenoemde meet de ernst van de verzamelstoornis op het gebied van de hoeveelheid spullen, de moeite die de hoarder heeft met weggooien en de drang tot aanschaffen van de spullen.⁹⁷ De CAS meet de drang tot kopen en het verzamelen van gratis spullen.⁹⁸ Deze meetinstrumenten geven echter geen inzicht in symbolische waarden van de spullen voor de hoarder of de zingeving die de hoarder aan het verzamelen en de verzameling ontleent. Alleen in het meetinstrument Saving Cognitions Inventory (SCI) worden vragen gesteld over de hechting met en de identiteit die hoorders aan hun spullen ontleen.^{99 100}

De verzameling en het verzamelen is voor de hoarder betekenisvol, zowel in positieve, zingevende zin, als in de negatieve betekenis doordat de dwang stress en bijkomende problematiek veroorzaakt. In positieve zin kan een object, de verzameling of het verzamelen een symbolische betekenis hebben waarbij het verzamelen kenmerken heeft van ritueel handelen en structuur en betekenis aan de hoarder geeft en krijgt.¹⁰¹ Hoskins noemt dit de agency van de objecten: objecten kunnen eigenschappen en zelfs persoonlijkheden hebben maar zijn vooral van betekenis in de biografie en de handelingsmogelijkheden van een persoon.¹⁰² Zingeving en de betekenis van het materiele in het levensverhaal sluiten daarmee bij elkaar aan en vormen een interessante invalshoek om met hoorders in gesprek te gaan.

---

⁹⁶ Randy Frost, D.F. Tolin, G. Steketee, K.E. Fitch en A. Selbo-Bruns. "Excessive acquisition in hoarding," *Journal of Anxiety Disorders*, 23 (2009): 632-639.

⁹⁷ Randy Frost, G. Steketee en J. Grisham. "Measurement of compulsive hoarding. Saving Inventory Revises (SIR)," *Behaviour Research and Therapy*, (2004): 1163-1182.

⁹⁸ Frost, "Excessive acquisition in hoarding," 632-639.

⁹⁹ Fournier en Korteweg, *Verzamelstoornis. Behandelprotocol*, 134-135.

¹⁰⁰ Steketee et al. hebben deze vragenlijst ontwikkeld waarmee zij de overtuigingen inzichtelijk willen maken die aan de verzamelstoornis ten grondslag liggen. Overtuigingen worden ingedeeld in overmatige hechting aan spullen en identiteit, gevoel van controle door spullen, verantwoordelijk voelen voor spullen en spullen als geheugensteun. Steketee, G, Randy Frost en M. Kyrios. "Cognitive aspects of compulsive hoarding," *Cognitive Therapy and Research* 27 (2003): 463-479.

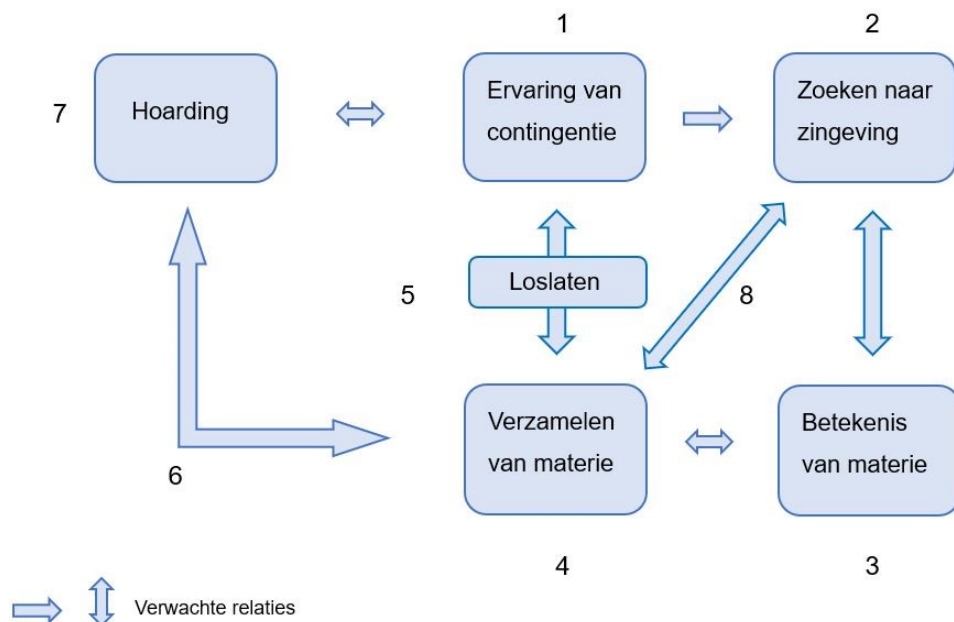
¹⁰¹ Bell, *Ritual*, 61-68.

¹⁰² Hoskins, Janet. "Agency, biography and objects," in *Handbook of material culture*. Edited by Tilley, Chris, Webb Keane, Susanne Küchler, Mike Rowlands and Patricia Spyer (London: Sage publications Ltd, 2006), 74-82.

2.5. Conceptueel model

Aan de hand van de gevonden theorieën rondom hoarding, zingeving, ervaringen van contingentie en de betekenis van het materiele, kan een conceptueel model (figuur 4) van het onderzoek worden opgesteld. Hierin staan de verwachtingen van het onderzoek.

Het conceptuele model vormt de basis voor de opzet van het empirisch onderzoek dat onderdelen bevat over de betekenis van de materie, ervaringen van contingentie en zingevingsbronnen. In het empirisch deel wordt antwoord gezocht op de vraag hoe hoarders zingeving ervaren in het verzamelen en in hun verzameling.

Figuur 4. Conceptueel model hoarding en zingeving

In het model worden de volgende stappen onderscheiden waarbij stap 1 niet per se de eerste stap in het proces is maar er wel verwacht wordt dat er samenhang en volgorde in de stappen is.

1. Ervaring van contingentie: Trauma's kunnen als een ervaring van contingentie worden verstaan; men kan niet met de ervaring omgaan en de gebeurtenis is niet te plaatsen in het eigen levensverhaal.

2. Zoeken naar zingeving: Een ervaring van contingentie leidt tot het zoeken naar zingeving. De hoarder lijkt dit te doen door te gaan verzamelen, hij vindt zin in én ontleent zin aan het verzamelen en zijn verzameling.

3. Betekenis van materie: Mogelijk hebben de spullen een bepaalde symbolische waarde of geeft het verzamelen betekenis aan de emotie als gevolg van de ervaring van contingentie.

4. Verzamelen van materie: Door het materiële veelvuldig te verzamelen meent de hoarder het gevoel van zingeving in stand te houden (schuine pijl).

5. Loslaten: Het afscheid nemen draagt mogelijk bij aan het gevoel dat de ervaring van contingentie eerder veroorzaakte.

6. Hoekpijl: De dwangstoornis versterkt het verzamelen, het verzamelen als gevolg ervaringen van contingentie versterkt de dwangstoornis.

7. Hoarding: Hoarders verzamelen dwangmatig spullen en kennen een hoge lijdensdruk als zij hier afstand van moeten nemen. De dwangstoornis is mogelijk al in aanleg aanwezig maar volgens de DSM-5 geven veel hoarders retrospectief aan dat traumatische ervaringen de verzameldrang versterken.¹⁰³

8. Dwarspijl: Mogelijk versterken zingeving en de betekenis van het materiele elkaar.

---

¹⁰³ American Psychiatric Association, *DSM-5*, 361-366.

3. Methodologie

3.1. Methodische benaderingen

Dit onderzoek omvat een combinatie van human resourced gebaseerd en data gebaseerd onderzoek en bestaat uit een theoretisch en een empirisch deel.¹⁰⁴ Voor het human resource gebaseerde deel is een systematisch-thematische analyse gedaan van beschikbare literatuur over hoarding, zingeving en ervaringen van contingentie en zijn enkele expertinterviews gehouden. Dit deel van het onderzoek is theoretisch van aard, kennis gebaseerd en non-participatief, wat inhoudt dat literatuuronderzoek afstandelijk is maar de onderzoeker wel in gesprek gaat met experts, de laatsten echter niet met elkaar.¹⁰⁵ De aanpak en bevindingen zijn beschreven in het theoretisch kader van hoofdstuk 2.

Het empirische deel betreft praktijkgericht, data-gebaseerd onderzoek waarbij hoarders in een kwalitatieve survey geïnterviewd worden en verzamelde data wordt geanalyseerd via de constant vergelijkende analysemethode.¹⁰⁶

Het doel van dit onderzoek is in eerste plaats om inzicht te krijgen in de zingevingsbronnen die hoarders ervaren. Hierbij wordt uitgegaan van zowel een etic als een emic benadering; de theorie is het fundament van de onderzoeksvragen maar een groot deel van de interpretatie vindt plaats door het perspectief van de respondenten te beluisteren en te analyseren.¹⁰⁷ Dit kwalitatief empirische onderzoek is daarmee zowel fenomenologisch als interpretatief van aard, aansluitend bij het symbolisch interactionisme.¹⁰⁸

Het onderzoek vindt plaats in de levenspraktijk van de hoarder die bevraagd wordt op diens verzamelgedrag, zingeving en mogelijke ervaringen van contingentie in het levensverhaal. Er is deels vanuit praktische overwegingen gekozen voor een kwalitatieve aanpak: de beschikbare tijd voor het onderzoek is beperkt tot enkele maanden en gezien de bijkomende problematiek zoals schaamte, angst en zorgmijding, is het een uitdaging om in die tijd voldoende hoarders te vinden die mee willen en kunnen werken aan het onderzoek.

---

¹⁰⁴ Verschuren, Piet. *Praktijkgericht onderzoek. Ontwerp van organisatie- en beleidsonderzoek*, (Den Haag: Boom Lemma Uitgevers, 2009), 281.

¹⁰⁵ Verschuren, Piet. *Praktijkgericht onderzoek. Ontwerp van organisatie- en beleidsonderzoek*, 281-294

¹⁰⁶ Verschuren, Piet. *Praktijkgericht onderzoek. Ontwerp van organisatie- en beleidsonderzoek*, 281-294

¹⁰⁷ Hennie Boeije en Inge Bleijenbergh, *Analyseren in kwalitatief onderzoek*, (Amsterdam: Boom uitgevers, 2023): 15

¹⁰⁸ Boeije en Bleijenbergh, *Analyseren in kwalitatief onderzoek*, 24-29

Naast de praktische overweging is ook de diepgang die er middels kwalitatief onderzoek bereikt kan worden, een belangrijk argument. Niet alleen is kwalitatief onderzoek over hoarding waarbij de hoorders zelf aan het woord komen nog beperkt gedaan, ook de persoonlijke voorkeur van de onderzoeker gaat uit naar gesprekken met mensen als tegenhanger van grootschalig, kwantitatief onderzoek.¹⁰⁹ Deze empirische insteek past bovendien bij het vak van de geestelijk verzorger: in gesprek gaan met mensen over zingeving en levensovertuiging.¹¹⁰

De benadering is iteratief: aan de hand van literatuuronderzoek wordt een theoretisch kader geschetst. Op basis van deze bevindingen en een aantal expertinterviews, is in 2.5 een conceptueel model opgesteld waarin de verwachtingen van het onderzoek zijn toegelicht. Samen met de begrippen uit de theorie (bijlage 2 en 3) vormt dit de deductieve basis voor de semigestructureerde interviewvragen. Een semigestructureerd interview biedt houvast voor de onderzoeker én ruimte voor de respondent om openlijk te praten.¹¹¹

Interviews worden getranscribeerd en via de constant vergelijkende analysemethode inductief én deductief gecodeerd in ATLAS.ti 23. De data-verzameling en data-analyse worden uitvoerig beschreven bij 3.4 en 3.5, de gevonden resultaten worden in hoofdstuk 4 beschreven. Een overzicht van de onderzoeksmethodiek is opgenomen als bijlage 4.¹¹²

3.2. Onderzoeksgroep en steekproef incl. ethische kwesties en datamanagement in het kwalitatief empirisch onderzoek

Literatuur, eerdere onderzoeken en de gesprekken met de experts vormen de databronnen voor het human resource gebaseerde onderzoeksdeel, voor het empirische deel van het onderzoek zijn hoorders de databronnen.

Het vinden van respondenten voor dit onderzoek bracht vanwege het ziektebeeld, de vaak aanwezige achterdocht en het beperkte ziekte-inzicht een extra uitdaging met zich mee. Vanwege de mogelijke kwetsbaarheid van respondenten is vooraf bepaald dat de doelgroep afgebakend zou worden tot respondenten met beperkte

---

¹⁰⁹ Piet Verschuren en Hans Doorewaard, *Het ontwerpen van een onderzoek*, (Amsterdam: Boom uitgevers, 2021), 155-157.

¹¹⁰ "Geestelijke verzorging", geraadpleegd op 26-11-23, <http://www.vgvz.nl>.

¹¹¹ Verschuren, *Het ontwerpen van een onderzoek*, 223-224 en 233-234.

¹¹² P.L.B.J. Lucassen en T.C. Hartman, *Kwalitatief onderzoek. Praktische methoden voor de medische praktijk*. (UB ebook, 2007), 29-37.

co-morbiditeit die zelfstandig wonen en wilsbekwaam zijn en die duidelijke kenmerken van hoarding vertonen maar niet noodzakelijk hiermee gediagnosticeerd zijn. Hoewel de onderzoeker in haar eigen familie bekend is met hoarding, zijn familieleden vanwege de objectiviteit uitgesloten.

De onderzoeker heeft in haar eigen netwerk vroegtijdig de vraag uitgezet of mensen die professioneel of persoonlijk met hoarders in aanraking komen bereid waren om te bemiddelen tussen de onderzoeker en potentiële respondenten. De bereidheid onder hulpverleners om mee te denken of mee te werken aan expertinterviews was groot, wat hielp in de oriëntatiefase en bij het schrijven van het theoretisch kader. Vanwege de privacywetgeving voorzagen zij echter wel problemen in de bemiddeling bij potentiële respondenten.

Samen met de begeleidend docent is de aanvraag voor een ethische toets overwogen. Er is gekozen voor het werken met een informatiebrief en toestemmingsverklaring omdat de respondenten zelfstandig wonen en wilsbekwaam zijn. Zij worden zorgvuldig benaderd en indien gewenst kan nazorg via de reguliere hulpverlening georganiseerd worden. De informatiebrief en het toestemmingsformulier zijn opgenomen als bijlage 7 en 8.

Respondenten zijn anoniem en zullen niet herleidbaar zijn in de data doordat er met respondentnummers gewerkt wordt. Verzamelde data wordt opgeslagen op de Onedrive van de Radboud Universiteit en geanalyseerd met behulp van ATLAS.ti 23.

De onderzoeksopzet is geschreven en de eerste contacten met hulpverleners, naasten en experts zijn gelegd in het najaar van 2023, het onderzoek zelf vond plaats in de periode januari-mei 2024.

3.3. Dataverzameling en meetinstrument

Voor het human resource gebaseerde deel van het onderzoek is gebruik gemaakt van expertinterviews en literatuur over eerdere, internationale onderzoeken naar hoarding. De werkwijze is beschreven in de inleiding van het theoretisch kader in hoofdstuk 2.

Voor het empirische deel van het onderzoek werden 6 respondenten met hoardingsproblematiek geïnterviewd aan de hand van een semigestructureerde vragenlijst die gebaseerd werd op de bevindingen van het theoretisch kader. Een overzicht van de belangrijkste thema's en onderwerpen uit het theoretisch kader is opgenomen als bijlage 3.

Er is gekozen voor een persoonlijk en individueel interview vanwege de gevoeligheid van het onderwerp en de mogelijkheid om door te vragen in een persoonlijk gesprek. In de kennismaking werd benadrukt dat het onderzoek niet gaat over het problematiseren van de verzameling maar juist de onderliggende zingeving onderzoekt. Idee hierachter is dat de kans op sociaal wenselijke antwoorden beperkt wordt en de respondent zich uitgenodigd voelt op een eerlijke manier over zijn verzameling en het verzamelen te praten. Uiteraard gaat het daarbij om een subjectieve perceptie van de respondenten.

Het semigestructureerde interview bevat vier onderdelen:

1. De algemene vragenlijst met vragen over persoonskenmerken zoals leeftijd, opleiding en geslacht.
2. De vragenlijst over de verzameling en het verzamelen.
3. De vragenlijst over ervaringen van contingentie in relatie tot het verzamelen en de verzameling.
4. De keuzekaartjes over de domeinen van zingeving en de zingevingbronnen in relatie tot het verzamelen en de verzameling.

De methodiek van het interview is gebaseerd op de onderzoeksmethode van Van den Brand et al. naar Contingentie-ervaringen, Levensdoelen en Zelftranscendentie (CLZ-methode)¹¹³ en de Sources of Meaning Cards (SoMeCaM methode) van la Cour en Schnell¹¹⁴. In de CLZ-methode staat de interpretatie van levensgebeurtenissen binnen het eigen levensverhaal centraal en hoe ervaringen van contingentie de ultieme levensdoelen kunnen doorkruisen.¹¹⁵ Onderdeel van de CLZ-methode is het door Scherer-Rath ontwikkelde ADCL-schema (figuur 5), eerder beschreven in 2.3, dat inzicht geeft in mogelijke ervaringen van contingentie in het leven van de hoarder.¹¹⁶ In het onderzoek wordt de respondent gevraagd een levenslijn te tekenen en een drietal impactvolle levensgebeurtenissen te beschrijven. Vervolgens wordt gevraagd de situationele, existentiële en spiritueel-religieuze

---

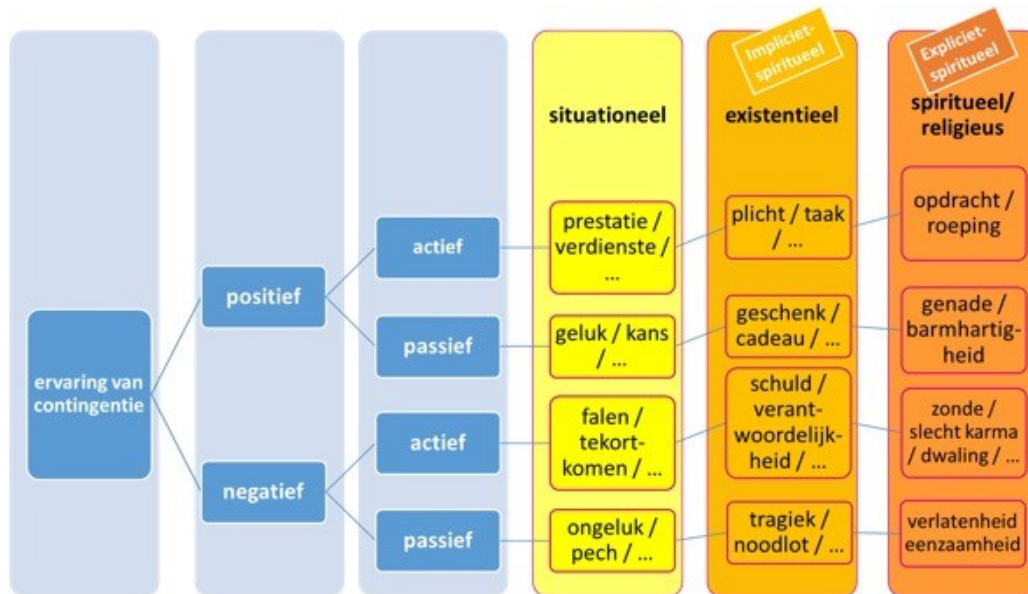
¹¹³ Jos van den Brand, Michael Scherer-Rath en C. Hermans. CLZ. Hulpmiddelen en antwoordboekje voor het halfgestructureerde interview naar contingentie-ervaringen, levensdoelen en zelftranscendentie. (Nijmegen: Radboud Universiteit, 2022).

¹¹⁴ la Cour en Schnell. "SoMeCaM," 6-8.

¹¹⁵ Van den Brand et al., "An instrument for reconstructing the interpretation of life stories," 169-180.

¹¹⁶ Michael Scherer-Rath, "Ervaringen van contingentie en spirituele zorg," 186.

impact van de gebeurtenissen aan de hand van keuzekaartjes te labelen met begrippen uit het ADCL-schema (figuur 5) en waar mogelijk dit te verbinden aan het verzamelen en de verzameling.

Figuur 5. De begrippen uit het ADCL-schema van Scherer-Rath¹¹⁷ zoals beschreven op de keuzekaartjes bij deel 3 van de vragenlijst

De SoMeCaM methode is gebaseerd op het hiërarchische model van zingeving van Schnell en la Cour, zoals beschreven in 2.2. De vijf omschreven dimensies van zingeving zijn door la Cour en Schnell onderverdeeld in 26 zingeavingsbronnen. In de SoMeCam-methode kiest de respondent aan de hand van 26 kaartjes met uitspraken zijn vijf belangrijkste zingeavingsbronnen uit.¹¹⁸

Een combinatie van het ADCL-schema en de SoMeCaM methode werd eerder al gebruikt in onderzoeken naar ervaringen van contingentie door studenten en promovendi van de Radboud universiteit, o.a. in onderzoek naar ultieme levensdoelen en de ervaring van contingentie door het verlies van een kind.¹¹⁹ In het onderzoek naar hoarding staan echter niet de ultieme levensdoelen centraal maar de zingeving die de hoarder ervaart in het verzamelen en zijn verzameling. Ultieme levensdoelen en ervaringen van contingentie kunnen de motivatie vormen voor zingeving door middel van hoarding maar het is juist de vraag van dit onderzoek of

¹¹⁷ Michael Scherer-Rath, "Ervaringen van contingentie en spirituele zorg," 186.

¹¹⁸ La Cour en Schnell, "SoMeCaM", 8.

¹¹⁹ Vivienne Boels, "Ultieme levensdoelen en de ervaring van contingentie rondom het verlies van een kind", masterscriptie Nijmegen: Radboud universiteit, 2018), 119-120.

dat werkelijk zo is. Hoewel de SoMeCam-methode een beproefde methode is gebleken om zingevingsbronnen in kaart te brengen, spitst deze zich niet per se toe op hoarding. Om die reden wordt aan de SoMeCaM-methode wel de werkwijze ontleend van keuzes maken aan de hand van kaartjes maar de onderzoeker heeft gekozen voor uitspraken die meer aansluiten bij hoardingsproblematiek. Deze uitspraken verwijzen naar de zes domeinen van zingeving zoals beschreven door Westerhof en Bohlmeijer (figuur 6) die sterk overeenkomen met de zingevingsbronnen van Schnell en la Cour, zoals besproken in 2.2.¹²⁰ Een deel van de uitspraken is daarom gebaseerd op de SoMeCam-uitspraken, een deel op de meetinstrumenten die bij hoardingsproblematiek worden gebruikt, zoals de Saving Inventory Revised (SIR)¹²¹ en de Compulsive Acquisition Scale (CAS).¹²² Beide instrumenten zijn besproken bij 2.4. Een overzicht van de uitspraken op de kaartjes is opgenomen in de vragenlijst in bijlage 6.

Dimensie	Aspect	Dimensie	Aspect
Individualiteit	Tevredenheid Autonomie Persoonlijke groei Plezier	Fysieke integriteit	Gezondheid Vitaliteit Fitheid Uiterlijk
Materiele bestaansvorm	Bestaanszekerheid Financiële zekerheid Bezit Milieu	Activiteiten	Actief zijn Creativiteit Werk Ontspanning
Sociale verbondenheid	Sociale contacten Sociale positie Maatschappelijke bijdrage Goed doen	Het leven als geheel	Culturele waarden Levensovertuiging Idealen Religie

Figuur 6. Domeinen van zingeving op de keuzekaartjes in deel 4, vrij naar Westerhof en Bohlmeijer

Door een semigestructureerde vragenlijst te combineren met een vrije interpretatie van de SoMeCaM-methode, deze meer toe te spitsen op hoardingsproblematiek én deze te vervlechten met het ADCL-schema worden de belangrijkste thema's rondom hoarding en zingeving uit het theoretisch kader op

¹²⁰ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 133-142.

¹²¹ Rijkeboer, M.M. en A. Polling, *Saving Inventory Revised. Nederlandse versie*, (Utrecht: Universiteit Utrecht, 2014).

¹²² Randy Frost, D.F. Tolin, G. Steketee, K.E. Fitch en A. Selbo-Bruns. "Excessive acquisition in hoarding," *Journal of Anxiety Disorders*, 23 (2009): 632-639.

creatieve wijze geïntegreerd tot een triggerinstrument ter ondersteuning van de respondenten. Dit sluit aan bij de creativiteit die er van een geestelijk verzorger verwacht wordt binnen de hermeneutische competentie om zingevingsvraagstukken in tekst en beeld te verstaan, vertolken en te duiden.¹²³

Voorafgaand aan het feitelijk onderzoek is de vragenlijst tweemaal uitgetoetst, eenmaal bij een persoon met hoordingsproblematiek en eenmaal bij een persoon zonder deze kenmerken. Op basis van de oefeninterviews is besloten in de toelichting en instructies niet de term 'verzamelen' te gebruiken maar te spreken van 'bewaren' omdat dit voor de respondenten een minder theoretische en daarmee neutralere term is. In plaats van 'ervaringen van contingentie' wordt vanwege de onbekendheid met het begrip contingentie, in de interviews gesproken over 'levensgebeurtenissen'. De begrippen uit het ADCL-schema en de beschrijvingen van de zingevingsbronnen worden via keuzekaartjes aangeboden.

De semigestructureerde vragenlijst inclusief de teksten op de keuzekaartjes is opgenomen als bijlage 6.

3.4. Verloop dataverzameling en respons

Enkele ambulante hulpverleners uit het netwerk van de onderzoeker hebben de vraag onder cliënten uitgezet of zij mee wilden werken aan het onderzoek, rekening houdend met de door de onderzoeker aangegeven afbakening. Hierdoor werden zes respondenten gevonden. Een zevende respondent werd gevonden via een oproep in een besloten Facebook-groep ('hoarding/verzamel drift supportgroep').

De onderzoeker heeft met potentiële respondenten kennisgemaakt en het onderzoek verder toegelicht. Op basis van te sterke psychiatrische en cognitieve problematiek is met één respondent het onderzoek niet voortgezet. Zes andere respondenten voldeden aan de voorwaarden en hebben na toelichting van de informatiebrief zich bereid verklaard aan het onderzoek deel te nemen en daartoe de toestemmingsbrief ondertekend. De interviews vonden plaats in de woning van de respondent en duurden anderhalf tot twee uur. In de volle en soms vervuilde woningen was het soms een uitdaging om voldoende werkruimte te vinden. De respondenten bleken tijdens het interview bijzonder openhartig en vertelden veel en uitgebreid over hun verzameling.

---

¹²³ "Beroepstandaard", geraadpleegd op 4 februari 2024, <http://www.vg vz.nl>, 13.

Alle respondenten (figuur 7) vertoonden kenmerken van hoarding. De respondenten, vier vrouwen en twee mannen, varieerden in leeftijd van 57 tot 77 jaar en waren woonachtig in de regio Leiden, Dordrecht en Groningen. Twee respondenten hadden de afgelopen zeven jaar een gedwongen ontruiming meegemaakt. Op het moment van het interview zat één van hen nog in een intensief begeleidingstraject met een opruimcoach en psychiater, de ander kreeg geen begeleiding meer maar werd wel gecontroleerd vanuit de GGD en haar mantelzorgers.

	M/V	Leeftijd	Hoogste opleiding
R1	V	57	HBO
R2	V	64	VHMO
R3	V	64	MBO
R4	V	75	HBO
R5	M	77	Universiteit
R6	M	59	Universiteit

Figuur 7. Kenmerken van de respondenten

Twee andere respondenten vonden dat zij geen probleem hadden en wensten geen begeleiding. Bij één van hen stond de woning weliswaar erg vol maar was niet dusdanig onleefbaar dat een gedwongen begeleidingstraject aan de orde was. Bij de ander liepen huisdieren rond en was de woning vervuild maar hulpverleners die zich hier over uitspraken werd de toegang tot de woning geweigerd.

Bij nog twee respondenten stond de woning eveneens overvol. Eén van hen werd vanuit de thuiszorg gestimuleerd tot opruimen en zag hier zelf wel het nut van in. De andere respondent zag in dat zij geen overzicht meer had over haar spullen en had zelf hulp ingeroepen van een opruimcoach. Beiden vonden het zeer lastig om werkelijk afstand te doen van de spullen.

Vijf van de zes respondenten gaven aan fysieke klachten te hebben en hierdoor beperkt te worden in het opruimen. Vier van hen gaven aan wel nog steeds spullen van buiten te halen, evenals de fysiek niet-beperkte respondent. Alle zes de respondenten gaven bovendien aan ook online op zoek te gaan naar (gratis) spullen.

Een andere opvallendheid is dat geen van de respondenten op het moment van het interview een baan had. Twee van de zes waren met pensioen en hadden tot die tijd wel een werkend bestaan gekend en kenden geen financiële problemen. De vier

andere respondenten waren al op jonge leeftijd om diverse redenen werkloos geraakt en gaven aan het financieel niet breed te hebben.

Vier van de zes respondenten woonden alleen, twee waren gescheiden, twee hadden nog nooit samengewoond. Drie respondenten hadden kinderen die inmiddels het huis uit waren, drie hadden huisdieren (hond, vogel en poezen). Alle respondenten kwamen uit gezinnen met meerdere kinderen, variërend van drie tot veertien broers en zussen. Bij twee van de zes respondenten was er sprake van een onveilige thuissituatie vanwege huiselijk geweld, twee anderen kenden een pest-verleden. Vijf respondenten kenden een kerkelijk verleden vanuit de Christelijke traditie, slechts twee van hen waren op het moment van het interview kerkelijk actief.

3.5. Data-analyse

De data-analyse vond plaats via de constant vergelijkende analysemethode. De semigestructureerde interviews werden opgenomen en getranscribeerd. De eerste analyse vond plaats tijdens het transcriberen waarbij opvallende zaken en uitspraken werden genoteerd. De transcripties werden vervolgens opgenomen in ATLAS.ti 23 en via open codering gelabeld. De gecodeerde uitspraken werden geïnterpreteerd op overeenkomsten en verschillen waarna axiale codering plaatsvond; codes werden samengevoegd tot codegroepen en categorieën.¹²⁴

Aan de hand van de gevonden codes en codegroepen werd een codeboek samengesteld waarna de resultaten met elkaar konden worden vergeleken zoals gebruikelijk is in de constant vergelijkende analysemethode en de gefundeerde theoriebenadering.¹²⁵ In dit onderzoek is het hoofddoel niet zo zeer het formuleren van een gefundeerde theorie als wel het verkrijgen van nieuwe inzichten over zingeving en hoarding. Daardoor heeft het onderzoek eerder kenmerken van een naturalistic inquiry en minder van de gefundeerde theoriebenadering. Framm meent dat de constante vergelijkende analyse ook buiten de gefundeerde theoriebenadering gebruikt kan worden door codegroepen te vergelijken aan de hand van een theoretisch kader (etic) en interpretaties vanuit de respondenten zelf (emic).

---

¹²⁴ Boeije en Bleijenbergh, *Analyseren in kwalitatief onderzoek*, 19-20, 101 en 107-127.

¹²⁵ Boeije en Bleijenbergh, *Analyseren in kwalitatief onderzoek*, 101.

Een dergelijke vergelijking kan leiden tot het ontdekken van patronen in de data die eerder onderzoek bevestigden en mogelijk nieuwe inzichten geven.¹²⁶

Codering vond deductief en inductief, via open, axiale en selectieve codering en vanuit een etic en een emic invalshoek plaats.

Deel 1 van de vragenlijst bevat de algemene kenmerken en liet zich omschrijven in codes als geslacht, leeftijd, opleiding. Het tweede deel van de vragenlijst bevat open vragen die gaan over de verzameling, herkomst, bewaren, gebruik en afstand doen van de spullen en de waarde die de spullen voor de verzamelaar heeft. Codering voor dit deel vond inductief plaats en kwam tot stand door het kritisch lezen, labelen en groeperen van de uitspraken van de respondenten.

Deel 3 van het onderzoek omvat de vragen over de levensgebeurtenissen en de periodes van meer of minder verzamelen. Kernwoorden die bij deze levensgebeurtenissen horen werden door de respondenten gekozen uit de keuzekaartjes volgens de ADCL-methode.¹²⁷ Codering van dit onderdeel vond deductief plaats en is gebaseerd op de ADCL-kernwoorden uit figuur 5 (3.3) dat dient als diagnostisch analyse-instrument. Gekozen kernwoorden werden in ATLAS.ti 23 aan de transcripties gehangen. Samen met de gevonden uitspraken werden zij per respondent opgenomen in 'Scorelijst ADCL/levenslijn bij deel 3'.

Het tweede deel van deel drie bestond uit open vragen over de invloed die de besproken levensgebeurtenissen mogelijk hadden op het verzamelen. Codering hiervan vond weer op inductieve wijze plaats doordat deze gebaseerd werd op de uitspraken van de respondenten. Gevonden codes werden per respondent opgenomen in 'Scorelijst Verzamelen bij deel 3' en aangevuld met diens uitspraken.

Deel 4 van het interview betreft de vragen over zingeving en onderliggende waarden. Hiertoe kozen de respondenten vijf kaartjes met uitspraken die de verschillende aspecten van zingeving omvatten, zoals beschreven door Westerhof en Bohlmeijer¹²⁸ en uitgewerkt door de onderzoeker. De keuzes werden per respondent weergegeven in 'Scorelijst Zingeving bij deel 4' en aangevuld met de toelichting over de keuze. In het laatste deel van deel 4 werd gekeken welk kaartje het beste volgens

---

¹²⁶ Sheila M. Framm, "The Constant Comparative Analyses Method Outside of Grounded Theory," *The Qualitative Report* Volume 18 (2013): 11-20.

¹²⁷ Michael Scherer-Rath, "Ervaringen van contingentie en spirituele zorg," 186.

¹²⁸ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 133-142.

de respondent past bij mogelijke onderliggende redenen om bepaalde spullen te verzamelen. Uitspraken hierover werden inductief gecodeerd in ATLAS.ti 23.

Per respondent werd na transcriptie en codering en het invullen van de scorelijsten de 'Scorelijst Totaalbeeld' ingevuld met gevonden keuzes en relevante uitspraken.

Aan de hand van de codering ontstond een codeboek van 13 codegroepen (figuur 8). Deze codegroepen kenden in totaal 198 subcodes die gekoppeld konden worden aan ruim 700 citaten die in een iteratief proces met elkaar vergeleken konden worden volgens de constant vergelijkende analysemethode. In de codegroepen is grotendeels de structuur van de vragenlijst te herkennen en kent de volgende thema's (kolom 1 t/m 4): een algemeen deel over de achtergrond van de respondent, een deel over de verzamelde spullen en het verzamelen, een deel over ervaringen van contingentie en een deel over zingeving. Het codeboek is opgenomen als bijlage 9.

Algemeen	Materie en hoarding	Ervaringen van contingentie	Zingevingsdomeinen en aspecten
Achtergrondgegevens van de respondenten	De verzamelde spullen	Periodes van meer/minder verzamelen	Zingeving: keuzekaartjes en interpretatie samenhang hoarding, levensgebeurtenissen en zingeving
	Herkomst van de spullen	Levensgebeurtenissen	
	Gebruik van de spullen	ADCL-scores	
	Wijze van bewaren	Levensgebeurtenissen en het verzamelen	
	Waarde van de spullen		
	Wegdoen van de spullen		
	Problemen door de spullen		

Figuur 8: de gevonden 13 codegroepen

Via selectieve codering werden patronen gevonden die op basis van uitspraken van de respondenten, de eerdere bevindingen in de literatuur en het conceptueel model, thematisch worden beschreven in hoofdstuk 4.

Aan de hand van de gevonden resultaten wordt in hoofdstuk 5 antwoord gegeven op de hoofdvraag hoe hoarders zingeving ervaren in het verzamelen en wordt de discussie gestart over op welke wijze er bij hoardingsproblematiek aandacht kan worden besteed aan zingevingsvraagstukken en wat de geestelijk verzorger hierin zou kunnen betekenen.

4. Resultaten

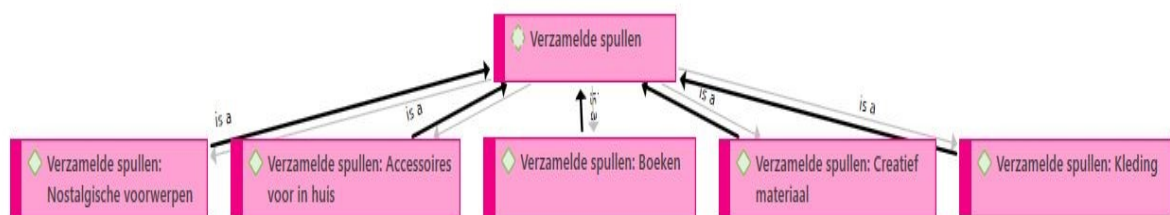
In dit hoofdstuk worden de meest opvallende resultaten van de analyse volgens de constante vergelijkende benadering beschreven per gevonden codegroep. In bijlage 10 is een overzicht opgenomen van de gevonden codes per codegroep.

4.1.1 Algemene gegevens

De codegroep 'algemene gegevens' omvat achtergrondinformatie over de respondenten en is reeds beschreven in 3.4. Hoewel het aantal te klein is om een uitspraak te doen over de achtergrond van hoorders in het algemeen, is het wel opvallend dat een groot deel van de respondenten alleen woont, relatief hoog (hbo+) is opgeleid, niet werkt en uit relatief grote gezinnen komt. Dit hangt mogelijk samen met de leeftijdscategorie waaruit deze specifieke groep hoorders komt (55+), maar deze gegevens lijken ook een rol te spelen in bepaalde antwoorden en bij de beschrijving van de levensgebeurtenissen.

4.1.2 De verzamelde spullen

Een kenmerk van hoarding is dat er een groot aantal spullen verzameld en bewaard wordt, ongeacht de waarde van die spullen. Dat bleek ook in de interviews, waarin de respondenten aangaven een grote variëteit aan spullen te verzamelen en te bewaren, van elastiekjes, oude kranten en lege potjes tot nostalgische voorwerpen omdat zij herinneren aan een gebeurtenis, persoon of periode (netwerk 1).

Netwerk 1. Top 5 van verzamelde spullen

Kleding als bewaarobject scoort bij vijf van de zes respondenten hoog, soms uit praktische redenen vanwege fysieke beperkingen zoals een schommelend gewicht maar ook omdat het misschien ooit nog gebruikt kan worden of omdat met de kleding gevoelens gemaskeerd kunnen worden:

“Dat rotgevoel kon ik verhullen met kleding. Dat gaf ook bescherming, dan hoefde ik niet te laten zien hoe ik me werkelijk voelde.” R1,395-396

Ook nostalgie en herinneringen aan gebeurtenissen worden soms als reden gegeven om de kleding te bewaren:

“Ik bewaar ook heel veel kleding uit bepaalde periodes, of feesten of gebeurtenissen ofzo, en ook al past het niet meer, ik bewaar het toch. Ik kan er ook lapjes van maken, of foto’s, maar dan voel je het niet, dus dan heb ik toch weer een reden om het te bewaren.” R6,171-173

Naast kleding worden ook boeken meermaals genoemd, soms omdat zij veelvuldig gelezen en gebruikt worden maar veel vaker nog omdat zij herinneren aan een bepaalde periode of gebeurtenis, zoals de studietijd of de ontdekking van de eigen homoseksualiteit. Ook andere informatiedragers worden om die reden genoemd, zoals foto’s, dvd’s, films, lp’s en cassettebandjes.

Opvallend is dat de vier vrouwelijke respondenten benoemen dat zij veel spullen verzamelen die voor hen belangrijk zijn omdat ze het huis er gezellig mee willen maken, wat zich uit in een veelheid aan kleurrijke spullen, meubels, planten en snuisterijen die ongeacht het seizoen door het hele huis neergezet worden.

Knutselen en creativiteit blijkt bij de vrouwelijke respondenten een belangrijke reden te zijn om zowel kosteloos als gekocht hobby materiaal te verzamelen en te bewaren, maar ook voor de mannelijke respondenten is het bewaren van kosteloos materiaal belangrijk met het oog op mogelijk hergebruik.

Naast kosteloos materiaal worden er ook collectorsitems bewaard door de respondenten, zoals autootjes, antieke poppen en beren, camera’s en postzegels, meestal vanwege nostalgische redenen of emotionele waarde en niet zozeer omdat de objecten financiële waarde hebben.

De bewaarde spullen zijn legio, zowel in soort als in hoeveelheid maar hoewel alle respondenten erkennen dat zij veel spullen hebben, zijn er slechts twee die aangeven dat zij minder spullen zouden willen hebben. Zij zijn het overzicht kwijt of ervaren de gehechtheid aan de spullen als belastend. Beide respondenten hebben hierover contact met een opruimcoach. Eén respondent vindt de hoeveelheid boeken

die hij heeft absoluut geen probleem, ondanks dat hij er geen afstand van kan nemen maar ook omdat hij zijn verzameling nu digitaal uitbreidt:

“Ik spaar geen boeken, ik spaar kennis, ik spaarde vroeger boeken, ik heb heel veel boeken, dus ik heb een hele bibliotheek. En nu zoek ik ook heel veel op internet op.” R5,21-22

4.1.3 Herkomst van de spullen

Opvallend is dat bij het benoemen van de spullen vaak al een reden wordt gegeven waarom zij voor de respondent belangrijk zijn. Het feit dat zij het zelf gekocht hebben of dat het van een dierbaar iemand afkomstig is, werd door een aantal respondenten genoemd op de vraag over de herkomst van de spullen (netwerk 2).

Netwerk 2: Belangrijkste herkomst van de spullen

Alle respondenten geven aan dat zij veel zelf gekocht hebben, soms nieuw maar veel vaker in kringloopwinkels, op rommelmarkten, via goedkope webwinkels of van tweedehands aanbieders op Marktplaats of Facebook. Online zijn weggeef- of ruilsites populair waar spullen gratis kunnen worden afgehaald. Eén respondent geeft aan dat zij na de gedwongen ontruiming van haar woning heel veel spullen miste en om die reden het internet afspeurt naar spullen ter vervanging van de verdwenen spullen:

“Dan zie ik op Marktplaats dingen, bijvoorbeeld dat glazen bakje, dat heb ik nieuw op Marktplaats gekocht. Dat had ik van mijn moeder en die hadden ze weggegooid en die heb ik dus nieuw gekocht, want daar was ik zo aan gehecht.”

R4,69-71

Een andere respondent geeft aan dat zij online spullen aanschaft vanwege haar beperkte mobiliteit, een ander juist vanwege de lage prijzen, een reden die door andere respondenten ook genoemd wordt om veel spullen te halen in kringloopwinkels, bij weggeefkasten of bij het grofvuil. Een groot deel van het bezit van de respondenten is tweedehands, al dan niet zelf aangeschaft, gevonden of gekregen van derden. Dit zijn zowel dierbare naasten als kennissen die menen dat de respondent de spullen nog goed kan gebruiken of omdat de respondent zelf de spullen bij diegene heeft opgehaald om te voorkomen dat het wordt weggegooid:

“Er wordt veel te veel verspild. Verspilling is misschien wel de grootste reden waarom ik zaken niet weg wil gooien. Alleen vergeet ik dan dat als ik dood ben, dan moet alles wat ik gered heb toch weggegooid te worden.” R6,119-121

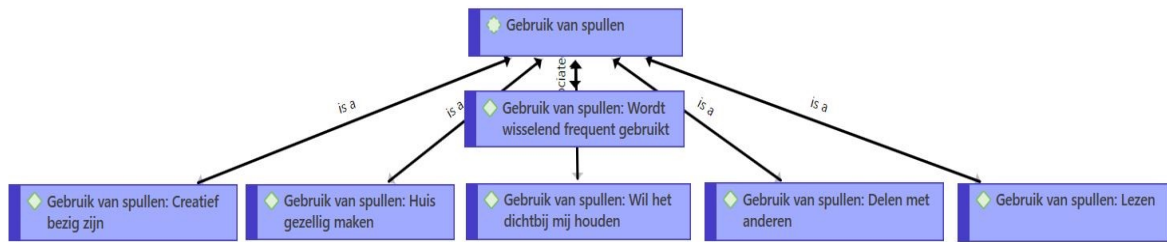
Drie van de zes respondenten geven aan dat een deel van hun verzameling al ontstaan is in hun jeugd, omdat zij toen al boekjes kochten, postzegels verzamelden of dat een bepaalde collectie in de loop der jaren flink is uitgedijd.

Een deel van de spullen van de respondenten is afkomstig van dierbare naasten die het hen hebben gegeven als cadeau of als erfenis. De spullen brengen dan een emotionele waarde met zich mee waardoor afstand ervan nemen moeilijk is:

“Ik heb het principe dat als iemand je iets gegeven hebt, ook al vind je het spuuglelijk, dan vanuit eerbied voor de gever die toch moeite voor je gedaan heeft, dan mag je het niet weggeven.” R6,61-62

4.1.4 Gebruik van de spullen

Gezien de hoeveelheid spullen is het niet verwonderlijk dat vrijwel alle respondenten aangeven dat zij hun spullen wisselend frequent gebruiken, soms omdat zij inzien dat het teveel is om dagelijks te gebruiken, soms omdat zij geen overzicht meer hebben in wat zij hebben en dingen niet meer kunnen vinden (netwerk 3).

Netwerk 3: Gebruik van de spullen

Eén van de respondenten geeft aan dat zij vanwege haar beperkte mobiliteit alle spullen die direct om haar heen liggen dagelijks gebruikt. Zij doelt daarmee op de hoeveelheid dozen, kratten en stapels die om haar zitplaats heen zijn gebouwd en in haar zicht liggen maar waar evengoed ongeopende pakjes van webwinkels, opgevouwen bubbeltjesplastic en ander ongebruikt materiaal tussen ligt. Vanwege haar beperkte mobiliteit kan zij echter niet meer bij haar andere spullen in het huis komen, die om die reden ongebruikt blijven.

Andere respondenten geven aan hun spullen niet frequent te gebruiken maar dat nog geen reden te vinden om ze dan weg te doen:

“Nee, niet in 1 dag en ook niet in 1 jaar maar ja, ik kijk altijd wel van doe ik er nog iets mee, ook al doe ik er volgend jaar pas nog iets mee, dus nou ja, ook om iedere keer dingen nieuw te kopen, daar heb ik ook het geld niet voor.” R1,81-83

Een belangrijke reden om spullen te bewaren is niet zozeer voor eigen gebruik maar om het te willen delen met anderen, als cadeau, om een ander te helpen of omdat het bijdraagt aan een positief gevoel. Later in het interview blijkt echter dat het wegdoen van spullen echter zelden voorkomt.

“Ik geef graag kadootjes dus die heb ik ook veel op voorraad liggen. Dat heeft ook met gebrek aan zelfwaardering te maken, als ze mij over de vloer hebben dan moet ik daar wel iets tegenover zetten. En het nadeel is ook dat ik dan weer kadootjes terugkrijg.” R6,108-110

Vier van de zes respondenten geven aan dat zij de spullen die zij frequent gebruiken, met name gebruiken om het huis gezellig te maken of om creatief bezig te zijn, waarbij frequent gebruik een rekbaar begrip blijkt:

“Nu (maart) staan de kerstboompjes er nog maar ik kan ze ook laten staan en dan hang ik er paasversiering in.” R4,77-78

4.1.5 Wijze van bewaren van de spullen

Een belangrijk kenmerk van hoarding is dat de bewaarde spullen door de hele leefruimte liggen en zowel verticaal (in kasten en stellages) als horizontaal (in dozen, tassen, kratten, stapels door het hele huis verspreid) bewaard worden. Dat blijkt bij de respondenten inderdaad het geval, ook in de woningen waar al een opruimcoach bij betrokken is. Bij de laatstgenoemden leidde het opruimen juist tot verminderd overzicht doordat spullen niet meer op een vaste plek liggen:

“Ik probeer het nu minder in dozen te doen, zodat het wat minder door het hele huis staat, maar daar ben ik dus al zeven jaar mee bezig. Maar nu het meer geordend is ben ik juist van alles kwijt, want dan ligt het niet meer op de plek waar het altijd lag.” R6,83-85

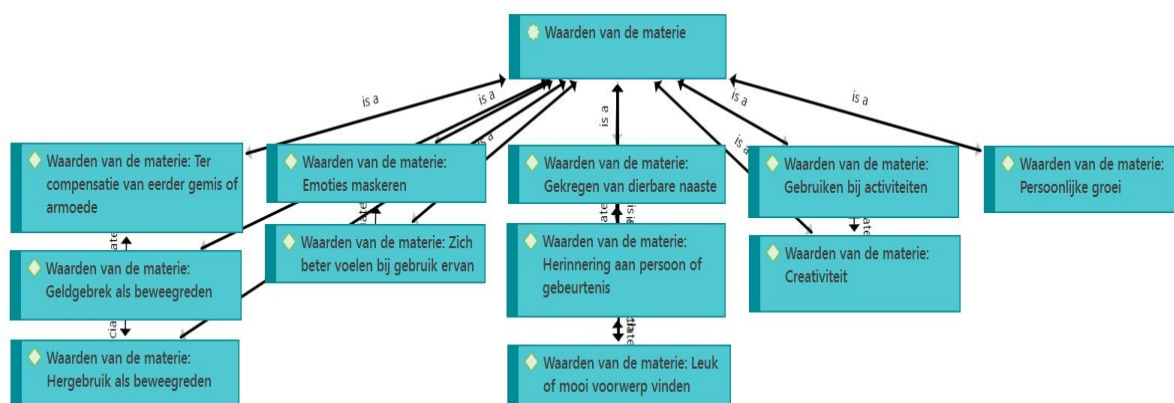
Een deel van de respondenten geeft aan dat ze precies weten wat waar ligt, een deel zegt meer overzicht te wensen. Naast de toegenomen hoeveelheid spullen speelt ook de verminderde mobiliteit daarbij een rol. Eén respondent geeft bovendien aan dat zij graag meer overzicht zou willen hebben omdat haar dat de mogelijkheid geeft haar levensdoel na te streven; het inrichten van een hobbykamer waarin zij mensen kan ontvangen voor workshops:

“Maar ja, dan moet er eerst een kast in en dat kan niet want dan moet het eerst naar de andere kamer maar die staat vol, en dan moet het naar de andere kamer maar dat past ook niet want die staat ook vol. Dus ik moet wel gaan opruimen.” R3,78-80

4.1.6 Waarde van de spullen

Een belangrijke vraag in het kader van dit onderzoek gaat over de waarde die de spullen voor de hoarder hebben (netwerk 4). Uit de resultaten bleek dat met name de herinnering aan een persoon of gebeurtenis bijdraagt aan de emotionele waarde die bepaalde spullen voor de respondenten hebben. Dit wordt versterkt doordat sommige spullen gekregen zijn van een dierbare naaste, in veel gevallen van een persoon die inmiddels overleden is. Dit zijn vaak spullen die niet zozeer gebruikt worden maar die de respondent wel dicht bij zich wil houden, vaak uit herinnering, soms uit troost of uit een gevoel van veiligheid:

“Alles wat ik dichtbij me heb, een muurtje om me heen, veilig ingebouwd, dat is zo fijn om naar te kijken en om het dichtbij me te hebben.” R4,383-384

Netwerk 4: Waarden van de spullen

Naast de herinnering blijkt ook het (her)gebruik van de spullen een belangrijke rol te spelen bij het bewaren; de spullen worden gebruikt tijdens activiteiten, worden belangrijk gevonden voor de creativiteit of persoonlijke ontwikkeling of omdat zij de respondent bij het gebruik of bezit ervan een fijn gevoel geven. Over bewaarde kleding wordt bijvoorbeeld gezegd dat deze bij draagt aan een positief gevoel op dagen dat de respondent zich niet zo lekker in zijn vel voelt zitten of omdat de respondent er verzorgd uit wil zien. Het bewaren van spullen om het thuis gezellig te maken wordt hier eveneens als reden gegeven, en de mogelijkheid tot afwisseling.

Een belangrijke beweegreden om spullen te bewaren is om ze te gebruiken bij huidige of toekomstige activiteiten. Hergebruik en creativiteit nemen hierbij een belangrijke plaats in:

“Creativiteit, dat kan altijd, ook met kleding, of oude dingen met nieuwe dingen combineren, of dingen veranderen, met spullen dus ook, en in je denken en doen, boeken helpen daar ook heel erg bij.” R1,468-469

Hergebruik wordt ook als aparte reden genoemd met betrekking tot het tegengaan van verspilling, zowel als reden om spullen bij de kringloop weg te halen als beweegreden om spullen juist niet weg te doen:

“Er staat nog zo’n kunststof tafel en stoel en ligstoel en nou ja, ik gebruik het niet meer, maar moet ik het dan maar bij het grofvuil zetten. Nou, dat doe ik niet.” R1,158-159

Naast duurzaamheid wordt door twee respondenten de vergankelijkheid van kennis als reden genoemd om vooral boeken te bewaren. Ook eerder gemis of armoede wordt door veel respondenten genoemd als belangrijke onderliggende gevoelswaarde. Vrijwel alle respondenten koppelen dit aan hun jeugd waarin niet veel geld was voor kleding of speelgoed. Voor sommige respondenten gaat het naast materiele armoede in het verleden ook over emotionele armoede:

“Ik had een moeilijke jeugd, ik voelde me alleen, er was armoede, we waren een arm gezin en ik miste liefde. Dus met die spullen word ik wel blij, daar zit liefde aan vast.” R2,190-191

Opvallend is dat bijna alle respondenten aangeven dat zij het belangrijk vinden dat zij nu zelf spullen kunnen kopen, dat zij ondanks hun bijstandsniveau hier geld voor hebben en hier eigen keuzes in kunnen maken:

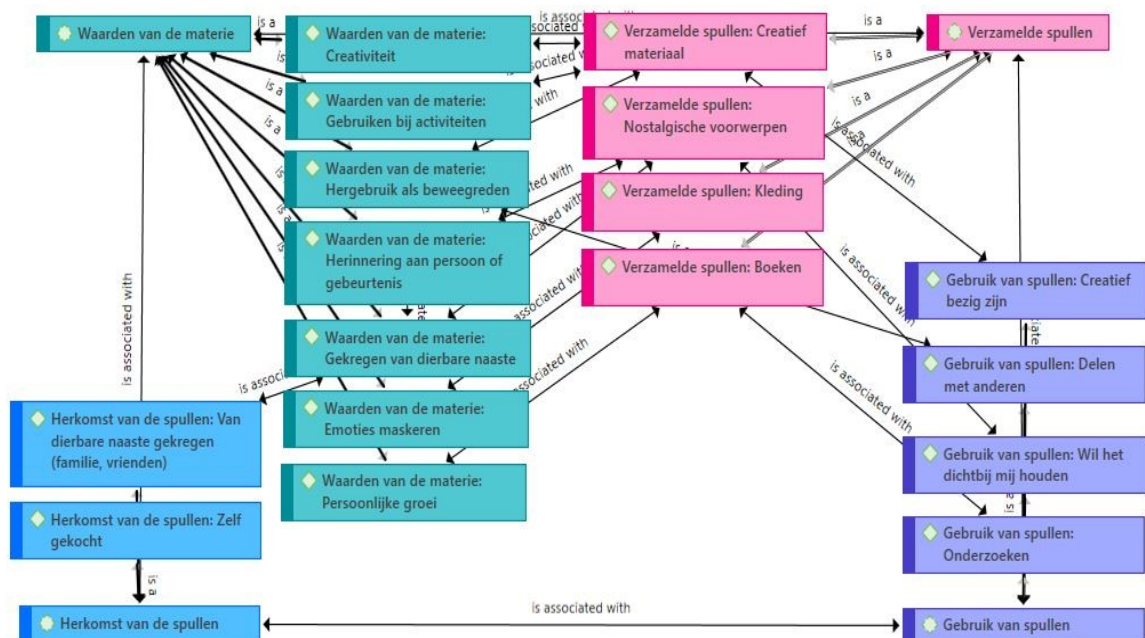
“Mijn moeder maakte vaak kleding en dat deed ze heel goed hoor, maar dan heb je toch vaak dat het er net iets anders uit ziet... Toen ik zelf geld ging verdienen, toen kon ik zelf kleren kopen, zelf kiezen, en toen kon ik me anders in mijn vel gaan voelen.” R2,194-195 en 394-395

Twee respondenten verwijzen naar de esthetiek van de spullen, zij kopen het omdat zij het mooi vinden, voor zichzelf, om te gebruiken of om het aan anderen cadeau te doen:

“Er zijn prachtige postzegels. Waarom moet je nou een saaie van de koning erop plakken, mooie zoals van Jimmy Nelson kosten net zo veel. Die kun je dan toch ook kopen. Die zijn zo mooi... Maar ik ben overal onbegrensd in, ik heb nu voor 632 euro aan postzegels liggen omdat ik ze zo mooi vind, die maak ik nooit op.” R6,41-45 en 422-423

De bewaarde spullen lijken te herinneren aan personen en gebeurtenissen en worden vooral bewaard in de vorm van kleding, boeken, nostalgische voorwerpen en creatief materiaal. Zij zijn veelal gekregen van dierbare naasten of zelf gekocht en worden bewaard vanwege de herinnering of huidig of toekomstig (her)gebruik.

De gevonden codes laten samenhang zien tussen de uitspraken die het vaakst genoemd worden en een aantal hoofdredenen om te bewaren (netwerk 5).

Netwerk 5: Samenhang tussen spullen, herkomst, gebruik en waarden

Bepaalde uitspraken krijgen meerdere codes en kunnen samengevoegd worden tot nieuwe codegroepen (figuur 9). De herkomst (blauw), het gebruik (violet) en de waarden (groen) van de spullen (roze) lijken gegroepeerd te kunnen worden tot herinneringen die aan de spullen vastzitten (kolom 1), het mogelijke (her)gebruik ervan (kolom 2) en het gevoel van autonomie of eigenwaarde (kolom 3).¹²⁹ De wijze van bewaren lijkt daar niet heel sterk mee samen te hangen maar wel met het feit dát de spullen bewaard worden, respondenten door de hoeveelheid niet altijd meer overzicht hebben en het daardoor slechts deels gebruiken bij de door hun gewenste activiteiten.

Herinneringen	(Her)gebruik bij activiteiten	Autonomie en eigenwaarde
Herkomst: gekregen van dierbare	Waarde: creativiteit	Herkomst: zelf gekocht
Waarde: herinnering aan persoon of gebeurtenis	Waarde: hergebruik	Waarde: emoties maskeren
Waarde: gekregen van dierbare	Waarde: activiteiten	Spullen: kleding
Spullen: nostalgische voorwerpen	Waarde: persoonlijke groei	
Spullen: kleding	Spullen: creatief materiaal	
Spullen: boeken	Spullen: kleding	
Gebruik: <u>dichtbij</u> me houden	Spullen boeken	
	Gebruik: creatief bezig zijn	
	Gebruik: delen met anderen	

Figuur 9: Samenhang tussen codes

4.1.7 Wegdoen van de spullen

“De opruimcoach is mij aan het helpen met opruimen. Maar ik moet het wel gelijk meegeven want als het hier blijft staan ga ik het weer uitpakken.” R3,98

Afstand doen van spullen is voor hoarders een probleem. Ook bij de respondenten speelt dit, zij geven allemaal aan het moeilijk te vinden om spullen weg te doen (netwerk 6). Eén respondent geeft aan dat zij bepaalde zaken fysiek niet meer kan gebruiken maar er toch geen afstand van kan doen en ook voor andere respondenten is het niet gebruiken van spullen geen reden om ze weg te gooien. Alle respondenten geven aan dat zij de spullen die zij bewaren, ooit nog eens willen

¹²⁹ De volgorde van de rijen is willekeurig en heeft geen betekenis in de samenhang.

gebruiken, bij dagelijkse of toekomstige activiteiten, voor creatieve doeleinden of vanuit zuinigheid:

“Ik heb nu weer een plastic eierdoos, en daar kan ik dan toch weer iets van maken, daar heb ik nu paprikazaadjes in gezet. En op mijn balkon wil ik nog een moestuin maken.” R3,101-102

Het voorkomen van verspilling is een belangrijke reden om spullen te redden en te bewaren, zelfs de kringloop wordt niet vertrouwd omdat spullen ook daar in de container verdwijnen. Drie respondenten geven aan dat zij alleen spullen weg geven aan anderen als zij het idee hebben dat de ander het goed kan gebruiken of er blij van wordt, maar dat dit eigenlijk zelden gebeurt. Twee respondenten geven aan wel kadootjes weg te geven die zij in grote hoeveelheden in huis hebben liggen. De respondent met de enorme hoeveelheid boeken is bereid zijn kennis te delen omdat kennis niets kost en van niemand is. Boeken worden door hem en andere respondenten niet snel van de hand gedaan, of slechts mondjesmaat:

“Ik heb nog zo’n drie tot vierduizend boeken niet gelezen, ik lees er zo’n honderd per jaar en die moet ik dan wel wegdoen, dat gaat goed.” R6,80

Netwerk 6: Wegdoen van spullen

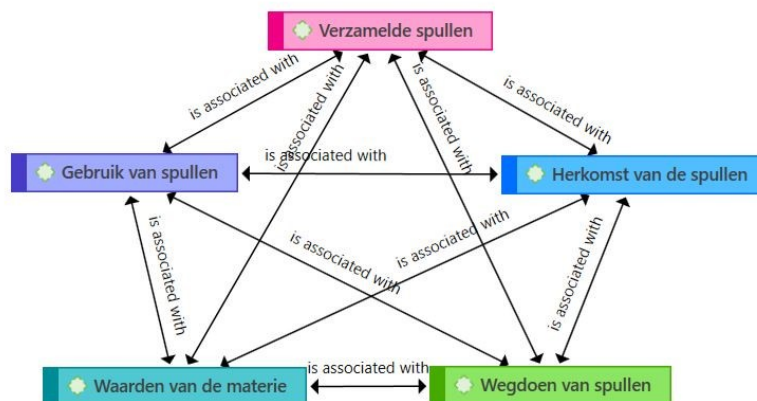
De gevoelswaarde die er onder de spullen zit is voor vier respondenten een belangrijke reden om niets weg te gooien. Het kan dan gaan om zelfgemaakte spullen, spullen die herinneren aan een persoon of gebeurtenis, spullen die ‘gewoon leuk’ gevonden worden of spullen die al lang in bezit zijn:

“Mijn bed had ik willen houden, daar hebben we zo lang in geslapen. We hebben de achterkant nog wel bewaard.” R4,112-113

Twee respondenten hebben een verplichte ontruiming van hun woning meegemaakt, wat voor beiden een zeer impactvolle gebeurtenis is. Eén van hen geeft aan dat er wel meer ruimte is gekomen maar weggooiën nog steeds lastig te vinden:

“Zeven jaar geleden ben ik verraden... Toen had ik één zitplek op mijn doorgezakte bankje, alles lag vol, ik had twee plekjes waar ik kon staan om de tv aan en uit te zetten. En de trap, alle 14 treden lagen vol, ik kon alleen een stapje zetten. Dus ik heb al heel veel bereikt maar ik zou willen dat het sneller kan. Er is meer geordend dan dat er echt is opgeruimd, er is bijna niets uitgegaan.” R6,89 en 130-134

Er lijkt samenhang (netwerk 7) te zitten tussen het niet weg kunnen doen (groen) van spullen (roze), de emotionele gehechtheid omdat het aan een persoon of gebeurtenis herinnert (herkomst en waarden, resp. blauw en turquoise) of doordat de respondent meent dat het nog gebruikt wordt of zal worden (violet).

Netwerk 7: Samenhang spullen, waarden en wegdoen

De meeste relaties (figuur 10) worden gevonden tussen de herkomst van de spullen, de waarde van de materie en het niet kunnen wegdoen ervan (blauwe cellen). Iets minder samenhang lijkt te zitten tussen het werkelijke gebruik van de spullen (donkergroene cellen).

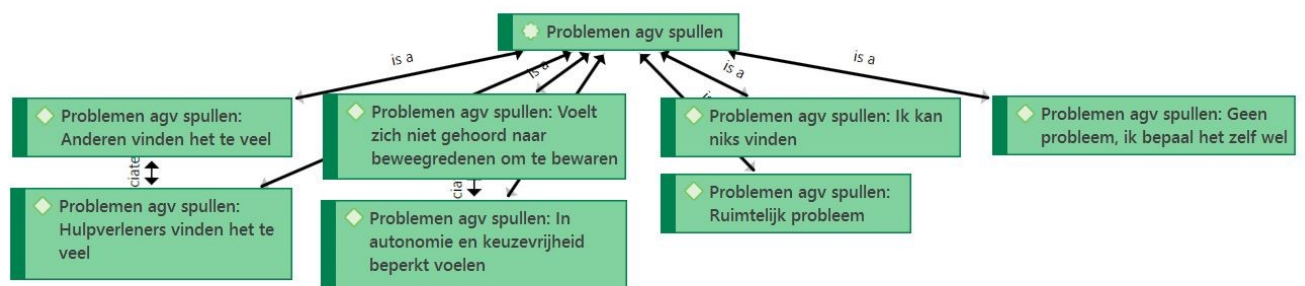
	● Gebruik van spullen ① 34	● Herkomst van de sp... ① 44	● Verzamelde spullen ① 75	● Waarden van de mat... ① 115	● Wegdoe... ① 69
● Gebruik van spullen ① 34			2	5	1
● Herkomst van de spullen ① 44			5	11	
● Verzamelde spullen ① 75	2	5		10	2
● Waarden van de materie ① 115	5	11	10		13
● Wegdoen van spullen ① 69	1		2	13	

Figuur 10: Samenhang spullen, waarden en wegdoen

4.1.8 Problemen door de spullen

Niet alleen de respondenten die een gedwongen ontruiming hebben meegemaakt zijn door hun spullen in de problemen gekomen. Alle respondenten geven aan dat de mensen om hen heen vinden dat zij te veel spullen hebben (netwerk 8). Bij één respondent helpt de thuiszorg met zachte dwang om op te ruimen waarbij zij de druk die op haar uitgeoefend wordt erg vervelend vindt. Zij en de twee respondenten die gedwongen werden ontruimd, geven aan dat zij zich in hun autonomie en keuzevrijheid beperkt voelen en niet voor vol worden aangezien. Dat het voor hun eigen veiligheid is, wordt deels begrepen, deels tegengesproken, zelfs als het begeleidingstraject nog loopt en de woning nog steeds of opnieuw vol is:

“De GGD is vorige week nog geweest om te controleren. Toen ben ik heel boos geworden. Ik heb gezegd, ik probeer mijn leven weer op te pakken en ik had ook in een depressie kunnen raken. Ik zeg, ik ben aangemeld, maar word ik ook een keer afgemeld?” R4,158-160

Netwerk 8: Problemen als gevolg van de spullen

Een enkele keer reageert de omgeving positief op het opruimen, doordat er meer overzicht komt en de respondent voor het eerst sinds jaren weer mensen thuis kan ontvangen:

“Mensen weten dat ik veel spullen heb omdat ze 12, 15 jaar hier niet binnen konden komen. Het is wel een opluchting dat ze het nu weten en dat ik ze soms ook uit kan nodigen.” R6,125-126

Hoewel twee respondenten aangeven nog niet echt in de problemen geraakt te zijn door hun spullen omdat zij er nog omheen kunnen lopen, erkennen zij wel dat zij vaak spullen kwijt zijn of een ruimtelijk probleem ervaren omdat hun woning vol staat. Dit belemmert hen dan in hun activiteiten doordat zij ergens niet bij kunnen, iets niet kunnen maken of omdat zij het overzicht verliezen:

“Ik loop me rot van de ene naar de andere kamer om te zoeken waar het ligt en dan wil ik iets maken en dan kan ik het niet vinden dus dan ga ik maar niks maken.” R3,119-120

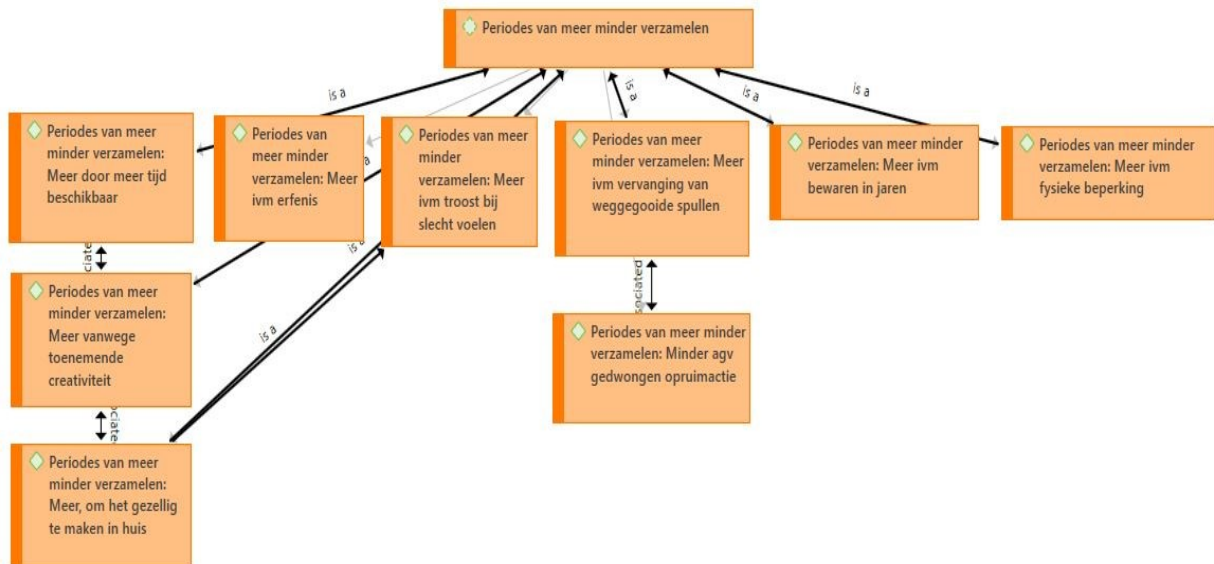
Een enkele respondent ervaart helemaal geen probleem, zelfs niet als de woning tekenen van vervuiling vertoont.

4.1.9 Periodes van meer/minder verzamelen

Geen van de respondenten geeft aan dat zij periodes kennen waarin zij minder gingen verzamelen (netwerk 9). Eén respondent geeft wel aan dat zij ten tijde van de gedwongen ontruiming even wat minder spullen had maar dat zij daarna juist weer meer is gaan verzamelen om de verdwenen spullen te vervangen. De andere respondent die in een gedwongen opruimtraject zit geeft aan dat hij hierdoor wel minder probeert te verzamelen maar daarmee ook de activiteit en het plezier dat hij aan het rondsnoffen beleefde, mist.

Een enkele respondent geeft aan dat hij altijd al veel kennis en boeken vergaarde maar hij ziet hier geen pieken of dalen in. Vier respondenten geven aan dat zij wel zien dat er bepaalde periodes zijn waarin de bewaardrang toe nam, soms vanwege praktische redenen omdat er door een erfenis ineens heel veel spullen in huis kwamen, maar meer nog omdat er emotionele gebeurtenissen mee samenhangen

zoals het overlijden van een dierbare, een scheiding of het kwijtraken van een baan. Deze gebeurtenissen worden niet per se als negatief gezien, soms kwam er door de gebeurtenis juist meer tijd of was er meer behoefte en gelegenheid om het thuis gezellig te maken.

Netwerk 9: Periodes van meer of minder verzamelen

Het ontdekken van nieuwe vaardigheden, creativiteit, kennis of zelfinzicht heeft bij alle respondenten bijgedragen aan het toenemen van de verzameling:

“Na de scheiding, of eigenlijk nog meer toen ik geen werk meer had, en toen de jongens de deur uit waren, toen kwam ik alleen te zitten en toen kwam ik bij knutselclubjes en toen kwam het idee in mij op dat ik eigenlijk zelf wel een hobbykamer wilde hebben waar ik eventueel mensen bij uit kan nodigen. En mijn creativiteit werd geprikkeld. Maar ja, toen verloor ik het overzicht.” R3,168-170

Vrijwel alle respondenten geven aan dat de hoeveelheid spullen in de loop der jaren flink is uitgedijd. Veel spullen zijn bewaard gebleven vanwege de emotionele lading:

“Alle boeken die over homoseksualiteit gingen over mensen die er ook mee worstelden, die heb ik wel bewaard. Het is een deel van mijn boeken maar die hebben een aparte plaats.” R6,331-333

Vier respondenten geven aan dat zij in periodes waarin zij zich niet lekker in hun vel zaten, meer spullen gingen kopen, verzamelen en bewaren, veelal uit troost om zich beter te voelen. Voor drie respondenten telt ook mee dat zij in die periodes eigen keuzes konden maken na een periode waarin dat niet kon, zoals eigen kleding na een jeugd van afdankertjes of omdat zij voor het eerst een eigen woning hadden die zij naar eigen goedkeuring konden inrichten.

Bij drie respondenten speelt een fysieke aandoening waar zij mee te maken kregen een rol in de toenemende verzameling, deels omdat zij zaken niet meer kunnen vinden of erbij kunnen en het daarom maar opnieuw aanschaffen, deels omdat er behoefte is aan verschillende maten kleding of omdat zij niet meer goed kunnen opruimen en weggooien. Maar alle drie geven zij ook aan al voor hun fysieke beperking ruim in de spullen gezeten te hebben.

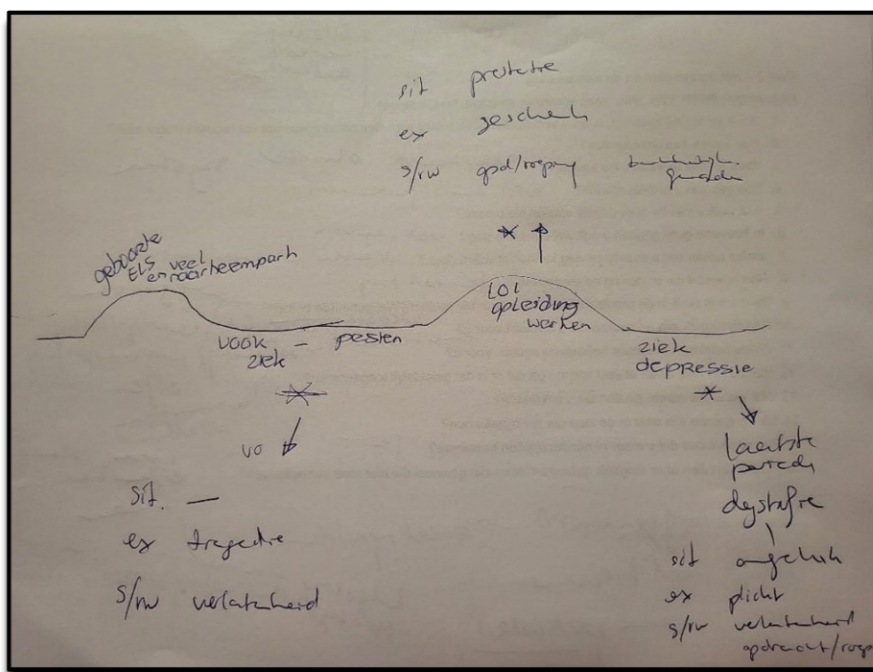
4.1.10 Levensgebeurtenissen¹³⁰

Na de vragen over de spullen en de periodes van meer of minder verzamelen, is de respondenten gevraagd of zij levensgebeurtenissen kunnen beschrijven die in hun beleving mogelijk met het verzamelen te maken hebben (figuur 12). Met deze vraag wordt het volgende deel van het interview ingeleid, de keuzekaartjes over aspecten en dimensies van ervaringen van contingentie aan de hand van de eigen levenslijn.

Het tekenen van een levenslijn bleek niet altijd even eenvoudig (figuur 11), ook omdat het soms niet over een op zichzelf staande gebeurtenis ging maar om een periode of aaneenschakeling van gebeurtenissen.

---

¹³⁰ Met de respondenten werd gesproken over ‘impactvolle levensgebeurtenissen’ omdat het begrip ‘ervaring van contingentie’ geen algemeen bekende term is in het dagelijks taalgebruik.

Figuur 11: Levenslijn R1

De vraag in hoeverre gebeurtenissen onverwacht of noodzakelijk waren bleek niet eenvoudig te beantwoorden, maar in de beschrijvingen gaven de respondenten wel aan dat het om ongeplande, niet-noodzakelijke en impactvolle gebeurtenissen ging. Deze zijn grofweg in te delen in negatieve (kolom 1), positieve (kolom 2) en oorspronkelijk negatieve maar inmiddels positieve levensgebeurtenissen (kolom3):

Negatieve, impactvolle levensgebeurtenissen	Aantal keer genoemd	Positieve, impactvolle levensgebeurtenissen	Aantal keer genoemd	Negatieve levensgebeurtenis die inmiddels als positief wordt gezien	Aantal keer genoemd
Armoede	4	Geboorte kinderen	3	Kinderen uit huis	1
Gedwongen opruimen	2	Geboorte kleinkinderen	3		
Huiselijk geweld	1	Samenwonen	1		
Morele worsteling met geloof en seksualiteit	1	Nieuw levensdoel gevonden	1		
Pesten	2	Studie	4		
Scheiding/verbroken relatie	2	Komst huisdieren	2		
Stotteren	1				
Verlies dierbare	2				
Verlies werk	2				
Ziekte of ongeluk	3				

Figuur 12: Levensgebeurtenissen

Opvallend is dat de respondenten een flink aantal verlieservaringen benoemen als negatieve, impactvolle gebeurtenis die invloed hebben gehad op de mate van verzamelen (kolom 1). Dit betreft niet per se het verlies van een dierbare, ook het verlies van werk of de eigen gezondheid wordt als negatief en impactvol gezien. Vaak hangen gebeurtenissen met elkaar samen; door pesten op het werk verliest iemand zijn baan, komt in de bijstand en ervaart daardoor armoede.

De al eerdergenoemde fysieke beperking als gevolg van ziekte of ongeluk heeft invloed op de hoeveelheid spullen doordat er niet goed meer opgeruimd kan worden of omdat deze juist heeft geleid tot gedwongen opruimen, maar ook pesten op jongere of latere leeftijd al dan niet als gevolg van armoede, 'anders zijn' of stotteren, heeft invloed op de mate van verzamelen, een slecht zelfbeeld, eenzaamheid en zich willen verstoppen achter spullen.

Het verlies van dierbaren, dan wel door de dood, scheiding of het uit huis gaan van de kinderen, wordt als een impactvolle gebeurtenis gezien die het verzamelen heeft versterkt, soms omdat er vanuit een erfenis heel veel spullen het huis inkwamen, soms omdat het aanzette om meer te gaan kopen:

“Dat mijn kinderen het huis uit gingen, toen was ik helemaal alleen, dat gaf wel een impuls van wat ga ik nu doen. Er kwam een leegte en dat wilde ik opvullen door creatieve dingen te kopen.” R3,201-202

Positieve levensgebeurtenissen (kolom 2) lijken minder invloed te hebben op de verzameling, hoewel bij vier respondenten de studieboeken uit een ver verleden nog steeds onderdeel uitmaken van hun verzameling. Geboortes van kinderen en kleinkinderen lijken geen invloed te hebben op de verzameling, of er mogelijk zelfs voor te zorgen dat de behoefte om te verzamelen minder gevoeld wordt:

“Voor het overlijden van mijn moeder had ik er helemaal geen tijd voor, ik had mijn werk, ik paste op de kleinkinderen, ik verzorgde mijn moeder, en dan was ik 's avonds bek af. We hadden wel genoeg geld hoor maar toen had ik er de tijd niet voor.” R4,202-203

4.1.11 Interpretatie ervaring levensgebeurtenissen

De respondenten is gevraagd drie levensgebeurtenissen uit te kiezen die zij nader toe wilden lichten (figuur 13). Eén respondent wilde op het laatst een vierde gebeurtenis ruilen met een eerder beschreven gebeurtenis omdat zij deze bij nader inzien beter vond passen.

Drie respondenten kozen voor een beschrijving van zowel positieve als negatieve levensgebeurtenissen. Drie andere respondenten kozen ervoor om drie negatieve gebeurtenissen te beschrijven. Alle gekozen gebeurtenissen voldeden aan de beschrijving van Wuchterl van 'ervaring van contingentie'; zij waren toevallig, niet-noodzakelijk, existentieel impactvol en van invloed op de loop van het levensverhaal. Gebeurtenissen varieerden van recent (2 jaar geleden) tot de jeugd (vijftig jaar of meer geleden). In de beschrijving van de gebeurtenissen was bij de respondenten te beluisteren dat zij de gebeurtenis(sen) in probeerden te passen in hun levensverhaal:

“Dat is wel weer een dip-periode, alsof ik alleen maar die had, maar ik denk wel dat dat net zo'n ingrijpende periode is geweest. En ook wel weer aan de andere kant dat ik mijzelf op een andere manier heb leren kennen. Dus dat het ook wel positief was.” R1,344-346

Hierin is het proces van refiguratie te herkennen, zoals door Ricoeur beschreven: de fase van integratie in de narratieve betekenisgeving waardoor gebeurtenissen existentiële betekenis krijgen en worden ingepast in het levensverhaal.¹³¹

Na de beschrijving van de gebeurtenissen is de respondenten gevraagd een keuze te maken tussen de verschillende dimensies van ervaringen van contingentie aan de hand van de ADCL-keuzekaartjes. De kaartjes die gekozen werden lijken een redelijke verdeling te hebben over de verschillende categorieën (figuur 14). Een enkele respondent kon geen keuze kan maken in de existentiële en/of spirituele dimensies, hoewel deze in de beschrijving van de levensgebeurtenis wel aanwezig leek te zijn. Soms werden de begrippen te zwaar gevonden:

---

¹³¹ Hartog et al., "Narrative meaning making and integration: Toward a better understanding of the way falling ill influences quality of life." *Journal of Health Psychology*, vol. 25 (2020): 738-754

“Ja, genade en barmhartigheid zijn veel te grote woorden. Zonde en slecht karma past ook niet. Nee, hier zit niks bij. Ik heb ook niks met roeping, verlatenheid vind ik ook zo’n vreselijk woord.” R5,175-176

In andere gevallen bleken juist meerdere kaartjes van toepassing en was het moeilijk om een keuze te maken:

“Tragedie, dat is het wel, vooral ook omdat ik er nu nog ook last van heb, maar plicht past ook omdat ik de plicht voelde om vol te houden.” R6,312-313

Respondent	Levensgebeurtenis	Situationeel	Existentiële	Spiritueel/religieus
1	Pesten	-	Tragedie	Verlatenheid
1	Studie	Prestatie	Geschenk	Genade
1	Ziekte	Ongeluk	Plicht	Verlatenheid én Opdracht
2	Huwelijk	Geluk	Geschenk	Opdracht/roeping
2	Alleen wonen na scheiding	Geluk	Geschenk	Verlatenheid
2	Samenwonen buitenland	Geluk én Prestatie	Plicht	Opdracht/roeping
3	Werk kwijt	Ongeluk	-	Roeping
3	Kinderen uit huis	Ongeluk	-	Verlatenheid
3	Bijstand	Falen	Tragedie	Slecht karma
4	Scheiding ouders na periode van huiselijk geweld	Geluk	Geschenk	-
4	Overlijden moeder	Prestatie én Geluk	Geschenk én Tragedie	Genade/barmhartigheid
4	Ongeluk	Ongeluk én Falen	Tragedie én geschenk	-
5	Geboorte kinderen	Geluk	Geschenk	-
5	Geboorte kleinkinderen	Geluk	Geschenk	-
5	Overlijden broer	Prestatie	Plicht	Verlatenheid
6	Stotteren	Falen	Plicht	Verlatenheid
6	Worsteling religie en homoseksualiteit	Falen	Tragedie	Zonde én Verlatenheid
6	Pesten	Ongeluk én prestatie	Plicht én Tragedie	Opdracht

Figuur 13: Scores ADCL-keuzekaartjes

Geluk, geschenk en verlatenheid werden iets meer gekozen dan de andere kaartjes, schuld werd geen enkele keer gekozen. Opvallend (figuur 14) is dat er meer (32) positieve kaartjes werden gekozen dan negatieve (24) en meer passief (35) dan actief (21).

		Situatieel	Aantal	Existentieel	Aantal	Spiritueel/religieus	Aantal	Totaal
Positief	Actief	Prestatie	5	Plicht	5	Opdracht/roeping	5	15
Positief	Passief	Geluk	7	Geschenk	8	Genade/barmhartigheid	2	17
Negatief	Actief	Falen	4	Schuld	0	Zonde/slecht karma	2	6
Negatief	Passief	Ongeluk	5	Tragedie	6	Verlatenheid	7	18

Figuur 14: Totaalscore van keuzekaartjes ADCL bij deel 3

Sommige levensgebeurtenissen leken op situationeel en existentieel vlak positief te zijn maar op spiritueel vlak toch een negatieve lading te hebben, bijvoorbeeld een huwelijk waar het materieel aan niets ontbrak maar waarin iemand zich wel eenzaam en verlaten voelde. Andersom kan ook, een gebeurtenis die situationeel en existentieel negatief was, bleek uiteindelijk een opdracht of roeping met zich mee te brengen, zoals een ziekte die uiteindelijk tot meer zelfinzicht leidde. Hierin is de integratie van de gebeurtenis in het levensverhaal te herkennen.

Ook situaties van groot verlies bleken niet per se negatief. De respondent die het overlijden van haar moeder beschreef voelt het verlies wel als een grote tragedie op existentieel vlak maar zag ook de genade die haar moeder vond en het enorme geluk dat zij gekend had door de liefde van haar moeder. De enorme verbondenheid met haar moeder bleek later in het interview wel een grote rol te spelen bij het bewaren van diens spullen:

“Deze dan, genade/barmhartigheid, dat het haar tijd was, en dat ik erbij was, dat gaf me heel veel rust, ik hield haar handen vast en hoorde haar laatste adem gaan, dat was goed, dat ik erbij was.” R4,320-322

Op de vraag wat zij hoopten voor de toekomst werd door vijf respondenten geantwoord dat zij hoopten op een goede gezondheid. Twee, waarvan één in een vrijwillig en de ander in een gedwongen opruimtraject, gaven aan te hopen dat zij over enige tijd meer opgeruimd hadden en makkelijker afstand konden doen van spullen die zij niet gebruikten.

4.1.12 Levensgebeurtenissen en het verzamelen

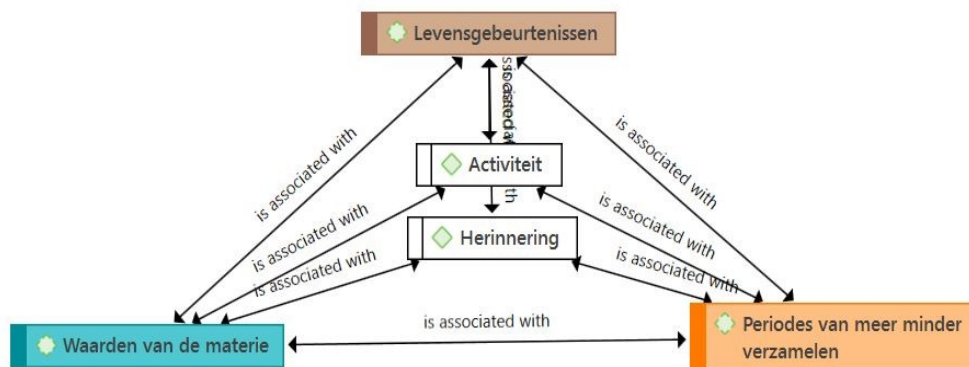
In het conceptuele model van dit onderzoek (figuur 4) wordt uitgegaan van een mogelijk verband tussen de verzamelde spullen, ervaringen van contingentie en zingeving. Na de beschrijving van de gekozen levensgebeurtenissen en de keuze

van de ADCL-kaartjes is de respondenten gevraagd in hoeverre zij denken dat de beschreven levensgebeurtenissen van invloed zijn geweest op het verzamelen. Dit werd in de scorelijsten verwerkt, waarbij werd gekeken of er meer of minder werd verzameld tijdens of na de levensgebeurtenissen en welke betekenis de spullen hadden (figuur 15).

Levensgebeurtenis	Meer/minder verzamelen	Betekenis van de spullen	Betekenis van het bewaren
Pesten	Meer kleding	Maskeren van emoties	Eigen keuzes kunnen maken
Studie	Gelijk, wel studieboeken bewaard	Trots op prestatie en zelfontplooiing	Kennis is nog steeds belangrijk
Ziekte	Meer kleding en hobbyspullen	Maskeren emoties en beter in vel voelen (kleding) Actief en creatief zijn (hobbyspullen)	Dit is nog steeds een dagelijkse behoefte waardoor de spullen bewaard blijven
Huwelijk	Meer kleding en decoratiespullen	Er verzorgd uit willen zien en het huis gezellig maken	Dit is nog steeds een dagelijkse behoefte waardoor de spullen bewaard blijven
Alleen wonen na scheiding	Meer, met name decoratiespullen, kleding en kadootjes voor anderen	Maskeren emoties, het huis gezellig maken en kadootjes geven aan anderen	Vindt een leeg huis ongezellig en kopen en geven geeft een goed gevoel
Samenwonen buitenland	Meer omdat er spullen gekocht werden om een huis te bouwen	Materiaal om huis te bouwen, bevestigen van de relatie	Trots op prestatie, een eigen huis gebouwd
Werk kwijt	Een klein beetje meer, eerste start met zoeken naar creatieve bezigheden	Bezigheden zoeken. Kinderen wonen nog thuis dus nog niet veel tijd en spullen	Relatief beperkt want nog niet veel tijd
Kinderen uit huis	Meer, met name creatieve materialen	Creatieve materialen voor nieuwe hobby, activiteiten en als doel een eigen hobbykamer te beginnen	Vullen van de leegte, zoeken naar zingevende activiteiten, ontdekking creativiteit
Bijstand	Meer, uit zuinigheid wordt weinig weggegooid	Zuinigheid, hergebruik, creatieve activiteiten	Hergebruik
Scheiding ouders na periode van huiselijk geweld	Gelijk	Geen bijzondere betekenis	Geen bijzondere betekenis
Overlijden moeder	Meer	Herinnering dierbare naaste, erfenis	Dichtbij willen houden
Ongeluk	Minder door gedwongen ontruiming, meer na ontruiming	Vervangen van verdwenen en betekenisvolle spullen	Vervanging herinnering, dichtbij willen houden
Geboorte kinderen	Gelijk	Geen bijzondere betekenis	Geen bijzondere betekenis
Geboorte kleinkinderen	Gelijk	Geen bijzondere betekenis	Geen bijzondere betekenis
Overlijden broer	Meer, een deel van de inboedel en bepaalde boeken met herinnering	Bepaalde boeken hebben een herinnering, meubels worden gebruikt	Herinnering en praktisch gebruik
Stotteren	Meer maar pas later door een negatief zelfbeeld a.g.v. het stotteren	Speciaal gekochte kadootjes om aan anderen te geven	Zoeken van waardering bij de ander a.g.v. een laag zelfbeeld
Worsteling religie en homoseksualiteit	Meer boeken	In boeken wordt de worsteling herkend	Boeken herinneren aan die periode, wens om te herlezen
Pesten	Meer, na pestperiode volgde werkloosheid en meer tijd	Allerlei spullen, met name kringloopvondsten	De activiteit van het verzamelen geeft een plezierige daginvulling

Figuur 15: Scorelijst levensgebeurtenis, meer/minder verzamelen en betekenis van de spullen en het verzamelen

Bovengenoemde scores (netwerk 10) werden in de interviews teruggevonden in de directe antwoorden van de respondenten, in de vragen over de levensgebeurtenissen (bruin), periodes van meer/minder verzamelen (oranje), in de waarden van de spullen (turquoise) en in de uitspraken over zingeving (wit). Uitspraken in verschillende onderdelen konden meerdere codes en subcodes toegekend krijgen. 'Stotteren' werd bijvoorbeeld door de respondent gekoppeld aan het geven van kadootjes waar hij ook bij andere onderdelen over vertelde. De betreffende passage uit de transcriptie kreeg dan zowel de code 'negatieve levensgebeurtenis' als 'laag zelfbeeld' en 'meer verzamelen' zodat niet alleen in de uitleg van de respondent maar ook in het gehele interview de uitspraken gekoppeld konden worden.

Netwerk 10: Levensgebeurtenissen en het verzamelen

De respondenten geven aan dat tijdens of na 13 van de 18 levensgebeurtenissen meer verzameld werd, in één geval wordt de verzameling tijdelijk minder door een gedwongen ontruiming (figuur 15). Bij vier levensgebeurtenissen blijft de verzameling nagenoeg gelijk, in alle gevallen werd die levensgebeurtenis als positief beschouwd.

De herinnering aan personen of gebeurtenissen is een belangrijke reden om spullen te bewaren en wordt door vijf van de zes respondenten genoemd. Dit kan gaan over spullen die van een bepaalde persoon zijn geweest maar ook om boeken uit een bepaalde periode die nieuwe inzichten met zich mee hebben gebracht.

Het maskeren van nare gevoelens, leegte in huis of een laag zelfbeeld wordt eveneens genoemd, wat zich vertaalt in het verzamelen van kleding, decoratiemateriaal en kadootjes voor anderen.

Opvallend is dat vrijwel alle respondenten benoemen dat negatieve impactvolle levensgebeurtenissen invloed hebben op het verzamelen, zowel in de hoeveelheid

als het soort spullen. Ook de activiteit van het verzamelen zelf wordt door enkele respondenten expliciet genoemd als reden waardoor er veel spullen in huis zijn gekomen, omdat het verzamelen leuke of praktische spullen oplevert en/of omdat het voor een plezierige tijdbesteding zorgt:

“Het is ook vermaak, slenteren, alles bekijken, kijken wat iets is, wat het kost.” R6,191-192

Een eerder gemis of armoede wordt hier niet als reden gegeven, wel wordt door één respondent aangegeven dat zij door haar huidige financiële situatie hergebruik en zuinigheid belangrijk vindt:

“Als je als minima leeft is alles van waarde, dan bewaar je alles, ieder knoopje, want anders moet je alles opnieuw kopen en dat kan ik niet want dan moet je alles opnieuw kopen en ik kom niet meer uit deze situatie. Daardoor bewaar ik veel.” R3,207-209

4.1.13 Zingeving

Na het deel over de betekenis die er gegeven wordt aan impactvolle levensgebeurtenissen en mogelijke ervaringen van contingentie die daaruit volgden, volgt het vierde en laatste deel van de vragenlijst. Dit betreft de keuzekaartjes over zingeving in het algemeen en de vraag of de zingevingbronnen van de respondenten samenhangen met het verzamelen en hun verzameling. Mogelijk kunnen zingevingbronnen dusdanig conflicteren met levensgebeurtenissen dat ze bijdragen aan een ervaring van contingentie.

De respondenten werd gevraagd vijf kaartjes te kiezen uit 24 keuzekaartjes die verwijzen naar zes domeinen van zingeving. Op het kaartje staat het domein en een aspect (zingevingbron) genoemd en een uitspraak die het aspect illustreert. Respondenten waren vrij om één of beide zijden van het kaartje te gebruiken.

Opvallend was dat het bij dit onderdeel voor alle respondenten lastig was om een selectie te maken zodat er maar vijf kaartjes overbleven. Door te benadrukken dat het gaat om waardes die heel dicht bij hun kern liggen, konden de respondenten er uiteindelijk toch vijf kiezen, waarbij de afweging vaak hardop werd toegelicht.

Het meest opvallend in deze scores (figuur 16 en netwerk 11) is dat geen van de respondenten 'bezit' als zingevingbron koos (kolom 6, rij 4). Het domein van de materiele bestaansvorm (grijs) scoort laag, alleen het kaartje dat gaat over zorg voor natuur en milieu werd twee keer gekozen.

Dimensie	Aspect	Score	Dimensie	Aspect	Score
Individualiteit	Tevredenheid	2	Fysieke integriteit	Gezondheid	4
	Autonomie	5		Vitaliteit	
	Persoonlijke groei	1		Fitheid	
	Plezier	1		Uiterlijk	1
Materiele bestaansvorm	Bestaanszekerheid		Activiteiten	Actief zijn	1
	Financiële zekerheid			Creativiteit	2
	Bezit			Werk	
	Milieu	2		Ontspanning	1
Sociale verbondenheid	Sociale contacten	4	Het leven als geheel	Culturele waarden	
	Sociale positie	3		Levensovertuiging	
	Maatschappelijke bijdrage			Idealen	
	Goed doen	4		Religie	

Figuur 16: Scores van de zingevingkeuzekaartjes

Hoewel hergebruik en armoede bij eerdere vragen over de waarde en het gebruik van de spullen hoog scoorden, behoren zij niet tot de vijf belangrijkste zingevingbronnen van de respondenten. Ook de categorie 'Het leven als geheel' krijgt geen enkele score van de respondenten terwijl het merendeel in de algemene vragen heeft aangegeven wel religieus te zijn.

Vijf van de zes respondenten kiezen 'autonomie' als zingevingbron in het domein van de individualiteit (roze). Nog hoger scoort het domein van de sociale verbondenheid (turquoise) waarin twaalf keer een kaartje gekozen wordt. Het belang van de sociale positie wordt drie keer gekozen, omdat dit gekoppeld wordt aan respect en een respectvolle benadering, maar ook weer aan autonomie:

"Ik vind het belangrijk dat mensen mij met respect behandelen, ik wil niet dat mensen over me heen lopen, of dat ze de baas over me spelen."

R2,235-236

`Sociale contacten' en `goed doen' worden elk vier keer gekozen. Sociale contacten wordt uitgelegd als mensen om je heen hebben met wie je plezier kan maken en bij wie je je prettig voelt. Bij sommige respondenten is dat een behoefte die wel vervuld wordt, een enkeling noemt ook het verlangen hiernaar:

“Ik ben veel alleen, heb dit jaar pas 4x met iemand gegeten maar ik heb wel behoefte aan sociale contacten.” R6,381

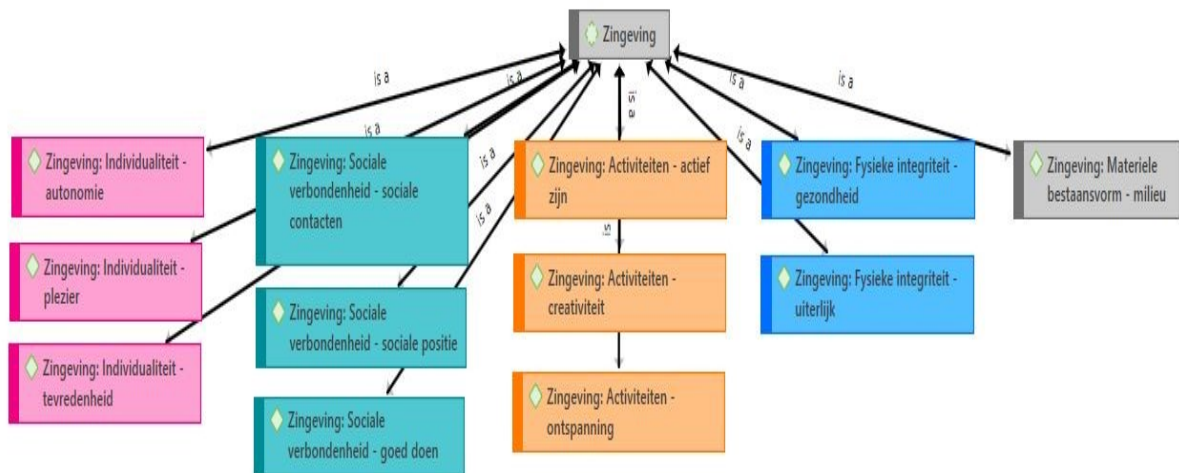
Een maatschappelijke bijdrage leveren wordt in dit domein niet gekozen, maar wel vier keer de zingevingsbron `goed doen'. Respondenten geven aan het belangrijk te vinden om voor anderen iets te kunnen betekenen. Eén van de vier respondenten geeft aan dit vanuit een negatief zelfbeeld lastig te vinden maar het wel erg graag te willen, de andere drie geven aan dit ook daadwerkelijk te doen door anderen te helpen.

In het domein van de fysieke integriteit (blauw) worden vitaliteit en fitheid niet belangrijk gevonden, maar gezondheid wel, mogelijk omdat een flink deel van de respondenten al iets ouder is en/of gezondheidsklachten heeft. Slechts één respondent geeft aan `verzorgd uitzien' een kernwaarde te vinden.

Het domein van de activiteiten (oranje) wordt vier keer gekozen, mede omdat creativiteit hier deel vanuit maakt maar ook omdat het belangrijk wordt gevonden om een zinvolle dagbesteding te hebben:

“Die zinvolle manier (`Actief zijn’) is dan wel logisch, als ik die creatieve spullen en die boeken bekijk, is dat om mijn dagen zinvoller te maken.”

R1,465-467

Netwerk 11: Belangrijkste keuzes zingevingbronnen

Een vervolgvraag op de zingevingkeuzekaartjes is of respondenten zien of er, zoals in het conceptuele model (figuur 4) is aangegeven, samenhang is tussen de gekozen zingevingbronnen, de eerder beschreven levensgebeurtenissen en het verzamelen. Op dit punt in de interviews komen de verschillende onderdelen samen en komt ook het conceptuele model aan bod. Is er daadwerkelijk samenhang te vinden tussen de levensgebeurtenissen en de spullen en de zingeving die de respondenten daaraan ontleen?

Opvallend (figuur 17) is dat zes levensgebeurtenissen een positieve ADCL-score krijgen, en drie gebeurtenissen een dubbele score (negatief en toch positief). Positieve levensgebeurtenissen lijken geen invloed te hebben op het verzamelen, op een enkele gebeurtenis na zorgen zij niet voor een toename van de spullen. Zes van deze gebeurtenissen worden door de respondenten gekoppeld aan het domein van de sociale verbondenheid (bv. rij 5). Daar waar sociale verbondenheid echter gekoppeld is aan een verlieservaring zoals het overlijden van een dierbare, een scheiding of kinderen die de deur uit gaan, lijkt het wél te leiden tot een toename van de verzameling (bv. rij 9).

Levensgebeurtenis	Negatief of positief (ADCL)	Zingeingsdomein	Meer/minder verzamelen
Pesten	Negatief	Individualiteit	Meer
Studie	Negatief	Activiteiten	Meer
Ziekte	Negatief én Positief	Activiteiten	Meer
Huwelijk	Positief	Sociale verbondenheid	Gelijk
Alleen wonen na scheiding	Positief	Individualiteit en sociale verbondenheid	Meer
Samenwonen buitenland	Positief	Goed doen	Meer
Werk kwijt	Negatief	Individualiteit	Meer
Kinderen uit huis	Negatief	Sociale verbondenheid	Meer
Bijstand	Negatief	Fysieke integriteit	Meer
Scheiding ouders na periode van huiselijk geweld	Positief	Individualiteit	Gelijk
Overlijden moeder	Negatief én Positief	Sociale verbondenheid	Meer
Ongeluk	Negatief	Fysieke integriteit	Meer
Geboorte kinderen	Positief	Sociale verbondenheid	Gelijk
Geboorte kleinkinderen	Positief	Sociale verbondenheid	Gelijk
Overlijden broer	Negatief én Positief	Sociale verbondenheid	Meer
Stotteren	Negatief	Individualiteit	Meer
Worsteling religie en homoseksualiteit	Negatief	Individualiteit	Meer
Pesten	Negatief	Individualiteit	Meer

Figuur 17: Scorelijst levensgebeurtenis, zingeving en meer/minder verzamelen

Het domein van de individualiteit wordt zes keer genoemd, waarvan vijf keer gekoppeld aan negatieve levensgebeurtenissen die allen hebben geleid tot een toenemende verzameldrang. Individualiteit werd hier in alle gevallen opgevat als autonomie en de mogelijkheid om eigen keuzes te maken, of juist de beperking daarvan bij die betreffende gebeurtenis:

“Ik heb niet gekozen om homo te zijn maar het voelde alsof ik als christen daar niet voor mocht kiezen.” R6,401-402

Een enkele keer wordt individualiteit wel gekoppeld aan een positieve levensgebeurtenis nadat de gebeurtenis in het levensverhaal een andere lading heeft gekregen:

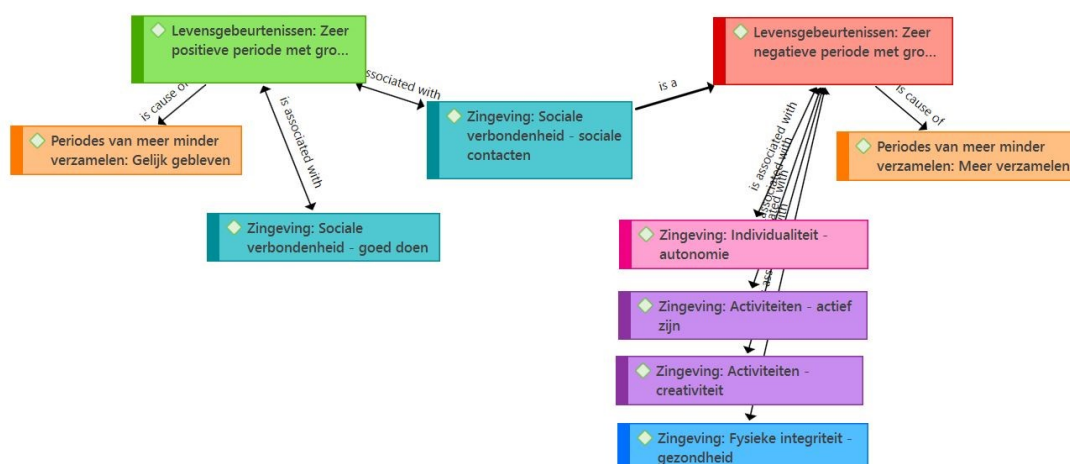
“Ik was blij dat ze gingen scheiden... Dat ik mijn eigen keuzes kon maken, dat als ik tegen hem tekeer wilde gaan dat ik dat ook deed.” R4,258 en 410

Deze betreffende gebeurtenis leidde niet tot meer verzamelen. Andere negatieve gebeurtenissen deden dat wel en werden gekoppeld aan fysieke integriteit of eigenlijk het ontbreken daarvan, zoals ziekte en gezondheidsklachten. Dit is niet verwonderlijk omdat eerder al beschreven werd dat vrijwel alle respondenten één of meerdere fysieke klachten hadden waardoor zij in hun mobiliteit en het opruimen beperkt worden.

Tenslotte wordt het domein van de activiteiten nog genoemd als bron van zingeving én als reden om meer te verzamelen: creativiteit en een zinvolle dagbesteding zijn voor de respondenten belangrijke redenen om spullen te verzamelen en te bewaren:

“En als ik dan spullen moet opruimen voelt dat voor mij alsof daar dan ook weer een stukje vanaf gehaald wordt, van die waarde.” R1,463-464

Netwerk 12 laat de samenhang zien tussen levensgebeurtenissen, verzameldrang en zingevingbronnen. Negatieve levensgebeurtenissen (rood) beïnvloeden de verzameldrang van respondenten (oranje) en zorgen er voor dat zij meer gaan verzamelen en bewaren, met name daar waar het een verlies van een dierbare betreft. Een verlies of gebrek aan sociale verbondenheid (turquoise) is daarmee een belangrijke reden om meer te gaan verzamelen, maar is net zo goed reden om juist níet te gaan verzamelen als dit gevoel van verbondenheid wél aanwezig is (netwerk 12).

Netwerk 12: Levensgebeurtenissen, verzameldrang en zingevingbronnen

Sociale contacten (turquoise) zijn voor de respondenten belangrijke zingevingsbronnen, evenals hun autonomie (roze), activiteiten (paars), creativiteit (paars) en hun gezondheid (blauw). Tegelijkertijd wordt de verzameling juist aangevuld (oranje) vanwege deze redenen; spullen dienen bewaard te worden omdat zij herinneren aan personen of gebeurtenissen of omdat zij gebruikt kunnen worden bij activiteiten.

4.2. Toetsende analyse en uitkomsten

In het conceptuele model (figuur 4) is beschreven dat samenhang verwacht wordt tussen ervaringen van contingentie, het zoeken naar zingeving, de materie en het verzamelen ervan.

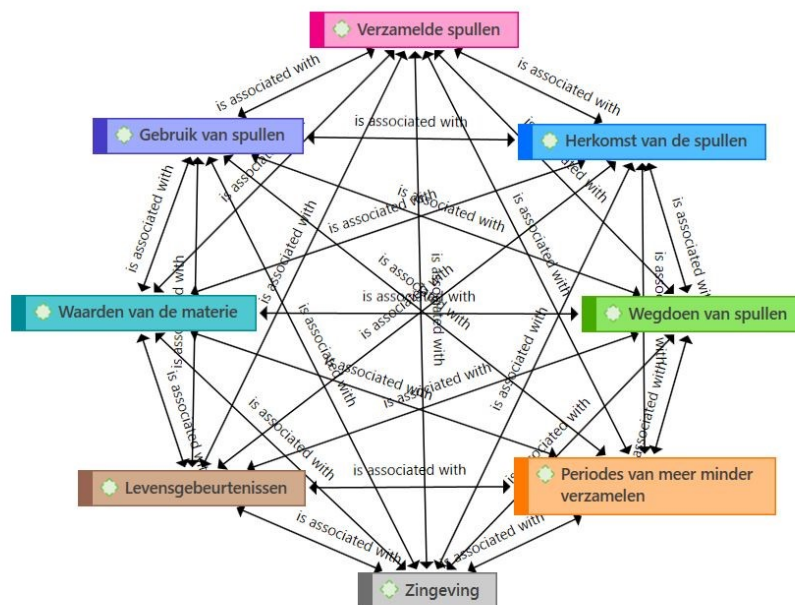
In het analyseren en beschrijven van de resultaten wordt met betrekking tot de spullen duidelijk dat veel spullen voor de respondenten een grote gevoelswaarde hebben. Het aantal en soort spullen varieert maar vrijwel alle respondenten geven aan boeken, kleding en spullen te verzamelen die herinneren aan personen of gebeurtenissen. Ook zeggen zij dat zij veel spullen hebben die een leegte opvullen of een gevoel maskeren of die zij nog van plan zijn om te gaan (her)gebruiken tijdens activiteiten, al dan niet met anderen. Creativiteit, zelfontplooiing of anderen blij maken zijn door de respondent genoemde, zingevende activiteiten. Het verzamelen zelf wordt bovendien als activiteit beschouwd die plezier geeft.

“Ik vermaak me er enorm mee, ook met troep, of dat dingen duurder zijn bij de kringloop dan in de winkel.” R6, 190

In netwerk 1 t/m 5 is te zien hoe de verzamelde spullen samenhangen met de herkomst en het gebruik ervan en dat zij voor de respondenten van waarde zijn omdat zij hen herinneren aan personen of gebeurtenissen, omdat zij ze willen (her)gebruiken bij huidige of toekomstige activiteiten of omdat zij gevoelens maskeren of een eerder gemis of leegte compenseren. In de antwoorden over het wegdoen van spullen (netwerk 6) worden dezelfde redenen genoemd om spullen niet weg te doen.

De hoofdcodes van netwerk 1 t/m 6 beslaan het eerste gedeelte van het empirische onderzoek en hebben vooral betrekking op het verzamelen en de verzameling. De brug naar het tweede deel werd gemaakt door de respondenten te vragen naar periodes waarin zij meer of minder zijn gaan verzamelen en welke levensgebeurtenissen daar mogelijk mee samenhangen. De bevindingen hiervan werden weergegeven in netwerk 9 en 10 en lieten zien dat er meer wordt verzameld na ingrijpende negatieve gebeurtenissen, omdat respondenten dan eigen keuzes kunnen maken, een leegte op willen vullen, op zoek gaan naar een zinvolle dagbesteding of omdat de spullen hen herinneren aan de persoon of gebeurtenis.

De belangrijkste hoofdcodes over de materie (roze, violet, blauw, turquoise en groen), de levensgebeurtenissen (bruin) en de periodes van meer of minder verzamelen (oranje) konden aan de hand van bovenstaande bevinden met zingeving (grijs) worden samengevoegd tot één netwerk (netwerk 13).

Netwerk 13: Samenhang belangrijkste codes

In de beschrijving van de levensgebeurtenissen (bruin) werd duidelijk dat bij veel respondenten aanvankelijk nog geen sprake was van hoarding en dat de verzameling (roze, violet, blauw, turquoise en groen) is toegenomen (oranje) na ervaringen van contingentie. Negatieve, impactvolle levensgebeurtenissen hebben de gevoelswaarde die zij bij hun spullen hebben versterkt, zeker als er spullen zijn bijgekomen die van een dierbare naasten zijn geweest, bv. als gevolg van een erfenis, als hun spullen zijn afgenomen door een gedwongen ontruiming of als de spullen bijdragen aan hun dagbesteding. De angst om spullen weg te moeten gooien lijkt dan een nieuwe bedreiging te vormen. De verzameling neemt toe en wordt als zingevend ervaren (grijs). De stoornis neemt het over.

Ondanks dat de respondenten heel goed weten wat zij doen, is de dwang groter dan het vermogen tot opruimen:

“Ik ben aan het opruimen maar ik vind het heel moeilijk. En dan zeg ik, ik wil er nog een keertje doorheen, dan moet ik die dozen toch weer opnieuw zien. En dan lukt het me nog niet.” R3, 67-68

In het derde gedeelte van het empirische onderzoeksdeel werden de respondenten bevraagd op drie levensgebeurtenissen en de aspecten en dimensies die zij daaraan toekennen. Bij de keuze van de ADCL-kaartjes is het opvallend dat er relatief vaak kaartjes uit de passieve dimensie worden gekozen. Hoewel voornamelijk negatieve lijkende levensgebeurtenissen worden toegelicht, die veelal samenhangen met verlieservaringen van dierbaren, werk of woonomgeving, worden zij niet altijd negatief gescoord. Mogelijk speelt het proces van refiguratie hierin een rol en zijn de gebeurtenissen inmiddels in het narratief ingepast en is de lading veranderd.

De respondenten zagen echter wel samenhang met het niet weg kunnen doen van spullen en de impactvolle levensgebeurtenissen die zij beschreven. Spullen worden niet weggedaan vanwege de herinnering aan personen of gebeurtenissen, omdat het nog (her)gebruikt wordt of omdat respondenten zelf de keuze willen maken en het hen nog een gevoel van zeggenschap geeft. Afscheid moeten nemen draagt dan mogelijk weer bij aan het gevoel dat de ervaring van contingentie eerder veroorzaakte. Mogelijk is het hebben van gebrek aan invloed op een gebeurtenis (passief) reden om meer te gaan verzamelen om op die manier grip te krijgen op de situatie en de gevoelens.

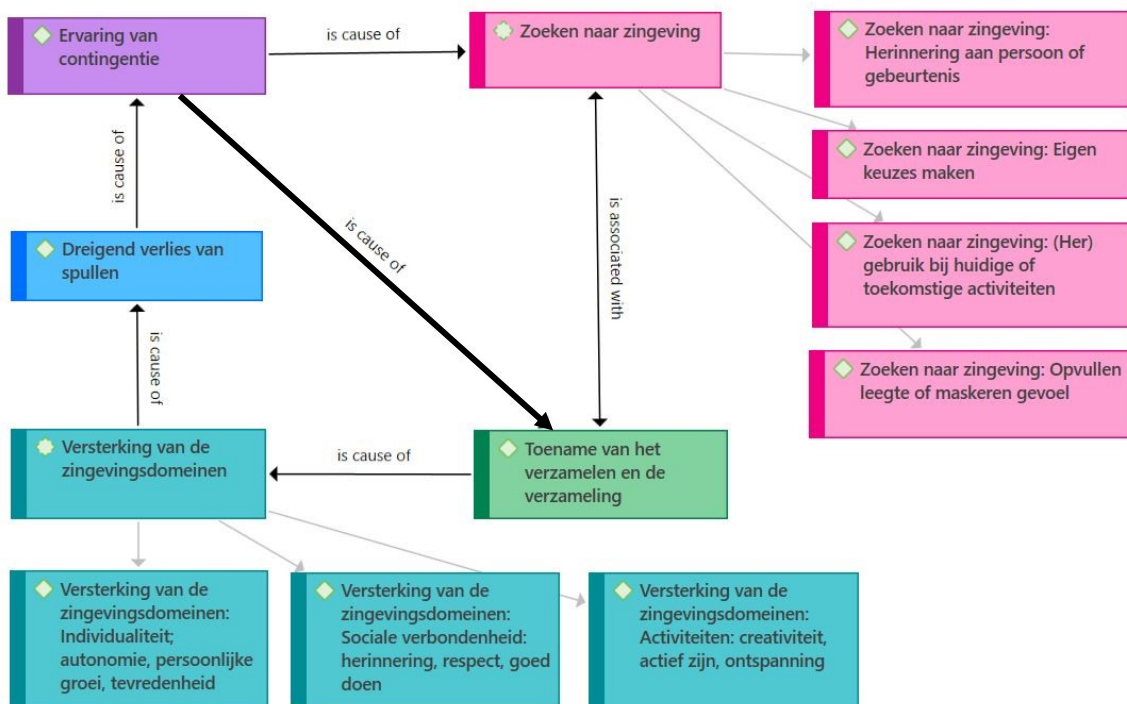
“Het is dus meer geworden omdat ik alleen ben gaan wonen. Toen was het ook wel vanuit verlatenheid. En toen wilde ik het gezellig gaan maken.” R2, 174-175

In het vierde deel van het empirische onderzoeksdeel werd de respondenten gevraagd naar hun zingevingsbronnen en of zij samenhang zagen tussen levensgebeurtenissen en de zingeving die zij ervaren in het verzamelen en hun verzameling. De belangrijkste zingevingsdomeinen bleken individualiteit (autonomie), sociale verbondenheid en het domein van de activiteiten te zijn. Respondenten gaven aan dat het verzamelen en hun verzameling voor hen samenhangt met deze zingevingsbronnen. Begrippen als ‘activiteiten’, ‘creativiteit’ en ‘herinnering’ hangen samen met de zingevingsdomeinen sociale verbondenheid en activiteiten’, het domein individualiteit scoort hoog omdat dit, naast het maskeren van emoties, voor veel respondenten samenhangt met het kunnen maken van eigen keuzes en voor vol worden aangezien. Zingeving kon daarmee aan netwerk 13 worden toegevoegd.

De respondenten ontlenen en geven zin en betekenis aan hun spullen en aan het verzamelen. De spullen bevestigen hun gevoel van autonomie en individualiteit, ze helpen hen bij een zinvolle dagbesteding of toekomstbeeld en ze herinneren hen aan dierbare naasten of gebeurtenissen, wat bijdraagt aan hun gevoel van zingeving.

De keuze voor passieve ADCL-kaartjes lijkt dan samen te hangen met de mate waarin respondenten autonomie een belangrijk aspect vinden van het zingevingsdomein individualiteit terwijl de situatie hen overkomen is. Als het een verlieservaring betreft, van een dierbare, werk of anderszins, probeert de verzamelaar met zijn spullen die leegte weer op te vullen. Wat eigenlijk een bron van zingeving is, lijkt een last te worden en er ontstaat een vicieuze cirkel die vanwege de stoornis moeizaam doorbroken kan worden.

Dit leidt tot het volgende model, dat in grote lijnen maar met nieuwe informatie over de zingevingsbronnen grotendeels overeenkomt met het conceptueel model.

Netwerk 14: Samenhang levensgebeurtenissen, zingeving en materie

De ervaring van contingentie (paars) is (onbewust) aanleiding tot het zoeken naar zingeving (roze), waar ook in het conceptuele model van werd uitgegaan. Respondenten geven aan dat er zingeving gevonden wordt in de verzameling (roze) maar dat het vooral de verzameldrang is die door de ervaringen van contingentie

toeneemt (groen), waar vervolgens dan weer zingeving aan ontleend wordt (turquoise).

Net als in het conceptuele model hangen zingeving, ervaringen van contingentie en de verzameling samen maar heeft de ervaring van contingentie vooral sterke invloed op de verzameldrang. De schuine pijl (paars > groen) legt daar nu meer de nadruk op; het verzamelen is de primaire reactie op de ervaring van contingentie. Door de verzameling worden de zingevingsbronnen vervolgens versterkt (turquoise).

Zingevingvraagstukken als gevolg van ervaringen van contingentie zijn dan oorzaak én gevolg van de toenemende verzameling. Een dreigend verlies in de zin van loslaten (weggooien, blauw) kan dan mogelijk een nieuwe ervaring van contingentie met zich meebrengen.

4.3. Beperkingen, validiteit en methodische reflectie

De onderzoeker is zich ervan bewust dat bovenstaande resultaten gebaseerd zijn op een beperkte groep van zes respondenten. Het betreft echter wel een representatieve groep van respondenten die duidelijke kenmerken van hoarding vertonen, van mild tot zeer ernstig.

De interne betrouwbaarheid van het onderzoek werd vergroot door verschillende onderzoeksmethoden naast elkaar te gebruiken, de zogenaamde methodetriangulatie.¹³² Naast de semigestructureerde vragenlijst bleken de keuzekaartjes van het ADCL-schema en de zingevingsdomeinen goed bruikbare triggerinstrumenten. De respondenten gaven aan dit een leuke methode te vinden maar de woorden soms op geheel eigen wijze te interpreteren. Zo werd het woordje 'schuld' soms gezien als het hebben van een financiële schuld en het woord 'respect' soms als 'u zeggen'. Doorvragen en het hardop uit laten spreken van de gedachtegang gaf extra inzicht in welke betekenis de respondenten aan de levensgebeurtenissen en zingevingsbronnen gaven.

Observatie, ook van de spullen in de leefruimtes en de wijze van bewaren, was een derde aspect binnen dit onderzoek dat de betrouwbaarheid verhoogde.

---

¹³² Lucassen en T.C. Hartman, *Kwalitatief onderzoek*, 113-114.

Problemen deden zich tijdens het onderzoek nauwelijks voor. Eén potentiële respondent werd afgewezen vanwege cognitie en een sterk psychiatrisch ziektebeeld. Zijn hulpverlener heeft hier een bemiddelende rol in gespeeld.

Tussen de regels door luisteren in uitvoerige uiteenzettingen was een extra uitdaging in dit onderzoek doordat de respondenten vaak veel vertellen en veel zijpaden bewandelen. Of, zoals een expert bij een oriënterend interview zei:

“Ze hebben net zoveel woorden als spullen.” E4

De interviews waren daardoor boeiend maar intensief. Met het oog op de interne validiteit was het belangrijk om vast te houden aan de vragenlijst en het gesprek van een zijpad weer naar de hoofdvragen te sturen. Om de intersubjectiviteit te vergroten zijn de bevindingen tussentijds besproken met een onderzoeker en een ervaringsdeskundige. Een formeel peerreview was in de beschikbare tijd van de afstudeerfase niet haalbaar. Wel zal het onderzoek worden besproken in een podcast rondom de Nederlandse Hoardingsweek en is er interesse vanuit een andere onderzoeker naar een mogelijk vervolgonderzoek.

De resultaten en inzichten van het onderzoek zijn bruikbaar voor vergelijkbare groepen en contexten. Een open, reflectieve en niet-oordelende houding van de onderzoeker ten opzichte van de respondenten is daarbij belangrijk.¹³³ De onderzoeker is zich er zeer bewust van dat zij als familielid van verschillende hoorders het voordeel had dat zij de mens achter de rommel kon zien maar ook dat een sturende vraagstelling een valkuil kon zijn. Een goede reflectie en feedback van de docent hielp om na de eerste proefinterviews hier extra alert op te zijn.

Het onderzoek beoogde via een semigestructureerde vragenlijst informatie te verkrijgen bij een doelgroep die niet makkelijk te benaderen is. Door vroegtijdig te werven kon vastgehouden worden aan de planning. De bereidheid van de respondenten om mee te werken was verrassend en hartverwarmend. Bij twee respondenten was er aanvankelijk wat terughoudendheid maar na een eerste aarzeling vertelden ook zij bijzonder open over hun spullen en hun leven. Openheid

---

¹³³ Boeije, Analyseren van kwalitatief onderzoek, 154-160.

over de eigen achtergrond van de onderzoeker hielp mogelijk in het wekken van voldoende vertrouwen en het creëren van een onbevooroordeelde, open sfeer:

“Nou, ik vertel je nu heel veel maar dat moet je natuurlijk niet doen als je gewone mensen tegenkomt. De meeste mensen hebben daar helemaal geen boodschap aan.” R5, 84

5. Conclusie

In het theoretisch kader in hoofdstuk twee is ingegaan op de eerste vier deelvragen over de achtergrond van hoarding, zingeving en ervaringen van contingentie. In hoofdstuk vier zijn de gevonden resultaten van het onderzoek beschreven waaruit onderstaande conclusies kunnen worden getrokken.

De hoarder lijkt ervaringen van contingentie te verwerken door te verzamelen. Het zijn met name ervaringen van contingentie die een verlieservaring betreffen die leiden tot het toenemen van de verzamel- en bewaardrang van de respondenten.

Hoarders gaan meer spullen bewaren om een viertal hoofdredenen:

- De spullen herinneren de hoarder aan belangrijke gebeurtenissen of personen
- De spullen helpen de hoarder om emoties te maskeren zoals een laag zelfbeeld, verdriet of eenzaamheid
- De hoarder wil de spullen (her)gebruiken voor huidige of toekomstige activiteiten die hij als een zinvolle tijdbesteding beschouwt
- De hoarder vindt het belangrijk om eigen keuzes te maken en hierin gerespecteerd te worden

De eerste twee redenen lijken te duiden op het bedekken van gevoelens van gemis, pijn of leegte, de laatste twee redenen lijken meer verband te houden met het vinden van betekenis in die pijn zodat de gebeurtenis kan worden geïntegreerd in het levensverhaal en de hoarder weer controle over de situatie en diens gevoelens krijgt.

Deze vier hoofdredenen kunnen worden herleid tot drie zingevingsdomeinen:

- Individualiteit: autonomie, groei en tevredenheid
- Sociale verbondenheid: herinneringen, respect en goed doen
- Het domein van de activiteiten: creativiteit en activiteit

De vijfde en zesde deelvraag over hoe hoarders zingeving beleven aan het verzamelen en de verzameling en hoe hier in de begeleiding rekening mee gehouden kan worden, worden hierna beantwoord aan de hand van de gevonden resultaten met verwijzing naar theoretische uitgangspunten en aanvullende literatuur.

5.1 De verzameling

De waarden van de spullen hangt voor de hoarder sterk samen met de herkomst ervan. Herinneringen aan personen of gebeurtenissen zijn belangrijke redenen om

spullen te bewaren, zeker als dit gepaard gaat met een verlies of gemis of een doorgemaakte periode van hoogte- of dieptepunten.

Een deel van de spullen wordt gebruikt om gevoelens te maskeren, die variëren van onzekerheid over het uiterlijk (kleding), een laag zelfbeeld (kadootjes voor anderen) en een gevoel van verlatenheid in een leeg huis na een scheiding.

Bovenstaande sluit aan bij de symbolische, psychologische en esthetische betekenis die materie kan hebben, zoals beschreven in 2.4 aan de hand van onderzoek van Belk.¹³⁴

Veel spullen worden bewaard omdat de respondenten aangeven deze nog te gebruiken of te willen gaan gebruiken bij bijvoorbeeld creatieve activiteiten of onderzoek of omdat zij verspilling tegen willen gaan, wat aan sluit bij het in 2.4 beschreven verzet tegen de wegwerpmaatschappij, zoals beschreven door Moghimi¹³⁵ maar ook bij activiteiten als belangrijk zingevingsdomein zoals beschreven door Westerhof en Bohlmeijer.¹³⁶

Respondenten geven aan dat de herkomst en waarde en het huidige en toekomstige gebruik van de spullen het wegdoen ervan bemoeilijkt. Begeleiding daarbij is soms gewenst maar autonomie wordt door vrijwel alle respondenten als belangrijke zingevingsbron genoemd, zij willen zelf bepalen welke spullen er bewaard worden en wat er eventueel weggegooid kan worden:

Respondenten die een gedwongen ontruiming hebben meegemaakt geven aan dit als zeer traumatisch ervaren te hebben en een sterke drang te voelen hun verdwenen spullen te vervangen. Dit bevestigt de gehechtheid aan hun spullen als belangrijk kenmerk van hoarding in de DSM-5¹³⁷ én sluit aan bij de niet-noodzakelijke toevalligheid met grote impact en existentiële dreiging die het levensverhaal een andere wending geeft, zoals Wuchterl beschrijft.¹³⁸ Door zijn spullen te vervangen of bij andere ervaringen van contingentie te bewaren, probeert de hoarder het gevoel van dreiging tegen te gaan.

---

¹³⁴ Belk, Russel. "Collectors and collecting," in *Handbook of material culture*, edited by Chris Tilley et al., London: Sage publications Ltd, 2006), 548-553.

¹³⁵ Yavar Moghimi, "The Objects of Desire: A Cultural Case Study in Hoarding." Review Article In *Anthropology*, vol. 1, issue 3 (2013). [The Objects of Desire: A Cultural Case Study in Hoarding \(longdom.org\)](#) (geen paginanummering)

¹³⁶ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 2010, 133-155.

¹³⁷ American Psychiatric Association, *DSM-5. Handboek voor de classificatie van psychische stoornissen. Nederlandse vertaling van Diagnostic and statistical Manual of Mental Disorders* (Amsterdam: Boom uitgevers, 2014), 361-366.

¹³⁸ Wuchterl, "Contingency", 2019, 169-187.

5.2 Ervaringen van contingentie en de verzameling

Vrijwel alle respondenten laten zien dat bij negatieve levensgebeurtenissen de drang tot het verzamelen en bewaren van spullen toe nam.

Bij een ervaring van contingentie zoeken mensen naar de betekenis van die gebeurtenis en proberen zij die te integreren in hun levensverhaal. De respondenten menen dat de spullen die zij bewaren zin aan hun leven geven omdat zij de herinnering aan de persoon of gebeurtenis levend houden, gebruikt worden bij activiteiten of een naar gevoel helpen maskeren. Via de spullen houden zij het verlorene dichtbij zich, soms letterlijk doordat alle spullen van een overleden persoon in huis worden genomen, soms doordat er geen afstand gedaan kan worden van bijvoorbeeld studieboeken die allang niet meer actueel zijn maar die symbool staan voor een bijzondere periode.

Naast de herinnering en het gevoel van sociale verbondenheid lijkt het zoeken naar zinvolle activiteiten en het gevoel van autonomie een rol te spelen in het toenemen van de verzameling na ervaringen van contingentie. Hoe meer spullen, hoe meer mogelijkheden verklaart allicht het bewaren van spullen die in de ogen van anderen waardeloos zijn. In de beleving van de hoarder kunnen zij bijdragen aan creativiteit en hergebruik als zinvolle tijdsbesteding om de leegte te vullen die voortkomt uit het verlies. Ganzevoort en Visser omschrijven dat na impactvolle levensgebeurtenissen mensen controle over de situatie willen krijgen door actie te ondernemen of door een innerlijke verandering te ondergaan.¹³⁹ Een innerlijke verandering is dan bijvoorbeeld het zoeken naar invulling van de vrije tijd die wacht na het verlies van een baan of het gezellig maken van een leeg huis na een scheiding.

De DSM-5¹⁴⁰ beschrijft dat veel hoarders retrospectief aangeven dat een traumatische ervaring het verzamelen in gang heeft gezet of heeft versterkt. Dat twee respondenten een pestverleden en twee anderen huiselijk geweld noemen als impactvolle levensgebeurtenissen bevestigt dat complexe trauma's mogelijk het gevolg zijn van gebeurtenissen die de verzameldrang versterken. Een traumatische ervaring is een bijzondere ervaring van contingentie waarna de gebeurtenissen

---

¹³⁹ Ganzevoort en Visser, *Zorg voor het verhaal*, 299.

¹⁴⁰ American Psychiatric Association, *DSM-5. Handboek voor de classificatie van psychische stoornissen. Nederlandse vertaling van Diagnostic and statistical Manual of Mental Disorders* (Amsterdam: Boom uitgevers, 2014), 361-366.

moeten worden ingepast in het levensverhaal. Verzamelen is dan de manier van de hoarder om het verlies draaglijk en diens wereld beschikbaar te maken. Met zijn spullen vertelt hij het nieuwe levensverhaal; het verlorene is niet echt weg of krijgt een nieuwe functie bij mogelijke activiteiten en blijft op die manier toch onderdeel van het levensverhaal. Via de spullen wordt de breuk verborgen.

Dit sluit aan bij de resonantietheorie van Rosa die beschrijft dat mensen de wereld 'beschikbaar' willen maken om deze te beheersen om zo pijn, angst en wanhoop te voorkomen, maar dat we ons tegelijkertijd verbonden willen voelen met de ander, de wereld en het leven. In deze verbondenheid treedt de resonantie op en wordt de levendigheid van het leven gevoeld.¹⁴¹ Hoarders lijken bij verlieservaringen een herhaling van deze resonantie beschikbaar te willen maken via hun spullen, zij herinneren hen aan gebeurtenissen en dierbare personen die op die manier dichtbij zich worden gehouden. Het verlorene wordt tastbaar gemaakt en gehouden, het gevoel van autonomie wordt in stand gehouden of herpakt door zelf over de spullen te beschikken en de leegte wordt gevuld met spullen en activiteiten die als zinvol worden ervaren. Om in de termen van Joas te spreken: de verzameling en het verzamelen leidt af van de fixatie op de pijn van het zelf.¹⁴²

5.3 Zingeving en hoarding

Het meest opvallend in de keuze van de zingevingbronnen is dat geen enkele respondent 'bezit' als belangrijke zingevingbron kiest. Zingevingbronnen die wel gekozen worden liggen hoofdzakelijk in de domeinen van de sociale verbondenheid, de activiteiten en de individualiteit.

Binnen het domein van de sociale verbondenheid worden sociale contacten, respect en goed doen erg belangrijk gevonden. In het domein van de individualiteit wordt met name autonomie en het maken van eigen keuzes belangrijk gevonden, maar ook het maken van plezier en tevreden zijn. In het domein van de activiteiten draait het vooral om het hebben van een zinvolle, ontspannen en creatieve tijdbesteding.

De respondenten is gevraagd in hoeverre zij deze zingevingbronnen als redenen zien voor het verzamelen en het bewaren van hun spullen. Onderliggende vraag hierbij was of en hoe respondenten proberen hun ervaringen van contingentie op

---

¹⁴¹ Rosa, *Onbeschikbaarheid*, 47-56.

¹⁴² Hans Joas, *Do we need religion? On the experience of self-transcendence*, 7.

deze manier te integreren in hun levensverhaal, het proces dat in 2.3 beschreven is aan de hand van het model van Hartog et al.

De antwoorden die hierbij gegeven werden komen overeen met de redenen die de respondenten geven bij de levensgebeurtenissen die zorgen voor een toename van de verzameling. Herinneringen aan personen en/of gebeurtenissen, het (her)gebruik bij activiteiten, het maken van eigen keuzes en de wens om gezond te blijven worden met nadruk genoemd en komen overeen met de zingevingsdomeinen individualiteit, sociale verbondenheid, activiteiten en fysieke integriteit. Het zijn de zingevingsdomeinen die volgens Westerhof en Bohlmeijer samenhangen met de persoonlijke zingeving *in* en *van* het leven. In de betekenisverlening en het ordenen van de gebeurtenissen zoeken de respondenten naar de zin *van* het leven, en door de doelen, verlangens en plannen die zij beschrijven, geven zij betekenis aan de zin *in* het leven.¹⁴³ Daarbij gaat het om de motivatie en richting en de haalbaarheid van de doelen en niet zozeer of het doel werkelijk gehaald wordt.¹⁴⁴

Autonomie en verbondenheid worden door de respondenten meermaals genoemd als bronnen van zingeving. Deci en Ryan hebben in hun zelfdeterminatietheorie benadrukt dat mensen hun eigen leven vorm willen geven vanuit de drie psychologische basisbehoeften autonomie, verbondenheid en competentie.¹⁴⁵ De derde basisbehoefte, die van de competentie, wordt door respondenten genoemd in relatie tot activiteiten die ondernomen worden of levensdoelen die nagestreefd worden.

Als basisbehoeften onder druk komen te staan bij ervaringen van contingentie lijkt dit gecompenseerd te worden door spullen te bewaren die verwijzen naar de sociale verbondenheid, het verlangen naar autonomie en naar een zinvolle tijdbesteding. De hoarder geeft betekenis en zin aan de ervaring van contingentie door het verzamelen van spullen die herinneren aan degene of hetgeen dat verloren is, hij bepaalt zelf welke spullen er in huis komen en welke eruit gaan en welke ooit nog gebruikt kunnen worden bij huidige of toekomstige zinvolle activiteiten. De leegte wordt letterlijk opgevuld met spullen, mogelijk om de pijn van de ervaring van contingentie

---

¹⁴³ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 133-140.

¹⁴⁴ Westerhof en Bohlmeijer, *Levenskunst*, 141-143.

¹⁴⁵ Richard M. Ryan en Edward L. Deci, "Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being, *American Psychologist* 55 (2000): 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>

te bedekken, mogelijk om een gevoel van controle en autonomie te ervaren of om zichzelf bezig te houden.

Hoarders vinden zin in hun verzameling doordat zij deze, waarschijnlijk onbewust, koppelen aan voor hun belangrijke zingevingsbronnen waarin zij zich bedreigd voelen na ervaringen van contingentie. Door zin te vinden in hun verzameling proberen zij betekenis te geven aan de ervaring van contingentie en deze een tastbare plaats te geven in hun levensverhaal. Tegelijkertijd belemmert hun verzameldrang de respondenten om hun zingevingsbronnen ten volste te beleven en te benutten. Respondenten geven aan zich bewust te zijn van hun hoeveelheid spullen en zich door anderen hierop aangesproken te voelen, wat het gevoel van incompetentie, gebrek aan autonomie en gemis van sociale verbondenheid versterkt en de hoarder zich verder doet terugtrekken in zijn berg spullen.

Zachte of harde dwang van buitenaf als extrinsieke motivatie kan dit proces nog eens versterken. Daar waar een opruimcoach praktische begeleiding biedt en een psycholoog cognitieve gedragstherapie kan bieden, zou de geestelijk verzorger een aanvulling kunnen zijn op het begeleidingstraject omdat zij bij uitstek aan cliënten oordeelvrije nabijheid biedt, gespecialiseerd is in het naar de pijn toe bewegen bij zingevingsvraagstukken en in het bieden van ondersteuning bij het integreren van ervaringen van contingentie in het levensverhaal. Dit wordt verder besproken in 5.4 bij de discussie.

5.4   Discussie: Hoarding en Geestelijke Verzorging

In de kennismakingsgesprekken voorafgaand aan de interviews bleek dat vier van de zes respondenten niet wisten wat het werk van een geestelijk verzorger inhoudt. Andersom zijn geestelijk verzorgers zich misschien niet altijd bewust van de ernst van de hoardingproblematiek, simpelweg omdat zij in de reguliere behandeltrajecten niet in beeld zijn of nog onvoldoende kennis van de problematiek hebben. Mogelijk komen zij er wel mee in aanraking in de ambulante zorg of bij cliënten van zorginstellingen die min of meer gedwongen afstand moeten doen van hun spullen door verhuizing of huisregels. Het bieden van professionele begeleiding, hulpverlening en advisering bij zingeving en levensbeschouwing en levensvragen die hiermee samenhangen is echter wél het werkterrein van de geestelijk verzorger en omvat meer dan religie alleen, iets wat bij andere disciplines niet altijd bekend is.

Uit de gesprekken met de experts en ervaringsdeskundigen werd duidelijk dat in hoardingbegeleidingstrajecten de laatste jaren meer aandacht is gekomen voor persoonlijke waarden van de respondent. Er wordt meer gestuurd op het zélf maken van keuzes bij het opruimen en er wordt in verschillende begeleidingstrajecten samen met de hoarder nagedacht over een zinvolle dagbesteding en het aanhalen van sociale contacten, bv. door deel te nemen aan activiteiten in wijkcentra.

Lambregtse beschrijft dat betrokkenheid van de professionele opruimers daarbij van belang is waarbij het eigenaarschap bij de hoarder blijft liggen en de begeleider oordeelvrij aansluit bij diens belevingswereld.¹⁴⁶ Inzicht in de zingevingbronnen van de hoarder is dan belangrijk, waarbij de resultaten en de aanpak uit dit onderzoek helpend kunnen zijn om dit met hen bespreekbaar te maken.

Uit de interviews blijkt dat de respondenten worstelen met het verwerken van ervaringen van contingentie. Waar psychologen en psychosociaal werkenden zich richten op de gedragsverandering en mogelijk een stuk verwerking uit het verleden, kan de geestelijk verzorger in begeleidingstrajecten ondersteunen door aan te sluiten in het hier en nu en de betekenis van het afscheid nemen van de spullen voor de hoarder. De geestelijk verzorger biedt oordeelvrije nabijheid en is gespecialiseerd in het naar de pijn toe bewegen, waarbij zij kan helpen ervaringen van contingentie te interpreteren en te integreren in het levensverhaal, juist door stil te staan bij de pijn van die ervaring én van de herbeleving door de ervaring van het opruimen zelf. De

---

¹⁴⁶ Lambregtse in Verdijk et al., *Hoarding*, 141-154.

geestelijke verzorger kan de hoarder helpen zich bewust te worden dat alles ook anders kan zijn. Ervaringen van contingentie zijn niet alleen negatief, de mens is eindig en beperkt in zijn bestaan maar juist in die begrenzing liggen oneindige mogelijkheden. Herinterpretatie biedt ook nieuwe mogelijkheden en kunnen een bron van creativiteit zijn.

Tijdens de interviews bleek dat de respondenten het erg prettig vonden om gehoord en gezien te worden in hun ervaringen en de betekenis van hun spullen, wat bij een enkeling zelfs al tot nieuwe inzichten leidde. De vragen en onderdelen uit de interviews kunnen in gesprekken richtinggevend zijn en nog verder uitgediept worden zodat zij gebruikt kunnen worden in een reeks gesprekken waarbij aandacht is voor trage vragen, kernwaarden, de raadselachtigheid van het leven en het lijden van de hoarder.¹⁴⁷

Vosselman en van Hout menen dat we in een cultuur leven die de boodschap afgeeft dat we geen pijn hoeven lijden en dat we daardoor ontkennen dat pijn bij het leven hoort. Lijden is niet alleen de pijn, maar ook het verzet ertegen.¹⁴⁸ Volgens de DSM-5 brengt het afstand doen van hun spullen voor de hoorders juist enorme lijdensdruk met zich mee.¹⁴⁹ De pijn die zij hebben door de ervaringen van contingentie zet zich voort in hun spullen en het verzet tegen het wegdoen ervan versterkt hun lijden. Juist de strijd tegen de pijn werkt gecompliceerde rouw in de hand en houdt deze langer in stand. Het lijden kan draaglijk gemaakt worden door uit te gaan van de traagheid van de zingevingsvraagstukken die ermee gepaard gaan en aandacht te geven aan de pijn zodat er bestaansrecht gegeven wordt aan de gevoelens.¹⁵⁰

Binnen de keuze van de zingevingsbronnen en de toelichting die de respondenten daarbij gaven kwamen hun kernwaarden duidelijk in beeld die verwijzen naar voor hen zinvolle activiteiten, sociale verbondenheid en autonomie. Vosselman en van Hout wijzen op drie barrières die mensen kunnen belemmeren in het werkelijk leven naar hun kernwaarden: extrinsieke drijfveren, het vermijden van

---

¹⁴⁷ Marjoleine Vosselman en Kick van Hout, *Zingevende gespreksvoering. Helpen als er geen oplossingen zijn* (Amsterdam: Boom uitgeverij, 2022), 21-26.

¹⁴⁸ Vosselman en van Hout, *Zingevende gespreksvoering*, 23-27.

¹⁴⁹ American Psychiatric Association, *DSM-5*, 361-366.

¹⁵⁰ Vosselman en van Hout, *Zingevende gespreksvoering*, 21-26.

kwetsbaarheid en het bevredigen van korte termijn behoeftes.¹⁵¹ De hoarder lijkt deze barrières letterlijk op te werpen door zijn spullen, waardoor hij wegblijft bij de pijn. Naar de pijn toe bewegen is beangstigend en bedreigend en bij hoardingsproblematiek een langdurig proces. Inzicht in de eigen zingevingsbronnen kan mogelijk helpen om dichterbij de eigen kernwaarden te komen, maar ook het onderkennen van de raadselachtigheid van het leven is daarbij van belang. Het leven is niet maakbaar en niet alles is te bevatten in woorden, rede of zingeving.

Vrijwel alle respondenten geven aan hun spullen nog eens te willen gebruiken en uiting geven aan creativiteit is daarbij een veelgehoorde motivatie. Creativiteit is terug te vinden in de nieuwe mogelijkheden die ervaringen van contingentie met zich meebrengen én in de drie alternatieve talen die Vosselman en van Hout beschrijven om om te gaan met de raadselachtigheid van het leven. Het inzetten van rituelen, metaforen en verhalen kan helpen om de hoarder dichterbij diens kernwaarden toe te laten bewegen, zonder diens grenzen te overschrijden.¹⁵² Juist de creatieve geest van de hoarder kan hierbij gebaat zijn en juist de geestelijk verzorger kan daarbij van betekenis zijn omdat deze niet alleen de feiten en ervaringen aanhoort en de praktische betekenis van de materie ziet maar samen met de hoarder op zoek kan gaan naar de existentiële en spirituele betekenis van diens spullen en diens leven. Als dwangstoornis is hoarding is een moeilijk te behandelen aandoening maar de hoarder als mens is vaak een kleurrijke persoonlijkheid met een rijk gevoelsleven.

Aandacht voor ervaringen van contingentie, de narratieve identiteit, zingevingsbronnen en levensdoelen van de hoarder vormen belangrijke aandachtspunten in de begeleiding bij hoardingsproblematiek, zodat niet alleen het opruimen maar ook het werken aan zingeving en narratieve integratie bijdraagt aan een betere kwaliteit van leven. Dit is bij uitstek het werkterrein van de geestelijk verzorger.

---

¹⁵¹ Vosseman en van Hout, *Zingevende gespreksvoering*, 67-69.

¹⁵² Vosseman en van Hout, *Zingevende gespreksvoering*, 191-112.

Literatuur

American Psychiatric Association.

DSM-5. Handboek voor de classificatie van psychische stoornissen. Nederlandse vertaling van Diagnostic and statistical Manual of Mental Disorders. Gebruikte druk: 3e, 2015. Amsterdam: Boom uitgevers, 2014.

Beers, José van en Kees Hoogduin (red.).

Problematische verzamelaars. Amsterdam: Boom uitgevers, 2012.

Belk, Russel, Melanie Wallendorf, John Sherry en Morris Holbrook.

“Collectors and collecting.” *NA-Advances in Consumer Research*, Volume 15 (1988), edited door Michael J. Houston, Provo, UT. Association for Consumer Research: 548-553

Belk, Russel.

“Collectors and collecting.” In: *Handbook of material culture*. Tilley, Chris, Webb Keane, Susanne Küchler, Mike Rowlands and Patricia Spyer (red.), 534-545. London: Sage publications Ltd, 2006.

Bell, Catherine.

Ritual. Perspectives and dimensions. New York: Oxford University Press, 2009.

Binsbergen, Wim van, Peter Geschiere.

Commodification: things, agency and identities: (The social life of things revisited). Münster: Lit.Verlag, 2005.

Boels, Vivienne.

“Ultieme levensdoelen en de ervaring van contingentie rondom het verlies van een kind”, masterscriptie, 119-120. Nijmegen: Radboud universiteit, 2018.

Boeije, Hennie en Inge Bleijenbergh.

Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen. Amsterdam: Boom uitgevers, 2023.

Bos, Taco.

“Advisering in levensbeschouwing, zingeving en spiritualiteit”. In *Nieuw handboek Geestelijke Verzorging*, Jaap Doolaard (red), 307-316. Eerste druk 2006, gebruikte druk: 3^e druk. Kampen: uitgeverij Kok, 2015.

Brand, Jos van den, Michael Scherer-Rath, Piet Verschuren, Piet en Chris Hermans.

“An instrument for reconstructing the interpretation of life stories.” In *Religious Stories We Live By. Narrative Approaches in Theology and Religious Studies*, edited by Ruard Ganzevoort, Ruard, Maaïke de Haardt, and Michael Scherer-Rath, 169-180. Leiden: Brill, 2014.

Brand, J. van den, Michael Scherer-Rath en C. Hermans.

CLZ. Hulpmiddelen en antwoordboekje voor het halfgestructureerde interview naar contingentie-ervaringen, levensdoelen en zelftranscendentie. Nijmegen: Radboud Universiteit, 2022.

Cherrier, Helene en Tresa Ponnor Johnson.

“A study of hoarding behavior and attachment to material possessions.” *Qualitative Market Research, An International Journal*, vol. 13, no. 1 (2010): 8-23.

La Cour, Peter, and Niels C. Hvidt.

“Research on meaning-making and health in secular society: Secular, spiritual and religious existential orientations.” *Social Science & Medicine*, 71 (2010):1292-1299.

La Cour, Peter en Tatjana Schnell.

“Presentation of the sources of meaning card method: the SoMeCaM,” *Journal of Humanistic Psychology* (2016): 1-23. DOI: 10.1177/0022167816669620.

Engelhardt, Michael von.

“Biographie un Trauma.” In *Dramen der Moderne. Kontingenz und Tragik im Zeitalter der Freiheit*, herausgegeben durch Eckart Liebenau und Jörg Zirfas, 201-229. Bielefeld: Transcript publishing, 2010.

Falkoff, Rebecca.

Possessed. A cultural history of hoarding. Ithaca en Londen: Cornell University Press, 2021.

Falkoff, Rebecca.

Introduction to Hoardiculture. Stanford: Stanford Humanities Center, 2021.

Ferrel en Del Ferraro.

“Suffering.” In *Oxford Textbook of Spirituality in Healthcare*, editored door Cobb, M.; Puchalski, C.; Rumbold, B. (Oxford: Oxford University Press, 2012), 157-162.

Fontenelle, Leonardo, Julia Muhlbauer, Lucy Albertella en Jan Eppingstall.

“Traumatic and stressful life events in hoarding: the role of loss and deprivation,” *European Journal of Psychotraumatology*, 12:1 (2021). Geraadpleegd op 19 januari 2024. [Traumatic and stressful life events in hoarding: the role of loss and deprivation \(tandfonline.com\)](https://tandfonline.com).

Fournier, Marijda en Marjolijn Korteweg.

Verzamelstoornis. Behandelprotocol. Handleiding voor therapeuten en thuisbegeleiders. Amsterdam: Boom uitgevers, 2016.

Framm, Sheila M.

“The Constant Comparative Analyses Method Outside of Grounded Theory.” *The Qualitative Report* Volume 18 (2013): 11-20. Geraadpleegd op 14 april 2024.

Frankl, Viktor E.

De zin van het bestaan. Een inleiding in de logotherapie. Rotterdam: Ad. Donker, 1998

Frost, Randy, G. Steketee en J. Grisham.

“Measurement of compulsive hoarding. Saving Inventory Revises (SIR).” *Behaviour Research and Therapy*, 42 (2004): 1163-1182.

Frost, Randy, D.F. Tolin, G. Steketee, K.E. Fitch en A. Selbo-Bruns.

“Excessive acquisition in hoarding.” *Journal of Anxiety Disorders*, 23 (2009): 632-639.

Ganzevoort, Ruard R.

“Barsten in de levensloop. Narratieve identiteit, canonieke verhalen en traumatisering.” In *Moderne levens lopen niet vanzelf*, redactie Joep Dohmen en Frits de Lange, 88-102. Amsterdam: University Press, 2006.

Ganzevoort, Ruard en Jan Visser.

Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding. Zoetermeer: Meinema, 2007.

Gregson, Nicky.

Living with things: ridding, accommodation, dwelling. Wantage: Sean Kingston publishers, 2007.

Gordona, Olivia, Paul Salkovskis en Victoria Oldfield.

“Beliefs and experiences in hoarding.” *Journal of Anxiety Disorders*, vol. 17 (2013): 328-339.

Gygi, Fabio.

“Falling in and out of love with Stuff: Affective Affordance and Horizontal Transcendence in Styles of Decluttering in Japan,” *Japanese studies*, vol. 42, no. 2 (2022): 195-212. Geraadpleegd op 30 september 2023. [Full article: Falling in and Out of Love with Stuff: Affective Affordance and Horizontal Transcendence in Styles of Decluttering in Japan \(tandfonline.com\)](https://www.tandfonline.com).

Hartog, Iris, Michael Scherer-Rath, Renske Kruijzinga, Justine Netjes, José Henriques, Pythia Nieuwkerk, Mirjam Sprangers en Hanneke van Laarhoven.

“Narrative meaning making and integration: Toward a better understanding of the way falling ill influences quality of life.” *Journal of Health Psychology*, vol. 25 (2022): 738-754

Hoskins, Janet.

“Agency, biography and objects.” In *Handbook of material culture*. Edited by Tilley, Chris, Webb Keane, Susanne Küchler, Mike Rowlands and Patricia Spyer. London: Sage publications Ltd, 2006.

Hulpguides DSM-5.

“Hoarding”. Geraadpleegd op 1 oktober 2023.

<https://hulpguides.nl>. [Hoarding of verzamelstoornis | Hulpguides](#)

Institute for Challenging Disorganization.

“Factoren desorganisatie”. Geraadpleegd op 21 januari 2024.

[Causes of Chronic Disorganization \(challengingdisorganization.org\)](https://challengingdisorganization.org)

Joas, Hans.

Do we need religion? On the experience of self-transcendence. New York: Taylor and Francis, 2008.

Kings, Christopher A., Richard Moulding and Tess Knight.

“You are what you own: Reviewing the link between possessions, emotional attachment, and the self-concept in hoarding disorder.” *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, volume 14 (2017): 51-58. Geraadpleegd op 1 oktober 2023. [You are what you own: Reviewing the link between possessions, emotional attachment, and the self-concept in hoarding disorder - ScienceDirect](#).

Kilroy-Marac, Katie.

“An order of distinction (or how to tell a collection from a hoard).” *Journal of Material Culture*, volume. 23 (2018): 20-38. Geraadpleegd op 30 september 2023. [An order of distinction \(or, how to tell a collection from a hoard\) - Katie Kilroy-Marac, 2018 \(sagepub.com\)](#).

Kopytoff, Igor.

“The cultural biography of things: commoditization as process”. In *The social life of things. Commodities in cultural perspective* 68 (1986): 70-73.

Kruizinga, Renske.

“Het LISA-model: Gestructureerde gesprekken over ervaringen van contingentie en ultieme levensdoelen.” *Psyche en Geloof: Tijdschrift van de Christelijke Vereniging van Psychiaters, Psychologen en Psychotherapeuten*, 26 (2015): 215-226.

Landau, Danielle, Alessandra Iervolino, Alberto Pertusa, Susan Santo, Satwant Singh, David Mataix-Cols.

“Stressful life events and material deprivation in hoarding disorder,” *Journal of Anxiety Disorders*, vol. 25 (2011): 192-202. Geraadpleegd op 19 januari 2024.

[Stressful life events and material deprivation in hoarding disorder \(sciencedirectassets.com\)](https://sciencedirectassets.com).

Lepselter, Susan.

“The Disorder of Things: Hoarding Narratives in Popular Media,” *Antropological Quarterly*, vol. 84, no. 4 (2011): 919-947. Geraadpleegd op 1 oktober 2023.

<https://jstor.org/stable/41427074>.

Lucassen, P.L.B.J. en Hartman, T.C.

Kwalitatief onderzoek. Praktische methoden voor de medische praktijk. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, 2007. (UB ebook)

Martela, F., & Steger, M. F.

“The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, purpose, and significance,” *The Journal of Positive Psychology*, 11 (2016): 531–545.

Maycroft, Neill.

“Not moving things along: hoarding, clutter and other ambiguous matter,” *Journal of Consumer Behaviour*, vol. 8 (2009): 354-364.

Miles, D. A.

“A taxonomy of research gaps: Identifying and defining the seven research gaps,” *Doctoral Student Workshop Researchgate: Finding Research Gaps-Research Methods and Strategies*. Dallas: Miles Development Industry Corporation, 2017.

Miller, Daniel.

Materiality. Durham, N.C.: Duke University Press, 2005.

Miller, Daniel.

Stuff. Cambridge: Polity Press, 2010.

Moghimi, Yavar.

“The Objects of Desire: A Cultural Case Study in Hoarding.” Review Article in *Anthropology*, vol. 1, issue 3 (2013). Geraadpleegd op 22 januari 2024. [The Objects of Desire: A Cultural Case Study in Hoarding \(longdom.org\)](#).

Mönnink, Herman de.

Verlieskunde. Handreiking voor de beroepspraktijk. Amsterdam: Reed Business Education, 2012.

Morgan, David.

Religion and material culture: the matter of belief. Londen: New York: Routledge, 2010.

Nederlandsehoardingsweek.nl

“Kennisdokument metingen verzamelstoornis.” Geraadpleegd op 2 oktober 2023. [Kennisdokument-metingen-verzamelstoornis-Google-Documenten79.pdf \(nederlandsehoardingweek.nl\)](#)

NBV Studiebijbel.

De Nieuwe Bijbelvertaling met uitleg, achtergronden en illustraties. Haarlem: Nederlands Bijbelgenootschap, 2020

Nederlandsehoardingsweek.nl

“Wat is hoarding?”. [Nederlandse Hoarding Week](#). Geraadpleegd op 30 september 2023.

Nordsletten, Ashley, Lorena Fernandez de la Cruz, Danielle Billotti en David Mataix-Cols.

“Finders keepers: the features differentiating hoarding disorder from normative collecting.” *Comprehensive Psychiatry*, vol. 54, issue 3 (2013): 229-237.

Nutley, Sara, Michael Read, Joseph Eichenbaum, Rachel Nosheny, Michael Weiner, Scott Mackin en Carol Mathews.

“Health-related quality of life in hoarding. A comparison to chronic conditions with high-disease burden.” *Journal of Psychiatric Research*, vol. 149 (2022): 68-75.

Orr, David, Michael Preston-Shoot and Suzy Braze.

“Meaning in hoarding: perspectives of people who hoard on clutter, culture and agency.” In *Anthropology & Medicine*, vol. 26. No. 3 (2019): 263-279. Geraadpleegd op 21 januari 2024. <https://doi.org/10.1080/13648470.2017.1391171>.

Pardini, Susanna, Silvia Olivetto, Francesca Fusina en Caterina Novara.

“The experience of leaving a valuable object: An investigation of emotional processes related to hoarding disorder features,” *Plos one collection psychology* (2023), geraadpleegd op 21 januari 2024, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0280933>.

Plenter, Henk en Annemarie van Kessel.

Let niet op de rommel. Verhalen van eenzaamheid en vervuiling in de grote stad. Amsterdam: Luijtingh-Sijthoff B.V., 2013.

Rijkeboer, M.M. en A. Polling.

Saving Inventory Revised. Nederlandse versie. Utrecht: Universiteit Utrecht, 2014.

RINO-groep. 2023.

“Hoarding staat bijna nooit alleen.” Interview met Klazien Lambregtse en Hilde Verdijk n.a.v. verschijnen van boek ‘Hoarding’, RINO-groep, geraadpleegd op 30 september 2023. [‘Hoarding staat bijna nooit alleen’ \(rinogroep.nl\)](https://rinogroep.nl)

Roessel, Peter van, Paula Andrea Munoz Rodriguez, Randy Frost, Carolyn Rodriguez.
“Hoarding disorder: Questions and controversies,” *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, vol. 37 (2023).

Rosa, Hartmut.
Onbeschikbaarheid. Vertaald door Huub Stegeman. Amsterdam: Boom uitgevers, 2022.

Scherer-Rath, Michael.
“Ervaringen van contingentie en spirituele zorg.” *Psyche en geloof*, 24 (2013): 184-195.

Ryan, Richard M., & Deci, Edward L.
“Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist* 55 (2000): 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>

Shaw, Ashley, Sara Witcraft en Klara Timpano.
“The Relationship between Traumatic Life Events and Hoarding Symptoms: A Multi-Method Approach,” *Cognitive Behaviour Therapy*, vol 45, issue 1 (2016).

Snowdon, John.
“Accumulating too much stuff: what is hoarding and what is not?” *Australasian Psychiatry*, vol. 23, issue 4 (2015): 354-357, geraadpleegd op 30 september 2023. <https://www.sagejournals.com>.

Steketee, G, Randy Frost en M. Kyrios.
“Cognitive aspects of compulsive hoarding.” *Cognitive Therapy and Research*, 27 (2003): 463-479.

Steketee, Gail (red.)
The Oxford Handbook of Obsessive Compulsive and Spectrum Disorders. Oxford: Oxford University Press, 2011.

Tilley, Chris, Webb Keane, Susanne Küchler, Mike Rowlands and Patricia Spyer (red.)

Handbook of material culture. London: Sage publications Ltd, 2006.

Timpano, Kiara, Jordana Muroff en Gail Steketee.

“A Review of the Diagnosis and Management of Hoarding Disorder”. *Current Treatment Options in Psychiatry*, Springer International Publishing AG, (2016). [*A Review of the Diagnosis and Management of Hoarding Disorder \(oclc.org\)](#)

Tolin, David, Suzanne Meunier, Randy Frost en Gail Steketee.

“Course of compulsive hoarding and its relationship to life events,” *Depression and Anxiety*, vol. 27, issue 9 (2010): 829-838, geraadpleegd op 21 januari 2024.

[Course of compulsive hoarding and its relationship to life events - Tolin - 2010 - Depression and Anxiety - Wiley Online Library](#)

Verdijk, Hilde, Klazien Lambregtse, Annelie Brummer, Ingrid Tielemans, Divya van den Berg en Menno Norden.

Hoarding. Opruimen en ordenen met problematische verzamelaars. Amsterdam: Boom uitgevers, 2023.

Verschuren, Piet.

Praktijkgericht onderzoek. Ontwerp van organisatie- en beleidsonderzoek. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers, 2009.

Verschuren, Piet en Hans Doorewaard.

Het ontwerpen van een onderzoek. Amsterdam: Boom uitgevers. 6^e druk, 2021.

VGZ. Vereniging voor Geestelijke Verzorging.

“Wat is geestelijke verzorging?”. Geraadpleegd op 10 januari 2024. [Over de VGZ - VGZ](#)

VGZ.

Beroepsstandaard geestelijk verzorger 2015. VGZ. Geraadpleegd op 10 januari 2024. [Beroepsstandaard-2015.pdf \(vgz.nl\)](#)

VGVZ.

Door de bomen het bos leren zien. Landelijke onderzoeksagenda Geestelijke Verzorging 2021-2025. VGVZ. "Onderzoeksagenda". Geraadpleegd op 24 september 2024. <https://vgvz.nl/Onderzoeksagenda>.

Vosselman, Marjoleine en Kick van Hout.
Zingevende gespreksvoering. Helpen als er geen oplossingen zijn. Amsterdam: Boom uitgeverij, 2022.

Westerhof, Gerben en Ernst Bohlmeijer.
Psychologie van de levenskunst. Amsterdam: Uitgeverij Boom, 2010.

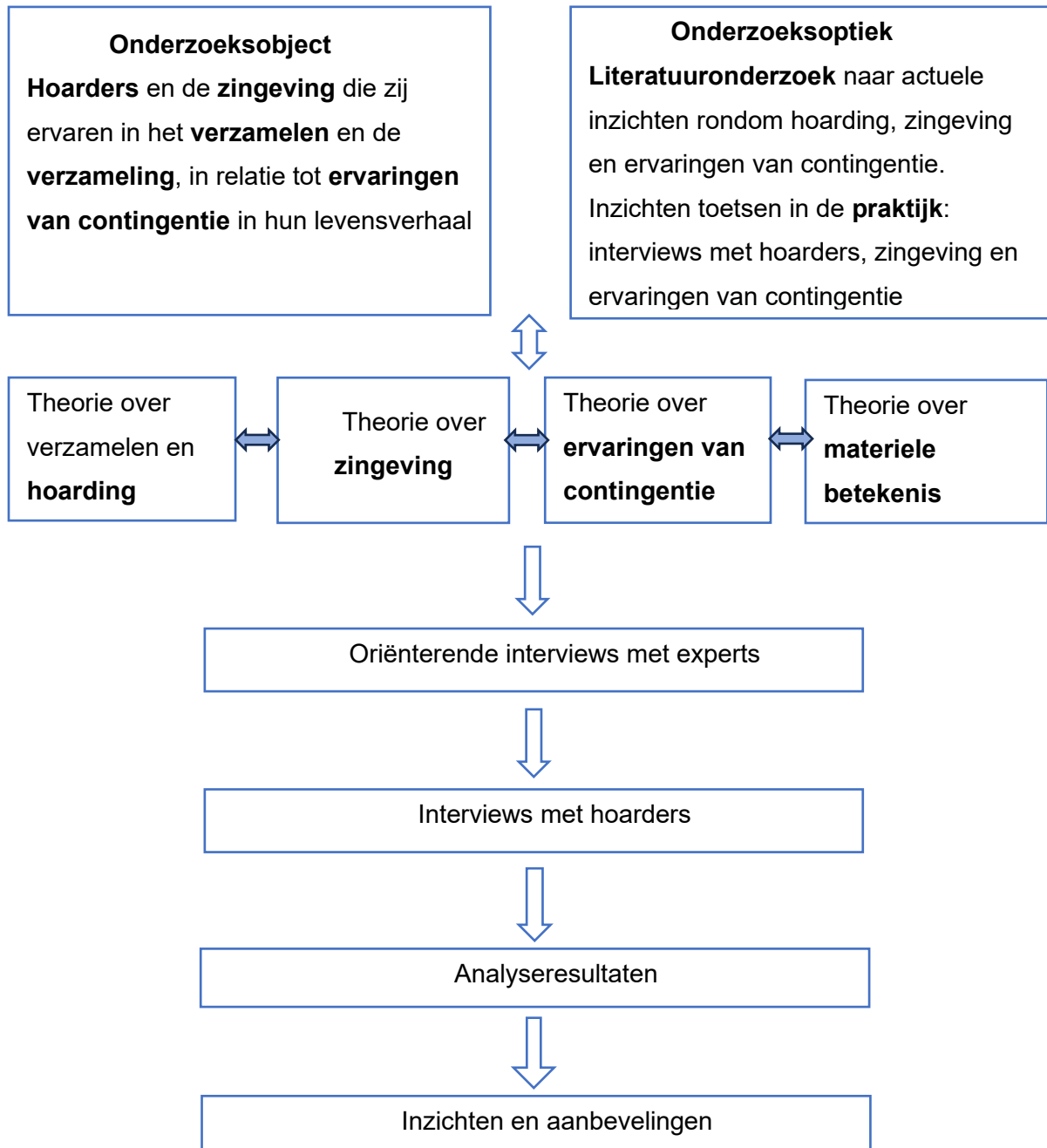
Wuchterl, Kurt.
"Religious-Philosophical Contingency and Empirical Theology." In *Journal of Empirical theology* 32 (2019): 169-187.

Yalom, Irvin D.
Existential Psychotherapy. New York: Basic Books Inc. Publishers, 1980.
Tegen de zon in kijken. Doodsangst en hoe die te overwinnen. Amsterdam: Uitgeverij Balans, 2011. Digitaal boek.

Yourganize
"Hoarding". Geraadpleegd op 30 september 2023. [Hoarding/Verzameldwang \(yourganize.nl\)](https://yourganize.nl/hoarding/verzamelwang)

Zimring, Carl en William Rathje.
"Hoarding and Hoarders." In *Encyclopedia of Consumption and Waste: The Social Science of Garbage.* Online editie, 2012. Geraadpleegd op 1 oktober 2023. [Sage Reference - Encyclopedia of Consumption and Waste: The Social Science of Garbage \(sagepub.com\)](https://www.sagepub.com/reference/encyclopedia-of-consumption-and-waste-the-social-science-of-garbage)

Bijlage 1 Schematische weergave van het onderzoek in de onderzoeksopzet

⇕ 'Leidend tot': opgedane kennis en inzichten in het ene vak worden toegepast en uitgewerkt in het volgende vak/fase.

↔ Onderlinge samenhang die onderzocht wordt

Bijlage 2   Begrippenkader uit de onderzoeksopzet

Onderstaande begrippen zijn in het theoretisch kader verder uitgewerkt.

Hoarding

Verschil hoarding – verzamelen
Hoarding in DSM-5
Prevalentie, comorbiditeit, oorzaken
Aanpak, behandeling:
cognitieve gedragstherapie,
multidisciplinaire aanpak,
bemoeizorg, behandelprotocol
Rol geestelijke verzorger

Ervaringen van contingentie

Contingente ervaringen, breuklijnen,
life events, verlieservaringen, rouw en
trauma's
Situationeel, existentieel of spiritueel
Inpassen in het levensverhaal
Samenhang met hoarding en materie
Gedwongen opruimen als contingente
ervaring

Materie

Materiele cultuur
Betekenis van het materiele
Betekenisgeving en
betekenisverlening
Materie en zingeving: horizontale en
verticale transcendentie
Betekenis en identiteit
Verlies/afstand nemen van materie

Zingeving

Zin- en betekenisgeving
Samenhang religiositeit en
zelftranscendentie
Samenhang met contingentie en
levensverhaal
Samenhang met materiele betekenis
Verlies/afstand nemen van materie in
relatie tot zingeving

Bijlage 3 Kernbegrippen voor de interviews

In het theoretisch kader zijn de belangrijkste begrippen verder uitgewerkt. Deductief kon hier een aantal kernbegrippen uit gehaald worden die de basis vormen voor de semigestructureerde vragenlijst.

Centrale vraag

‘Op welke wijze ervaren **hoarders zingeving** in het **verzamelen** en hun **verzameling** en hoe verhoudt zich dat met **ervaringen van contingentie** in hun levensverhaal?’

Indicator	Dimensie	Aspecten	Theoretische verwijzing
Algemeen	Naam, leeftijd, geslacht		
	Achtergrond	Opleiding, werk, sociale omgeving, fysieke en psychische gesteldheid, levensbeschouwing, dagelijkse bezigheden	
Hoarding	Kenmerken	Hoeveelheid spullen, soort spullen, bewaarplek en -wijze, leefruimte, verwerving, gehechtheid	DSM-5, 2015, SIR 2014, CAS 2009, Belk 2006
	Diagnose	Wel/geen diagnose, ziektebesef, begeleiding/hulpverlening, ervaring met op/ontruiming	DSM-5, 2015, Verdijk 2023
Verzamelen en verzameling	Soort verzameling	Bewust, onbewust Horizontaal, verticaal Gestructureerd, ongestructureerd	Belk 1988
	Waarde	Waardevol, kosteloos, emotioneel	Kopytoff 1986
	Eigenschappen	Religieus, spiritueel	Kopytoff 1986

	Functie	Nut, milieu, anderen helpen, geheugen,	Kopytoff 1986
	Betekenis van de spullen	Biografisch Cultureel/maatschappelijk Psychologisch Persoonlijk Symbolisch	Orr 2019, Kopytoff 1986, Belk 1988, Moghimi 2013, Roessel et al. 2023
	Overtuigingen m.b.t. hechting aan de spullen	Spullen en identiteit Gevoel van controle Verantwoordelijk voelen voor de spullen Spullen als geheugensteun	Saving Cognitions Inventory 2003
	Ritueel handelen	Structuur en betekenis in en van het verzamelen en de verzameling	Hoskins 2006
Zingeving	Domeinen van zingeving	Individualiteit (autonomie, tevredenheid)	Westerhof en Bohlmeijer 2010, Bos 2015
		Fysieke integriteit (gezondheid, vitaliteit)	Westerhof en Bohlmeijer 2010
		Materiele bestaansvoorwaarden (basisbehoeften, bezit)	Westerhof en Bohlmeijer 2010
		Activiteiten (werk, opleiding, bezigheden, creativiteit, hobby's)	Westerhof en Bohlmeijer 2010, Bos 2015
		Sociale verbondenheid (relaties, intimiteit, maatschappelijke betrokkenheid)	Westerhof en Bohlmeijer 2010, Bos 2015

		Het leven als geheel (seculier, spiritualiteit, religie, levensovertuiging, cultuur, (zelf)transcendentie)	Westerhof en Bohlmeijer 2010, La Cour 2010, Bos 2015
	Levensdoelen, levensverhaal	Levensverhaal, -doelen, -richting, -keuzes, -waarden, -gebeurtenissen	Kruizinga 2015, Martela en Steger 2016
	Dimensies van zingeving, SoMeCaM	Verticale zelftranscendentie (religiositeit, spiritualiteit)	La Cour en Schnell, 2016
		Horizontale zelftranscendentie (generativiteit, eenheid met de natuur, sociale betrokkenheid, gezondheid, zelfkennis)	La Cour en Schnell, 2016
		Zelfactualisatie (individualisme, uitdaging, ontwikkeling, kracht, vrijheid, creativiteit, kennis, prestatie)	La Cour en Schnell, 2016
		Orde (oorzaak, reden, traditie, moraliteit, bruikbaarheid)	La Cour en Schnell, 2016
		Welzijn en verwantschap (gemeenschap, plezier, liefde, harmonie, comfort, zorg, behulpzaamheid)	La Cour en Schnell, 2016
Ervaringen van contingentie	Belangrijke levensgebeurtenissen	Soort gebeurtenis, plek op levenslijn Fysiek, psychisch, sociaal, spiritueel	Brand et al. 2022, Ferrel en Del Ferraro 2012
		Voor, tijdens, na hoarding	Tolin et al. 2010, Landau 2011
	Link met verzameling	Sentimentele hechting (herinnering) Instrumentele hechting (nut)	Institute for challenging

		Intrinsieke waarde (esthetisch)	disorganization, 2019
	Per levensgebeurtenis	ADCL: Situationeel, Existentieel, Spiritueel/religieus Positief, negatief Actief, passief Samenhang met levensdoelen	Brand et al. 2022, La Cour 201
	Verliesverwerking	Impact, coping, ervaren support	Mönnink 2012
	Verliesreactie	Emotioneel, cognitief, fysiek, gedragmatig Rouwtaken (aanvaarding, afscheid, opbouw)	Mönnink 2012
	Vermijding	Vermijding van de pijn om het verlies d.m.v. verzamelen	Fontenelle 2021, Lambregste 2023, Fournier et al. 2016
	Narratief	Wel, niet ingepast	Kruizinga 2015

Bijlage 4   Overzicht onderzoeksmethodiek

Soort onderzoek	Human resource gebaseerd onderzoek (theoretisch deel via literatuurstudie) Data gebaseerd onderzoek (empirisch deel via semigestructureerde interviews)
1. Kennisdoel: a. Type kennisdoel b. Materieel object c. Waarnemingseenheid	a. Verzamelen en zingeving en ervaringen van contingentie in het narratief van de hoarder b. Populatie: hoarders c. Personen
2. Waarnemingsmethoden	Theoretisch: literatuurstudie Empirisch: Face to face interview middels semigestructureerde vragenlijst
3. Steekproef a. Wijze van selectie b. Omvang	a. Sneeuwbaaleffect via hulpverleners; toegankelijkheid en comorbiditeit in relatie tot tijdpad zijn medebepalend b. Minimaal 5 hoarders
4. Vragen stellen	Semigestructureerd
5. Data opslaan	Opnemen, transcriberen
6. Coderen a. Aard van de codering b. Moment van coderen	a. Inductief a.h.v. transcripties, deductief a.h.v. theorie b. Achteraf via open, axiale en selectieve codering
7. Analyseren	Via ATLAS.ti 23 vergelijken en interpreteren; constant vergelijkende analysemethode
8. Rapporteren	Beschrijvend inclusief citaten, inductief

Bijlage 5.   Overzicht expertinterviews

E1. C.B., Ervaringsdeskundige en coach voor hoarders. Gesproken op 17 januari 2024

E2. C.S., Medewerker GGZ, begeleider bij hoardingstrajecten. Gesproken op 13 december 2023

E3. Kaal, Hendrien, Lector LVB - Hogeschool Leiden. Zij doet onderzoek naar hoarding en LVB in de regio Leiden. Gesproken op 8 november 2023

E4. Lambregtse, Klazien – professioneel opruimer, hupverlener bij Eleos en coauteur van het boek ‘Hoarding’. Gesproken op 10 november 2023

E5. M.S., Familielid van hoarder. Gesproken op 7 december 2023

E6. P.C., Ervaringsdeskundige, hoarder. Gesproken op 19 januari 2024 en 24 maart

E7. P.J., Familielid van hoarder. Gesproken op 10 januari 2024

E8. Plenter, Henk. Voormalig professioneel opruimer bij GGD Amsterdam. Aan zijn naam is in Amsterdam het werkwoord ‘plenteren’; het ontruimen van een woning omdat deze door de enorme verzameldrang onleefbaar was geworden. Gesproken op 20 oktober 2023

E9. T.D., Ontwikkelaar trainingsmodule over hoarding voor hulpverleners

E10. J.R. Onderzoeker. Gesproken op 27 maart 2024

E11. G.P. Ervaringsdeskundige en journalist. Gesproken op 17 april 2024

Bijlage 6. Vragen- en scorelijst semigestructureerd interview

NB. De scorelijsten zijn na het eerste interview aan het eind van de vragenlijst geplaatst zodat deze overzichtelijker werd. Scorelijsten werden pas na het interview ingevuld.

De vragenlijst bestaat uit vier onderdelen:

1. De algemene vragenlijst die vragen over persoonskenmerken bevat zoals leeftijd, opleiding en geslacht.
2. De vragenlijst over de verzameling en het verzamelen; wat wordt er verzameld, op welke wijze, hoe wordt er met de spullen omgegaan etc.
3. De vragenlijst over ervaringen van contingentie in relatie tot het verzamelen en de verzameling.
4. De keuzekaartjes over de domeinen van zingeving en de zingevingbronnen in relatie tot het verzamelen en de verzameling.

Deel 1 – Persoonskenmerken

Naam/Pseudoniem:

Huidige leeftijd (2024):

Huidige gezinssituatie:

Gezin van herkomst:

Hoogste opleiding:

Werk:

Levensovertuiging:

Bijzonderheden:

Deel 2 – Het verzamelen en de verzameling

Doorvragen 5W7H: Wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe, hoeveel

1. Als ik zo om mij heen kijk, heeft u veel spullen. Zou u voor mij willen omschrijven wat voor spullen u zoal heeft?
2. Hoe komt u aan deze spullen?
3. Waar en hoe bewaart u uw spullen?
4. Hoe gebruikt u al deze spullen?
5. Wat vindt u van de hoeveelheid spullen die u heeft?
6. In hoeverre gooit of geeft u ook wel eens iets weg?

7. Welke zaken zou u eventueel weg kunnen of willen doen?
8. Hoe reageert uw omgeving op uw spullen?
9. Bent u wel eens in de problemen gekomen door uw spullen? Wat gebeurde er toen?
10. Hoe belangrijk zijn de spullen die u bewaart voor u?
11. Welke betekenis of functie hebben de spullen voor u?
12. Heeft u uw hele leven al veel spullen gehad of is dat geleidelijk toegenomen?
13. Wat waren de eerste spullen die u bewaarde?
14. Welke spullen zijn daar in de loop der tijd bijgekomen?
15. Zijn er periodes dat u meer of minder spullen bewaarde?
16. Kunt u vertellen of er mogelijk gebeurtenissen zijn geweest die hier mee samenhangen?

Deel 3 – Ervaringen van contingentie in relatie tot het verzamelen en de verzameling

Ieder mens maakt in zijn leven gebeurtenissen mee die veel impact hebben en iedereen probeert daar op zijn eigen manier dan mee om te gaan. Dat kunnen positieve of negatieve gebeurtenissen zijn. Deze kan men tekenen in een levenslijn waarop je de hoogte- en dieptepunten aangeeft. Ik wil u vragen om zo'n levenslijn te tekenen waarin u in grote lijnen aangeeft welke belangrijke gebeurtenissen u heeft meegemaakt die veel indruk op u gemaakt hebben.

Ik wil graag met u kijken naar drie van deze gebeurtenissen.

Per gebeurtenis aangeven in scorelijst ADCL/Levenslijn:

1. Kunt u beschrijven wat er toen gebeurd is?
2. Vond u het een hoogte- of dieptepunt (positief of negatief)? Waarom?
3. Kwam de gebeurtenis onverwacht?
4. Wat voor emotie riep de gebeurtenis destijds op?
5. Wie of wat was/is er volgens u verantwoordelijk voor dat de gebeurtenis in uw leven heeft plaatsgevonden? Bent u dat of iets of iemand anders? (actief of passief)
6. Welk woord geeft het beste weer hoe u toen dacht over deze gebeurtenis?
Kaartje laten kiezen: Geluk-Ongeluk-Prestatie-Falen (situationeel)
7. Kunt u uitleggen hoe u tot de keuze van dit woord bent gekomen?

8. Vindt u dat een van de volgende woorden nòg beter weergeeft hoe u toen dacht over deze gebeurtenis? Kaartjes: Geschenk-Tragiek-Plicht-Schuld (existentieel)
9. Alleen als u het een beter woord vindt of aanvult, schrijft u het op.
10. Kunt u uitleggen hoe u tot de keuze van dit woord bent gekomen?
11. Vindt u dat een van de volgende woorden nog beter weergeeft hoe u toen dacht over deze gebeurtenis? Kaartjes: Genade-Verlatenheid-Roeping-Zonde (spiritueel)
12. Alleen als u het een beter woord vindt of aanvult, schrijft u het op.
13. Kunt u uitleggen hoe u tot de keuze van dit woord bent gekomen?

Vervolgfragen; invullen in Scorelijst Verzamelen

1. Heeft deze gebeurtenis volgens u invloed gehad op de spullen die u in die periode bent gaan bewaren?
2. Op welke wijze denkt u dat deze gebeurtenis van invloed is geweest op de mate waarin u bent gaan bewaren (meer, minder, anders)?
3. Welke symboliek of betekenis zit of zat er mogelijk in de spullen die u toen bent gaan bewaren?
4. Welke betekenis zit of zat er voor u in de activiteit van het verzamelen (kopen, ontvangen, bewaren) zelf voor u?
5. Kunt u meer vertellen of en hoe die betekenis van de spullen in de loop van de tijd is veranderd?

Deel 4 – Zingeving in relatie tot de verzameling en het verzamelen

Ik ben heel erg benieuwd naar de zingeving die u vindt in de spullen die u bewaart. Zingeving gaat over wat u belangrijk vindt in het leven, welke betekenis het voor u heeft, welke waarden u belangrijk vindt en welke levensdoelen u nastreeft.

Ik wil u een aantal kaartjes voorleggen. Daarop staat telkens een uitspraak die samenhangt met zingeving. Ik wil u vragen drie stapeltjes te maken.

1. Eén stapeltje met uitspraken die u heel belangrijk vindt
2. Eén stapeltje met uitspraken die u niet belangrijk vindt
3. Eén stapeltje met uitspraken die voor u niet zo heel belangrijk maar ook niet onbelangrijk zijn.

Stapeltje 2 en 3 mag u opzijschuiven.

Ik wil u vragen uit stapeltje 1 nu de vijf belangrijkste kaarten te kiezen.

Kunt u mij per kaart vertellen waarom u deze zo belangrijk vindt?

Invullen in scorelijst Zingeving.

Eerder vertelde u mij welke spullen u bewaart en hoe u aan al uw spullen komt. Als u nu naar deze kaarten kijkt, ziet u daar dan ook een verband in met uw spullen en waarom uw spullen zo belangrijk voor u zijn?

Zou u dit verder willen uitleggen?

Doorvragen op levensdoel:

- Instrumenteel: de activiteit van het verzamelen
- Intrinsiek: het belang van relaties, hobby's, zorg voor anderen, creativiteit
- Ultiem: waarden, religie, heilige grond

Eerder keken we naar uw levenslijn.

Is er per gebeurtenis een kaartje dat daar het beste bij past?

Kunt u uitleggen waarom dit kaartje het beste past?

Invullen in Scorelijst Totaalbeeld.

Als we uw levenslijn door zouden trekken naar de toekomst, welke gebeurtenissen hoopt u dan nog mee te maken?

Welke andere voornemens, verlangens of plannen heeft u nog voor de toekomst?

Afronding

Dit waren mijn vragen voor het interviews.

Hoe was het voor u om dit interview te doen?

Zijn er nog zaken die u toe wil voegen?

Ik wil u hartelijk bedanken voor uw bijdrage.

Scorelijst ADCL/Levenslijn bij deel 3:

Gebeurtenis	Positief/negatief	Actief/Passief	Situationeel	Existentieel	Spiritueel-Religieus
1.					
2.					
3.					

Keuzekaartjes ADCL bij deel 3

		Situationeel	Existentieel	Spiritueel/religieus
Positief	Actief	Prestatie	Plicht	Opdracht/roeping
Positief	Passief	Geluk	Geschenk	Genade/barmhartigheid
Negatief	Actief	Falen	Schuld	Zonde/slecht karma
Negatief	Passief	Ongeluk	Tragedie	Verlatenheid

Scorelijst Verzamelen bij deel 3:

Gebeurtenis	Van invloed op verzamelen? (ja/nee/meer/minder/anders)	Symboliek of betekenis van de spullen	Betekenis van de activiteit van het verzamelen en/of bewaren
1.			
2.			
3.			

Keuzekaartjes naar de domeinen en aspecten van zingeving volgens Westerhof en Bohlmeijer (bij deel 4)

Dimensie	Aspect	Uitspraak
Individualiteit	Tevredenheid	Ik vind het belangrijk dat ik tevreden ben met wie ik ben.
	Autonomie	Ik vind het belangrijk dat ik mijn eigen keuzes kan maken.
	Persoonlijke groei	Ik vind het belangrijk dat ik mijzelf kan ontwikkelen.

	Plezier	Ik vind het belangrijk om plezier te maken.
Fysieke integriteit	Gezondheid	Ik vind mijn gezondheid belangrijk.
	Vitaliteit	Ik vind het belangrijk om iedere dag voldoende te bewegen.
	Fitheid	Ik vind het belangrijk om gezond te eten.
	Uiterlijk	Ik vind het belangrijk om er verzorgd uit te zien.
Materiele bestaansvormen	Bestaanszekerheid	Ik vind het belangrijk om voldoende eten en drinken te hebben.
	Financiële zekerheid	Ik vind het belangrijk om een goed inkomen te hebben.
	Bezit	Ik vind het belangrijk om veel te bezitten.
	Milieu	Ik vind het belangrijk om zuinig om te gaan met het milieu en de natuur.
Activiteiten	Actief zijn	Ik vind het belangrijk dat ik mijn dagen op een zinvolle manier doorkom.
	Creativiteit	Ik vind het belangrijk om creatief te kunnen zijn in mijn denken en doen.
	Werk	Ik vind het belangrijk om een baan te hebben.
	Ontspanning	Ik vind het belangrijk om voldoende mogelijkheden te hebben om te kunnen ontspannen.
Sociale verbondenheid	Sociale contacten	Ik vind het belangrijk om mensen om mij heen te hebben bij wie ik mij prettig voel.

	Sociale positie	Ik vind het belangrijk dat mensen mij met respect behandelen.
	Maatschappelijke bijdrage	Ik vind het belangrijk om een bijdrage te leveren aan de maatschappij.
	Goed doen	Ik vind het belangrijk om voor anderen iets te kunnen betekenen.
Het leven als geheel	Culturele waarden	Ik vind het belangrijk om tradities in ere te houden.
	Levensovertuiging	Ik vind het belangrijk dat ik naar de kerk (o.i.d.) kan.
	Idealen	Ik vind het belangrijk om mijn eigen idealen na te streven.
	Religie	Ik vind het belangrijk om te leven naar de richtlijnen van mijn religie

Scorelijst Zingeving bij deel 4:

Zingevingdimensie	Zingevingaspect	Uitspraak	Toelichting

Scorelijst Totaalbeeld:

Gebeurtenis	ADCL-score	Zingeving: dimensie en aspect	M.b.t. het verzamen	Uitspraken
1.				
2.				
3.				

Bijlage 7. Informatiebrief voor respondenten

**Informatie voor deelnemers aan het wetenschappelijke onderzoek:
“Hoarding en de zingeving van het verzamelen” in het kader van de
masterscriptie voor de opleiding ‘Geestelijke Verzorging’
(Master Religiewetenschappen, programma Geestelijke Verzorging),
aan de Radboud Universiteit Nijmegen**

Sassenheim, 18 februari 2024

Geachte mevrouw, meneer,

Via deze brief wil ik u informeren over een onderzoek dat in het kader van de masteropleiding ‘Geestelijke Verzorging’ plaats vindt. In dit onderzoek wil ik ingaan op mensen die veel spullen bewaren en welke betekenis dit voor hen heeft. Ook wil ik kijken naar eventuele samenhang met belangrijke levensgebeurtenissen en hoe het bewaren van de spullen invloed heeft op de verdere levensinvulling. Als u na het lezen van deze brief interesse heeft om aan het onderzoek mee te doen bent u van harte welkom.

Aanleiding

De masterscriptie is het eindwerkstuk voor de opleiding tot geestelijk verzorger. Een geestelijk verzorger houdt zich bezig met zingevingsvraagstukken. In de masterscriptie laat ik zien dat ik wetenschappelijk onderzoek kan uitvoeren dat relevant is voor de Geestelijke Verzorging, dat ik de verzamelde gegevens kan analyseren en dat ik hierover kan rapporteren.

Om wat voor onderzoek gaat het?

Het onderzoek gaat over de betekenisverlening van het bewaren van spullen en hoe dit samenhangt met belangrijke ervaringen in het leven van mensen. Er zullen vragen gesteld worden over wat u zoal bewaart, hoe u dit doet, wat dit voor u betekent, of dit voor u samenhangt met belangrijke gebeurtenissen in uw leven en wat voor u belangrijk is in het leven. We doen dit aan de hand van een vragenlijst,

het tekenen van een levenslijn en een aantal kaartjes waaruit u keuzes mag maken. U bepaalt zelf wat u wel en niet wil vertellen.

Waarom doe ik dit onderzoek?

Ik kom regelmatig in contact met mensen die veel spullen bewaren. Vaak zie ik dat hulpverleners of andere mensen dan vinden dat er opgeruimd moet worden maar dat degene van wie de spullen zijn het moeilijk vindt om afscheid van de spullen te nemen.

Er wordt nog weinig onderzoek gedaan naar de betekenis en de waarde die de spullen voor mensen hebben of met welk doel zij de spullen verzamelen en bewaren. Die kennis is belangrijk om de begeleiding die Geestelijke Verzorging aanbiedt verder vorm en inhoud te geven zodat er in begeleidingstrajecten beter rekening gehouden kan worden met de diepere betekenis van het bewaren en verzamelen.

Stel dat ik deelneem, hoe zit het dan met mijn privacy?

De interviews worden met een geluidsrecorder opgenomen en later geanonimiseerd uitgewerkt. Elk interview krijgt een code zodat uw naam niet meer zichtbaar is. Op geen enkel moment zullen persoonlijke gegevens tot de persoon herleid kunnen worden. Het is de bedoeling om de resultaten van dit onderzoek in een rapport te beschrijven als masterscriptie. Deze wordt door twee docenten beoordeeld.

Wat zijn de voordelen en risico's van deelname?

De ervaring laat zien dat mensen die veel spullen bewaren of verzamelen het leuk vinden om over hun spullen te vertellen. Ook vinden mensen het prettig dat ze kunnen praten over dingen die belangrijk zijn (geweest) in hun leven. Verder is het interview een goede manier om dingen op een rij te zetten en uzelf beter te leren kennen.

Het is echter ook mogelijk dat het gesprek gevoelens bij u oproept waar u nader op in wil gaan. We kunnen dan samen kijken of het mogelijk is om vervolgesprekken voor u te organiseren met een hulpverlener uit uw omgeving.

Stel dat ik tijdens het interview wil stoppen, kan dat?

Deelname aan het onderzoek is geheel vrijwillig. Als u, om wat voor reden dan ook, tijdens het interview wilt stoppen, is dit mogelijk. Dit heeft voor u geen nadelige gevolgen.

In geval van een klacht zal de klachtenprocedure van de Radboud Universiteit Nijmegen gevolgd worden.

Hoe, wat, waar?

Het interview duurt ongeveer 1,5 uur. Ondergetekende zal het interview afnemen. Wanneer u deelneemt ontvangt u hiervoor geen financiële vergoeding. Wel kunt u een schriftelijke weergave van het interview ontvangen. Ook kunt u desgewenst te zijner tijd de resultaten van het onderzoek ontvangen. Voorafgaand aan het interview zal u gevraagd worden met een handtekening toestemming te verlenen voor het afnemen van het interview.

Bij het gesprek zijn alleen u en de interviewer aanwezig.

Ten slotte

Ik hoop dat ik u hiermee voldoende informatie heb gegeven. Mocht u meer informatie willen hebben dan kunt u telefonisch contact met mij opnemen via 06-10742097.

Ook kunt u voor een onafhankelijk oordeel contact opnemen met dhr. dr. Michael Scherer-Rath (024-3611457), mijn scriptiebegeleider van de Radboud Universiteit.

Met vriendelijke groet,

Drs. Suzan Brukx

Master-student Geestelijke Verzorging aan de Faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen, Radboud Universiteit Nijmegen

Bijlage 8. Toestemmingsformulier

“TOESTEMMINGSVERKLARING”

voor deelname aan het wetenschappelijk onderzoek:
“Hoarding en de zingeving van het verzamelen”

Ik ben naar tevredenheid over het onderzoek geïnformeerd. Ik heb de schriftelijke informatie goed gelezen. Ik ben in de gelegenheid gesteld om vragen over het onderzoek te stellen. Mijn vragen zijn naar tevredenheid beantwoord. Ik heb goed over deelname aan het onderzoek kunnen nadenken. Ik heb het recht mijn toestemming op ieder moment weer in te trekken zonder dat ik daarvoor een reden behoeft op te geven.

Ik stem toe met deelname aan het onderzoek.

Naam :
Geboortedatum :
Telefoonnummer (nodig voor de interviewer die contact met u opneemt):
Evt. emailadres :
Handtekening : Datum:

Eén formulier is voor uzelf. Het andere formulier kunt u na ondertekening teruggeven aan de interviewer.

Ondergetekende, student Master Religiewetenschappen (programma Geestelijke Verzorging), verklaart dat de hierboven genoemde persoon zowel schriftelijk als mondeling over het bovenvermelde onderzoek geïnformeerd is. Hij/zij verklaart tevens dat een voortijdige beëindiging van de deelname door bovengenoemde persoon van geen enkele invloed zal zijn op de zorg die hem of haar toekomt.

Naam :
Functie :
Handtekening : Datum:

Bijlage 9. Codeboek ATLAS.ti 23

Codes en codegroepen

ADCL codes

ADCL codes: Actief

ADCL codes: Ex Geschenk/kado: positief-passief-existentieel

ADCL codes: Ex Kan existentieel geen kaartje kiezen

ADCL codes: Ex Plicht/taak: positief-actief-existentieel

ADCL codes: Ex Schuld/verantwoordelijkheid: negatief-actief-existentieel

ADCL codes: Ex Tragiek/noodlot: negatief-passief-existentieel

ADCL codes: Passief

ADCL codes: Rel Genade/barmhartigheid: positief-passief-spiritueelreligieus

ADCL codes: Rel Kan spiritueelreligieus geen kaartje kiezen

ADCL codes: Rel Opdracht/roeping: positief-actief-spiritueelreligieus

ADCL codes: Rel Verlatenheid/eenzaamheid: negatief-passief-spiritueelreligieus

ADCL codes: Rel Zonde/slechte karma: negatief-actief-spiritueelreligieus

ADCL codes: Sit Falen/tekortkomen: negatief-actief-situationeel

ADCL codes: Sit Geluk/kans: positief-passief-situationeel

ADCL codes: Sit Kan situationeel geen kaartje kiezen

ADCL codes: Sit Ongeluk/pech: negatief-passief-situationeel

ADCL codes: Sit Prestatie/verdienste: positief-actief-situationeel

Algemene gegevens

Algemene gegevens: Bijzonderheden

Algemene gegevens: Geslacht

Algemene gegevens: Gezin van herkomst

Algemene gegevens: Hoogst genoten opleiding

Algemene gegevens: Leeftijd

Algemene gegevens: Levensovertuiging

Algemene gegevens: Werk

Algemene gegevens: Woonsituatie

Centrale vraag: Op welke wijze ervaren hoarders zingeving in het verzamelen en hun verzameling?

Centrale vraag: Op welke wijze ervaren hoarders zingeving in het verzamelen en hun verzameling?:

Hoe spelen ervaringen van contingentie een rol in de zin- en betekenis die hoarders geven aan het verzamelen en hun verzameling?

Centrale vraag: Op welke wijze ervaren hoarders zingeving in het verzamelen en hun verzameling?

Op welke wijze kan er in de aanpak van hoarding aandacht gegeven worden aan de zingeving die de hoarder ontleent aan het verzamelen en de verzameling?

Gebruik van spullen

Gebruik van spullen: Creatief bezig zijn

Gebruik van spullen: Delen met anderen

Gebruik van spullen: Huis gezellig maken

Gebruik van spullen: Kado geven aan anderen

Gebruik van spullen: Lezen

Gebruik van spullen: Muziek luisteren

Gebruik van spullen: Onderzoeken

Gebruik van spullen: Wil het dichtbij mij houden

Gebruik van spullen: Wordt frequent gebruikt

Gebruik van spullen: Wordt niet gebruikt

Gebruik van spullen: Wordt wisselend frequent gebruikt

Herkomst van de spullen

Herkomst van de spullen: Begonnen in mijn jeugd

Herkomst van de spullen: Erfenis

Herkomst van de spullen: Gekregen via via (kennissen, collega's, burens etc)

Herkomst van de spullen: Gevonden (grof vuil etc)

Herkomst van de spullen: Kennisverzameling online

Herkomst van de spullen: Online aankopen

Herkomst van de spullen: Van dierbare naaste gekregen (familie, vrienden)

Herkomst van de spullen: Via kringloop, rommelmarkt etc

Herkomst van de spullen: Via social media weggeefgroepen

Herkomst van de spullen: Zelf gekocht

Levensgebeurtenissen

Levensgebeurtenissen: Armoede

Levensgebeurtenissen: Geboorte kinderen

Levensgebeurtenissen: Geboorte kleinkinderen

Levensgebeurtenissen: Gedwongen opruimen

Levensgebeurtenissen: Gemist levensdoel

Levensgebeurtenissen: Huiselijk geweld

Levensgebeurtenissen: Kinderen uit huis

Levensgebeurtenissen: Komst huisdieren

Levensgebeurtenissen: Morele worsteling met geloof en seksualiteit

Levensgebeurtenissen: Negatieve gebeurtenis die nu toch als positief gezien wordt

Levensgebeurtenissen: Nieuw levensdoel

Levensgebeurtenissen: Ontdekking homoseksualiteit

Levensgebeurtenissen: Pesten

Levensgebeurtenissen: Samenwonen

Levensgebeurtenissen: Scheiding/verbroken relatie

Levensgebeurtenissen: Stotteren

Levensgebeurtenissen: Studie

Levensgebeurtenissen: Verlies dierbare

Levensgebeurtenissen: Verlies werk

Levensgebeurtenissen: Zeer negatieve periode met grote impact

Levensgebeurtenissen: Zeer positieve periode met grote impact

Levensgebeurtenissen: Ziekte of ongeluk

Periodes van meer minder verzamelen

Periodes van meer minder verzamelen: Gelijk gebleven

Periodes van meer minder verzamelen: In jeugd begonnen

Periodes van meer minder verzamelen: Meer door herkenning in boeken

Periodes van meer minder verzamelen: Meer door meer tijd beschikbaar

Periodes van meer minder verzamelen: Meer door voorkomen verspilling

Periodes van meer minder verzamelen: Meer door werken in kringloopwinkels

Periodes van meer minder verzamelen: Meer ivm bewaren in jaren

Periodes van meer minder verzamelen: Meer ivm erfenis

Periodes van meer minder verzamelen: Meer ivm fysieke beperking

Periodes van meer minder verzamelen: Meer ivm meer geld beschikbaar

Periodes van meer minder verzamelen: Meer ivm troost bij slecht voelen

Periodes van meer minder verzamelen: Meer ivm vervanging van weggegooid spullen

Periodes van meer minder verzamelen: Meer vanwege toenemende creativiteit

Periodes van meer minder verzamelen: Meer verzamelen

Periodes van meer minder verzamelen: Meer verzamelen omdat ik zelf kon bepalen

Periodes van meer minder verzamelen: Meer, om het gezellig te maken in huis

Periodes van meer minder verzamelen: Minder a.g.v. gedwongen opruimactie

Periodes van meer minder verzamelen: Minder verzamelen

Periodes van meer minder verzamelen: Was al vol maar nu nog voller

Problemen a.g.v. spullen

Problemen a.g.v. spullen: Anderen vinden het te veel

Problemen a.g.v. spullen: Anderen zijn positief over opruimproces

Problemen a.g.v. spullen: Geen probleem, ik bepaal het zelf wel

Problemen a.g.v. spullen: Geen probleem, ik loop er omheen

Problemen a.g.v. spullen: Hulpverleners vinden het te veel

Problemen a.g.v. spullen: Ik kan niks vinden

Problemen a.g.v. spullen: In autonomie en keuzevrijheid beperkt voelen

Problemen a.g.v. spullen: Ruimtelijk probleem

Problemen a.g.v. spullen: Vindt het zelf geen probleem

Problemen a.g.v. spullen: Voelt zich niet gehoord naar beweegredenen om te bewaren

Verzamelde spullen

Verzamelde spullen: Accessoires voor in huis

Verzamelde spullen: Alles

Verzamelde spullen: Autootjes als collectors-item

Verzamelde spullen: Boeken

Verzamelde spullen: Boeken ivm kennisvergaring

Verzamelde spullen: Camera's als collectorsitem

Verzamelde spullen: Creatief materiaal

Verzamelde spullen: Dvd's: films, documentaires etc

Verzamelde spullen: Foto's

Verzamelde spullen: Geluidsdragers: Ip, cassettebandjes

Verzamelde spullen: Huisdieren

Verzamelde spullen: Kleding

Verzamelde spullen: Kleurrijke snuisterijen

Verzamelde spullen: Kranten

Verzamelde spullen: Meubels

Verzamelde spullen: Nostalgische voorwerpen

Verzamelde spullen: Planten

Verzamelde spullen: Poppen en beren

Verzamelde spullen: Postzegels (als gebruiksvoorwerp)

Waarden van de materie

Waarden van de materie: Creativiteit

Waarden van de materie: Dood en vergankelijkheid is een zorg

Waarden van de materie: Emoties maskeren

Waarden van de materie: Gebruiken bij activiteiten

Waarden van de materie: Gekregen van dierbare naaste

Waarden van de materie: Geldgebrek als beweegreden

Waarden van de materie: Hergebruik als beweegreden

Waarden van de materie: Herinnering aan persoon of gebeurtenis

Waarden van de materie: Kopen als activiteit om blij van te worden

Waarden van de materie: Kopen voor anderen

Waarden van de materie: Leuk of mooi voorwerp vinden

Waarden van de materie: Niet aan belasting willen geven

Waarden van de materie: Persoonlijke groei

Waarden van de materie: Ter compensatie laag zelfbeeld
Waarden van de materie: Ter compensatie van eerder gemis of armoede
Waarden van de materie: Troost
Waarden van de materie: Zelf gekocht
Waarden van de materie: Zich beter voelen bij gebruik ervan

Wegdoen van spullen

Wegdoen van spullen: Aanvaarden van situatie
Wegdoen van spullen: Afval gooi ik wel weg
Wegdoen van spullen: Alleen wegdoen als ander het graag wil hebben
Wegdoen van spullen: Gekocht of gemaakt om kado te geven
Wegdoen van spullen: Kan het fysiek niet meer gebruiken
Wegdoen van spullen: Lukt beter met hulp of begeleiding
Wegdoen van spullen: Niet wegdoen vanwege creativiteit
Wegdoen van spullen: Niet wegdoen vanwege gevoelswaarde
Wegdoen van spullen: Niet wegdoen vanwege respect, reddingsdrang, verantwoordelijkheidsgevoel
Wegdoen van spullen: Niet wegdoen want ik gebruik het nog
Wegdoen van spullen: Niet wegdoen want mogelijk hergebruik
Wegdoen van spullen: Niet wegdoen want toekomstdroom
Wegdoen van spullen: Opruimen kan ook ruimte geven
Wegdoen van spullen: Spullen wegdoen is moeilijk
Wegdoen van spullen: Wegdoen vanwege eigen eindigheid
Wegdoen van spullen: Weggeven aan iemand die het kan gebruiken

Wijze van bewaren

Wijze van bewaren: Heeft overzicht
Wijze van bewaren: Heeft verminderd overzicht
Wijze van bewaren: Horizontaal: in dozen, tassen, stapels etc door huis verspreid
Wijze van bewaren: Online
Wijze van bewaren: Verticaal: systematisch opgeruimd in kasten, stellages etc
Wijze van bewaren: Wenst meer overzicht
Wijze van bewaren: Wil het dichtbij me hebben

Zingeving

Zingeving: Activiteiten - actief zijn
Zingeving: Activiteiten - creativiteit
Zingeving: Activiteiten - ontspanning
Zingeving: Activiteiten - werk
Zingeving: Fysieke integriteit - fitheid
Zingeving: Fysieke integriteit - gezondheid
Zingeving: Fysieke integriteit - uiterlijk
Zingeving: Fysieke integriteit - vitaliteit
Zingeving: Individualiteit - autonomie
Zingeving: Individualiteit - persoonlijke groei
Zingeving: Individualiteit - plezier
Zingeving: Individualiteit - tevredenheid
Zingeving: Leven als geheel - culturele waarden
Zingeving: Leven als geheel - idealen
Zingeving: Leven als geheel - levensovertuiging
Zingeving: Leven als geheel - religie
Zingeving: Materiele bestaansvorm - bestaanszekerheid
Zingeving: Materiele bestaansvorm - bezit

Zingeving: Materiele bestaansvorm - financiële zekerheid

Zingeving: Materiele bestaansvorm - milieu

Zingeving: Sociale verbondenheid - goed doen

Zingeving: Sociale verbondenheid - maatschappelijke bijdrage

Zingeving: Sociale verbondenheid - sociale contacten

Zingeving: Sociale verbondenheid - sociale positie

Bijlage 10. Overzichten uit ATLAS.ti 23

Grounded en Density codegroepen

ne	Grounded	Density
Afbeelding	0	0
ADCL codes	66	2
Algemene gegevens	48	0
Centrale vraag: Op welke wijze ervaren...	0	0
Gebruik van spullen	34	13
Herkomst van de spullen	44	11
Levensgebeurtenissen	89	10
Periodes van meer minder verzamelen	80	15
Problemen agv spullen	36	8
Verzamelde spullen	75	15
Waarden van de materie	115	20
Wegdoen van spullen	69	7
Wijze van bewaren	34	1
Zingeving	73	20

Belangrijkste co-occurrences bij codegroepen met density >10

	Gebruik... 34	Herkom... 44	Levensg... 89	Periodes... 80	Verzamel... 75	Waarden... 115	Zingeving 73
Gebruik va... 34				1	2	5	1
Herkomst... 44			2	7	5	11	
Levensgeb... 89		2		5	1	4	10
Periodes v... 80	1	7	5		5	7	
Verzameld... 75	2	5	1	5		10	3
Waarden v... 115	5	11	4	7	10		6
Zingeving 73	1		10		3	6	

Grounded en density per codegroep met density >10

Grounded en density codegroep 'De verzamelde spullen'

Name	Grounded	Density
4 ● ◆ Verzamelde spullen	75	15
● ◆ Accessoires voor in huis	8	1
● ◆ Alles	2	0
● ◆ Autootjes als collectors-item	1	0
● ◆ Boeken	11	3
● ◆ Boeken ivm kennisvergaring	1	0
● ◆ Camera's als collectorsitem	1	0
● ◆ Creatief materiaal	14	5
● ◆ Dvd's: films, documentaires etc	1	0
● ◆ Foto's	1	0
● ◆ Geluidsdragers: lp, cassettebandjes	0	0
● ◆ Huisdieren	1	0
● ◆ Kleding	22	2
● ◆ Kleurrijke snuisterijen	2	0
● ◆ Kranten	1	0
● ◆ Meubels	2	0
● ◆ Nostalgische voorwerpen	7	4
● ◆ Planten	1	0
● ◆ Poppen en beren	4	0

Grounded en density codegroep 'Herkomst van de spullen'

Name	Grounded	Density
4 ● ◆ Herkomst van de spullen	44	11
● ◆ Begonnen in mijn jeugd	4	0
● ◆ Erfenis	2	0
● ◆ Gekregen via via (kennissen, collega'...	3	0
● ◆ Gevonden (grof vuil etc)	1	0
● ◆ Kennisverzameling online	1	0
● ◆ Online aankopen	4	1
● ◆ Van dierbare naaste gekregen (famili...	8	2
● ◆ Via kringloop, rommelmarkt etc	12	1
● ◆ Via social media weggeefgroepen	3	0
● ◆ Zelf gekocht	16	1

Grounded en density codegroep 'Gebruik van de spullen'

Name	Grounded	Density
4 ● ◆ Gebruik van spullen	34	13
● ◆ Creatief bezig zijn	5	2
● ◆ Delen met anderen	3	2
● ◆ Huis gezellig maken	8	1
● ◆ Kado geven aan anderen	2	0
● ◆ Lezen	2	1
● ◆ Muziek luisteren	0	0
● ◆ Onderzoeken	4	1
● ◆ Wil het dichtbij mij houden	3	2
● ◆ Wordt frequent gebruikt	4	0
● ◆ Wordt niet gebruikt	2	0
● ◆ Wordt wisselend frequent gebruikt	8	1

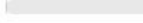
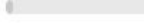

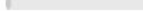
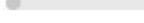

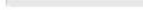
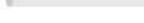
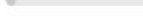
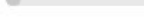
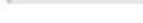
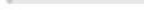
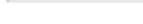
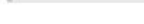

Grounded en density codegroep 'Waarden van de spullen'

Name	Grounded	Density
4 ● ◆ Waarden van de materie	115	20
● ◆ Creativiteit	9	3
● ◆ Dood en vergankelijkheid is een zorg	6	0
● ◆ Emoties maskeren	6	3
● ◆ Gebruiken bij activiteiten	17	3
● ◆ Gekregen van dierbare naaste	10	5
● ◆ Geldgebrek als beweegreden	7	3
● ◆ Hergebruik als beweegreden	8	4
● ◆ Herinnering aan persoon of gebeurt...	24	4
● ◆ Kopen als activiteit om blij van te w...	2	0
● ◆ Kopen voor anderen	5	0
● ◆ Leuk of mooi voorwerp vinden	5	3
● ◆ Niet aan belasting willen geven	2	0
● ◆ Persoonlijke groei	6	2
● ◆ Ter compensatie laag zelfbeeld	1	0
● ◆ Ter compensatie van eerder gemis o...	11	2
● ◆ Troost	2	0
● ◆ Zelf gekocht	6	0
● ◆ Zich beter voelen bij gebruik ervan	16	2

Grounded en density codegroep 'Periodes van meer of minder verzamelen'

Name	Grounded	Density
⚡ ● ◇ Periodes van meer minder verzamelen	80	15
● ◇ Gelijk gebleven	7	1
● ◇ In jeugd begonnen	4	0
● ◇ Meer door herkenning in boeken	2	0
● ◇ Meer door meer tijd beschikbaar	5	2
● ◇ Meer door voorkomen verspilling	1	0
● ◇ Meer door werken in kringloopwink...	1	0
● ◇ Meer ivm bewaren in jaren	8	1
● ◇ Meer ivm erfenis	4	0
● ◇ Meer ivm fysieke beperking	5	1
● ◇ Meer ivm meer geld beschikbaar	6	0
● ◇ Meer ivm troost bij slecht voelen	14	1
● ◇ Meer ivm vervanging van weggego...	5	2
● ◇ Meer vanwege toenemende creativit...	7	3
● ◇ Meer verzamelen	13	1
● ◇ Meer verzamelen omdat ik zelf kon...	3	0
● ◇ Meer, om het gezellig te maken in h...	9	3
● ◇ Minder agv gedwongen opruimactie	2	1
● ◇ Minder verzamelen	2	0
● ◇ Was al vol maar nu nog voller	1	0

Grounded en density codegroep 'Levensgebeurtenissen'

Name	Grounded	Density
▲ ● ◆ Levensgebeurtenissen	 89	 10
● ◆ Armoede	 3	 1
● ◆ Geboorte kinderen	 3	 1
● ◆ Geboorte kleinkinderen	 3	 1
● ◆ Gedwongen opruimen	 5	 1
● ◆ Gemist levensdoel	 1	 1
● ◆ Huiselijk geweld	 4	 1
● ◆ Kinderen uit huis	 4	 2
● ◆ Komst huisdieren	 1	 1
● ◆ Morele worsteling met geloof en se...	 1	 1
● ◆ Negatieve gebeurtenis die nu toch a...	 8	 2
● ◆ Nieuw levensdoel	 5	 1
● ◆ Ontdekking homoseksualiteit	 3	 1
● ◆ Pesten	 10	 1
● ◆ Samenwonen	 2	 1
● ◆ Scheiding/verbroken relatie	 5	 1
● ◆ Stotteren	 4	 1
● ◆ Studie	 4	 1
● ◆ Verlies dierbare	 13	 2
● ◆ Verlies werk	 4	 1

Grounded en density codegroep 'Zingeving'

Name	Grounded	Density
▲ ● ◆ Zingeving	73	20
● ◆ Activiteiten - actief zijn	5	2
● ◆ Activiteiten - creativiteit	5	2
● ◆ Activiteiten - ontspanning	2	1
● ◆ Activiteiten - werk	0	0
● ◆ Fysieke integriteit - fitheid	0	0
● ◆ Fysieke integriteit - gezondheid	10	2
● ◆ Fysieke integriteit - uiterlijk	4	1
● ◆ Fysieke integriteit - vitaliteit	0	0
● ◆ Individualiteit - autonomie	17	2
● ◆ Individualiteit - persoonlijke groei	2	0
● ◆ Individualiteit - plezier	5	1
● ◆ Individualiteit - tevredenheid	6	1
● ◆ Leven als geheel - culturele waarden	0	0
● ◆ Leven als geheel - idealen	0	0
● ◆ Leven als geheel - levensovertuiging	0	0
● ◆ Leven als geheel - religie	0	0
● ◆ Materiele bestaansvorm - bestaansz...	0	0
● ◆ Materiele bestaansvorm - bezit	0	0
● ◆ Materiele bestaansvorm - financiële...	1	0
● ◆ Materiele bestaansvorm - milieu	2	1
● ◆ Sociale verbondenheid - goed doen	8	2
● ◆ Sociale verbondenheid - maatschap...	0	0
● ◆ Sociale verbondenheid - sociale con...	10	3
● ◆ Sociale verbondenheid - sociale pos...	6	1